

Ministru kabineta
2015.gada 16.jūlija
rīkojums Nr.393

Ministru kabineta
2016.gada 18.augusta
rīkojums Nr.459

KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS PAMATNOSTĀDNES

2015.-2020.gadam

(Informatīvā daļa)

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
Rīga, 2015

Saturs

1.Ievads	6
2. Pašreizējās situācijas raksturojums	8
2.1.Atbildīgās institūcijas un tiesiskais regulējums	8
2.2. Līdzšinējās politikas izpilde	11
Programmā izvirzīto apakšmērķu sasniegšanas rezultāti:.....	12
1.apakšmērķis. Uzlabot politisko partiju un to apvienību finansiālās darbības kontroli.	12
2.apakšmērķis. Nodrošināt lietderīgu un likumīgu rīcību ar valsts un pašvaldību mantu, tai skaitā ES un citu starptautisko organizāciju, kā arī ārvalstu piešķirtā finansējuma izlietošanu.	12
3.apakšmērķis. Ierobežot valsts amatpersonu rīcību interešu konflikta situācijās, kā arī ierobežot valsts amatpersonu iespējas legalizēt nelikumīgi iegūtos ienākumus.	13
4. apakšmērķis. Pilnveidot iekšējās pretkorupcijas sistēmas un stiprināt ētiskumu valsts un pašvaldību iestādēs, pilnveidot valsts amatpersonu zināšanas par korupcijas novēršanas prasībām. 6.apakšmērķis. Nostiprināt labas pārvaldības principu valsts un pašvaldību darbībā.	14
5.apakšmērķis. Mazināt iedzīvotāju toleranci pret korupciju, nostiprināt izpratni par korupcijas nepieļaujamību un tās negatīvajām sekām.	15
7.apakšmērķis. Nodrošināt savlaicīgu un kvalitatīvu lietu izskatīšanu tiesās.	16
8.apakšmērķis. Pilnveidot noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā apkarošanas iespējas, uzlabot tiesu praksi krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā.	17
2.3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas vides analīze	18
2.3.1. Politiskie aspekti	18
2.3.2. Ekonomiskā situācija	23
2.3.3. Sociālie faktori un kulturālā vide	27
2.3.4. Tehnoloģiskā vide	29
3. Būtiskākie esošie un no jauna izvirzītie politikas pamatprincipi, politikas mērķi un prioritātes	31
Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas pamatprincipi.....	31
Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas virsmērķis	31
Korupcijas un krāpšanas novēršanas un apkarošanas politikas prioritātes.	31
4. Rīcības virzieni korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas mērķu un rezultātu sasniegšanai	32
5. Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas veidošanas problēmas un turpmākā rīcība	33
5.1.Vispārīgs esošās situācijas raksturojums un identificētās problēmas un socioloģisko pētījumu dati	33
5.2.Secinājumi par tiesību aizsardzības iestāžu pārbaužu ietvaros konstatēto	37
5.3. Laba pārvaldība un iekšējā kontrole	37
5.4. Korupcijas un interešu konflikta novēršana.....	39
5.5. Starptautisko saistību īstenošana.....	40

6. Uzdevumu un pasākumu plāns	42
Apakšmērķis: Nodrošināt tādu publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības politiku, kas izslēdz motivāciju koruptīvai rīcībai	42
Rīcības virziens: Personu loka, uz kuru attiecināmi preventīvie pretkorupcijas pasākumi, pārskatīšana	42
Rīcības virziens: Publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības uzlabošana, veicinot ētiskumu un mazinot korupcijas un interešu konflikta riskus	43
Apakšmērķis: Izveidot un uzlabot tādu patstāvīgi darbojošos iekšējās kontroles sistēmu, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES un citu ārvalstu finanšu līdzekļu, izkrāpšanas iespējas valsts, pašvaldību vai privātajā sektorā	61
Rīcības virziens: Iekšējās kontroles sistēmas pilnveide, uzturēšana un uzraudzība valsts, pašvaldību institūcijās un kapitālsabiedrībās	61
Rīcības virziens: Publiskās mantas un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu izlietojuma likumības nodrošināšana	68
Rīcības virziens: Godprātības stiprināšana un korupcijas risku novēršana tiesu varas un tai piederīgo amatpersonu vidū	75
Rīcības virziens: Korupcijas novēršanas pasākumu ieviešana privātajā sektorā	81
Apakšmērķis: Mazināt sabiedrības toleranci pret korupciju	83
Rīcības virziens: Personu un grupu, kas nepārstāv valsts sektoru, iesaistīšana korupcijas novēršanā un sabiedrības neiecietības pret korupciju un tās radītajiem draudiem veicināšana	84
Rīcības virziens: Trauksmes cēlāju aizsardzības pilnveidošana un sabiedrības informēšana par ziņošanas iespējām konstatēto likumpārkāpumu gadījumos	89
Apakšmērķis: Nodrošināt soda par likumpārkāpumiem, kas saistīti ar dienesta ļaunprātībām un uzticētās varas nelikumīgu izmantošanu, neizbēgamību	92
Rīcības virziens: Efektīvu, proporcionālu un atturošu administratīvo vai kriminālo sodu par izdarītajiem pārkāpumiem noteikšana	92
Rīcības virziens: Ārvalstu un starptautisko organizāciju amatpersonu kukuļošanas novēršana un apkarošana	96
Rīcības virziens: Atbildības piemērošana par īpašuma izšķērdēšanu, piesavināšanos vai citu līdzīgu valsts amatpersonas nelikumīgu rīcību ar īpašumu	97
Rīcības virziens: Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana un noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas iespēju veicināšana	100
Rīcības virziens: Preventīvo pretkorupcijas organizāciju efektīva darbība un neatkarības nodrošināšana	102
Apakšmērķis: Ierobežot naudas varu politikā	105
Rīcības virziens: Politisko organizāciju finansēšanas atklātuma nodrošināšana un naudas lomas politikā mazināšana	105
Rīcības virziens: Sabiedrības līdzdalības politikas veidošanas procesā veicināšana	111
7. Politikas rezultāti, darbības rezultāti un rezultatīvie rādītāji to sasniegšanai	113
8. Piedāvātā risinājuma sākotnējais ietekmes novērtējums	119
9. Ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem	123
10. Pamatnostādņu sasaiste ar citiem politikas plānošanas dokumentiem un starptautisko organizāciju dokumentiem	123
11. Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība	126

Izmantotie saīsinājumi

AFCOS	Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienests Latvijā
AM	Aizsardzības ministrija
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
DP	Drošības policija
EM	Ekonomikas ministrija
ES	Eiropas Savienība
ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
GRECO	Eiropas Padomes Pretkorupcijas starpvalstu grupa
GP	Ģenerālprokuratūra
FM	Finanšu ministrija
IeM	Iekšlietu ministrija
IAUI	Izložu un azartspēļu inspekcija
IUB	Iepirkumu uzraudzības birojs
IKNL	Likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”
IZM	Izglītības ministrija
KD	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests
KL	Krimināllikums
KPL	Kriminālprocesa likums
KNAB	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
LM	Labklājības ministrija
LAPK	Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss
MIDD	Militārās izlūkošanas un drošības dienests
MK	Ministru kabinets
NEPL	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
NVO	Nevalstiskās organizācijas (biedrības un nodibinājumi)
PVD	Pārtikas un veterinārais dienests
TA	Tiesu administrācija
TM	Tieslietu ministrija
VDI	Valsts darba inspekcija
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VID FP	Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VAS	Valsts administrācijas skola
VI	Veselības inspekcija
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VKanc	Valsts kanceleja
VM	Veselības ministrija
VMD	Valsts meža dienests
VP	Valsts policija
VRS	Valsts robežsardze
ZM	Zemkopības ministrija

Terminu skaidrojums

Korupcija – kukuļošana vai jebkura cita rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām.

Korupcijas risks – varbūtība, ka kāda no personām, kam uzticēta vara vai atbildība noteiktu pilnvaru ietvaros, ar nodomu vai bez nodoma izdarīs koruptīvu pārkāpumu.

Koruptīvs noziedzīgs nodarījums – KL paredzētie noziedzīgie nodarījumi valsts institūciju dienestā, KL XIX nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā” paredzētie nodarījumi par neatļautu labuma pieņemšanu vai komerciālo uzpirkšanu, pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu vai pārsniegšanu, kā arī KL XVIII nodaļas „Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu” 170.panta „Piesavināšanās” pirmajā daļā paredzētais nodarījums.

Koruptīvs pārkāpums – vispārināts apzīmējums, kas aptver koruptīvus noziedzīgus nodarījumus, likumā paredzēto valsts amatpersonām noteikto ierobežojumu neievērošanas gadījumus vai darbības noteikto pilnvaru ietvaros interešu konflikta situācijā.

Krāpšana – darbības, par ko ir paredzēta atbildība KL 177.pantā „Krāpšana”, KL 275.pantā „Dokumenta, zīmoga un spiedoga viltošana un viltota dokumenta, zīmoga un spiedoga realizēšana un izmantošana”, vai arī citas darbības, kas atbilst Konvencijas par Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzību 1.pantā minētajām pazīmēm vai attiecas uz ES un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu finanšu interešu aizsardzības jomu.

Politikas rezultāts – pārmaiņas sabiedrībā (attiecīgajā politikas jomā), ko tieši rada viena vai vairāku darbības rezultātu sasniegšana.

Darbības rezultāts – galaprodukts, kas tiek izmantots, lai novērtētu tiešās pārvaldes iestādes ieviesto politiku un darbību atbilstoši piešķirtajiem resursiem.

Rezultatīvais rādītājs – rezultāta būtiskākās pazīmes, kas nodrošina iespējami objektīvu tā sasniegšanas progressa mērīšanu un kuru var izteikt kā skaitlisku vērtību. Vārdu savienojumos, kas norāda rezultatīvo rādītāju veidu, vārds „rezultatīvais” tiek aizstāts ar attiecīgā rādītāja veida nosaukumu (piemēram, ekonomiskās efektivitātes rādītājs, kvalitātes rādītājs).

1.Ievads

Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2015.-2020.gadam (turpmāk – Pamatnostādnes) ir vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments, kas izstrādāts saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 7.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka, ka KNAB izstrādā korupcijas novēršanas un apkarošanas stratēģiju un valsts programmu, kuru apstiprina Ministru kabinets. Pamatnostādnes nodrošina pēctecību iepriekšējā plānošanas periodā apstiprinātajiem dokumentiem „Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2009. – 2013.gadam” (apstiprinātas ar MK 2009.gada 21.maija rīkojumu Nr.326), kā arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmai 2009. – 2013.gadam (apstiprinātas ar MK 2009.gada 24.septembra rīkojumu Nr.654).

Atbilstoši MK 2009.gada 13.oktobrī apstiprinātajiem noteikumiem Nr.1178 „Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi” ir mainīta politikas plānošanas sistēma un sašaurināts politikas plānošanas dokumentu loks, turpmāk paredzot tikai trīs politikas plānošanas dokumentu veidus – pamatnostādnes, plānu un koncepciju, tādēļ attiecībā uz no jauna izstrādāto dokumentu turpmāk vairs netiek izmantots Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā minētais apzīmējums „programma”.

Nodrošinot integrētu un vienotu valsts politiku korupcijas novēršanā un apkarošanā, Pamatnostādnes ir izstrādātas, ņemot vērā Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.–2020.gadam (apstiprināts ar Latvijas Republikas Saeimas 2012.gada 20.decembra lēmumu) ietverto rīcības virziena ietvaru korupcijas mazināšanai valstī un veikto situācijas analīzi.

Lai izstrādātu politikas plānošanas dokumentu turpmākajam periodam, 2013.gadā KNAB organizējis četras starpinstitūciju darba sanāksmes, kurās piedalījās valsts institūciju un pašvaldību, kā arī nevalstisko organizāciju pārstāvji. Sanāksmes tika veltītas šādu tēmu apspriešanai:

- 1) Iekšējās kontroles sistēma valsts pārvaldes institūcijās;
- 2) Kā mazināt korupcijas riskus iepirkumos, kā arī prettiesisku rīcību ar valsts, pašvaldību un to kapitālsabiedrību mantu un finanšu līdzekļiem? Nepieciešamie grozījumi normatīvajā regulējumā, kā arī veicamie uzlabojumi institūciju darba organizācijā;
- 3) Likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” piemērošanas prakse, konstatētie trūkumi. Tiesiskā ietvara pilnveide, pārskatot regulējumu attiecībā uz likuma subjektu loku un ierobežojumu apmēru;
- 4) Kā mazināt naudas lomu politikā? Politisko partiju finansēšanas kontrole.

2014.gada 20.februārī KNAB organizēja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sabiedriski konsultatīvās padomes sēdi, kuras ietvaros ar desmit sabiedriskajām organizācijām tika apspriests izstrādātais Pamatnostādņu projekts. Sanāksmes ietvaros sniegtie priekšlikumi ir iekļauti Pamatnostādņu projektā.

ES finanšu interešu aizsardzības īstenošanai izveidotās koordinācijas padomes 2014.gada 24.oktobra sēdē tika nolemts Pamatnostādnes attiecināt un izvirzīt uzdevumus krāpšanas novēršanai un apkarošanai ES fondu¹ un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu² finansētos pasākumos un aktivitātēs, tādējādi nodrošinot vienotu komplekso pieeju korupcijas novēršanai valstī.

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu

² Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instruments, Norvēģijas finanšu instruments (turpmāk – EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenti) un Latvijas un Šveices sadarbības programma (turpmāk – Šveices programma)

Pamatnostādņu izstrādē ir ņemti vērā gan darba sanāksmēs izteiktie priekšlikumi, gan dažādos ar korupcijas novēršanu un apkarošanu saistītos pasākumos (sanāksmēs, semināros), aptaujās, pētījumos un pārskatos paustās rekomendācijas par nepieciešamajiem uzlabojumiem sekmīgai korupcijas novēršanai un apkarošanai Latvijā, tai skaitā arī KNAB veikto pārbaužu un izmeklēto krimināllietu ietvaros konstatētais. Pirmo reizi KNAB ir veicis pilnīgu Latvijas institucionālās sistēmas atbilstības ANO Pretkorupcijas konvencijas prasībām novērtējumu. Balstoties uz šo izvērtējumu, Pamatnostādnes ir strukturāli organizētas atbilstoši augstākminētā ANO dokumenta saturam.

Šo pamatnostādņu mērķis ir raksturot aktuālo situāciju korupcijas novēršanā un apkarošanā Latvijā, definēt aktuālās problēmas, noteikt mērķus, rīcības virzienus un uzdevumus to risināšanai laika periodā no 2015. līdz 2020.gadam.

2. Pašreizējās situācijas raksturojums

2.1. Atbildīgās institūcijas un tiesiskais regulējums

KNAB ir MK pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kas pilda Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā noteiktās funkcijas korupcijas novēršanā un apkarošanā, kā arī politisko organizāciju (partiju) un to apvienību finansēšanas noteikumu izpildes kontrolē. Saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 7.panta pirmās daļas 2.punktu KNAB koordinē valsts programmā minēto institūciju sadarbību, lai nodrošinātu programmas izpildi.

Ņemot vērā KNAB vadošo lomu korupcijas novēršanas politikas koordinācijā, bieži vien valda maldīgs uzskats, ka KNAB arī jāuzņemas visa atbildība par korupcijas novēršanas pasākumu īstenošanu. Līdz ar to ilgtermiņā ir jāveicina pāreja uz tādu sistēmu, kur atbildība par korupcijas novēršanu ir katra resora pastāvīgs uzdevums; jāmaina KNAB loma no uzdevumu izpildītāja uz korupcijas novēršanas sistēmu pārraugu un jāveido tāda politika, lai ar laiku varētu atteikties no centralizētas rīcībpolitikas izstrādes, bet risināt korupcijas problēmu vienlaicīgi ar citu risku novēršanu.

Līdz ar to korupcijas novēršanas un apkarošanas mērķu sasniegšanā par atbildīgām institūcijām ir uzskatāmas visas valsts un pašvaldības iestādes, kā arī publisko personu kapitālsabiedrības un ostas, kurās nodarbinātās personas var pieļaut koruptīvus nodarījumus.

Attiecībā uz korupcijas un krāpšanas novēršanu ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu ieviešanā Latvijā vadošās/nacionālās atbildīgās iestādes ir FM, VARAM, ZM, IeM, LM, kas ir atbildīgas par labas finanšu pārvaldības ieviešanu un ES finanšu interešu aizsardzību, iesaistot tiesībsargājošās iestādes.

Latvijai ir saistošas Eiropas Savienības tiesību aktos³ minētās normas attiecībā uz ES finanšu interešu aizsardzību, kas nosaka pienākumu dalībvalstīm ieviest efektīvus un samērīgus krāpšanas apkarošanas pasākumus, nodrošināt efektīvu krāpšanas novēršanu, darbojoties preventīvi un ņemot vērā apzinātos riskus.

Latvijai ir saistošas arī donorvalstu⁴ regulējošajos dokumentos⁵ noteiktās prasības saņēmējvalstīm EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu ieviešanā sekot labas pārvaldības

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.1303/2013 ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr.1083/2006 125.panta 4.punkta c) apakšpunkts;

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.1306/2013 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu (EEK) Nr.352/78, (EK) Nr.165/94, (EK) Nr.2799/98, (EK) Nr.814/2000, (EK) Nr.1290/2005 un (EK) Nr.485/2008 atcelšanu 58.panta 1. un 2.punkts;

Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra regula (ES, EURATOM) Nr.966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr.1605/2002 atcelšanu;

Article 114.1 d) of COM(2011) 804 of 2.12.2011;

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.223/2014 (2014.gada 11.marts) par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām 32.panta 4.punkta c) apakšpunkts;

Komisijas īstenošanas regulas (ES) Nr.897/2014 (2014.gada 18.augusts), ar ko paredz īpašus noteikumus to pārrobežu sadarbības programmu īstenošanai, kuras finansē saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.232/2014, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu 26.panta 5.punkta (c) apakšpunkts;

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 514/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko paredz vispārīgus noteikumus Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondam un finansiālā atbalsta instrumentam policijas sadarbībai, noziedzības novēršanai un apkarošanai un krīžu pārvarēšanai 5.pants, 21.panta h) apakšpunkts.

⁴ Norvēģijas Ārlietu ministrija un Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta komiteja.

principiem, nodrošināt atklātu, caurspīdīgu un izsekojamu ieviešanas procesu, kā arī netiek pieļauta tolerance pret korupciju un nesaimniecisku līdzekļu izlietošanu. Tāpat arī Latvijai ir saistoši starpvalstu līgumā⁶ noteiktie principi attiecībā uz Šveices programmu, norādot, ka abām pusēm ir kopīgas intereses un nodoms cīņā pret korupciju, kas apdraud labu pārvaldību un atbilstošu sadarbības programmas līdzekļu izmantošanu.

Par koruptīviem noziedzīgi nodarījumiem Latvijā tiek uzskatīti KL XXIV nodaļā: „Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā” minētie nodarījumi, kā arī KL XIX nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā” paredzētie nodarījumi, kas saistīti ar neatļautu labuma pieņemšanu vai komerciālo uzpirkšanu, pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu un pārsniegšanu privātajā sektorā. Par koruptīvu uzskatāms arī KL XVIII nodaļas „Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu” 170.panta „Piesavināšanās” pirmajā daļā paredzētais nodarījumi.

Līdz ar to izmeklēšanu par KL paredzētajiem nodarījumiem var veikt faktiski visas tiesībsargājošās iestādes, kuru kompetencē ir tāda subjektu loka izdarīto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana, kas ir izdarījušas kādu no augstākminētajiem nodarījumiem. Visbiežāk par citās institūcijās nodarbināto valsts amatpersonu izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem izmeklēšanu veic KNAB. Savukārt VP ir piekritīga privātā sektora nodarījumu, kā arī Valsts policijā nodarbināto amatpersonu nodarījumu izmeklēšana. Biežāk nodarījumus atklāj arī VID FP, MIDD, VRS un DP. Noziedzīga nodarījuma fakta pierādīšanā būtiska loma ir prokuratūrai un tiesai.

Tā kā pie atbildības par neatļautu labuma pieņemšanu vai komerciālo uzpirkšanu ir saucamas arī privātajā sektorā nodarbinātas personas, savukārt juridiskajai personai, tai skaitā publisko personu kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai, var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli, ja nodarījumu juridiskās personas interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis, tad Pamatnostādnes attiecas arī uz šī sektora institūcijām.

IKNL 20.pants nosaka institūcijas vadītāja pienākumus interešu konflikta novēršanā (pienākumu nepieļaut interešu konflikta situācijas, nodot funkcijas vai uzdevuma izpildi citai valsts amatpersonai, izlemt jautājumu par iespējamo valsts amatpersonas amata savienošānu ar citu amatu, nodrošināt, lai VID tiktu iesniegti valsts amatpersonu saraksti un to grozījumi, informēt kontrolējošās institūcijas par atklātajiem likuma pārkāpumiem).

MK 2012.gada 8.maijā pieņemtie noteikumi Nr.326 „Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmu tiešās pārvaldes iestādēs” paredz visu iestāžu vadītāju atbildību par iekšējās kontroles sistēmas izveidi, uzraudzību un uzlabošanu, nodrošinot pastāvīgu, ekonomisku, efektīvu un lietderīgu iestādes darbību atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajiem valsts pārvaldes principiem un normatīvo aktu prasībām.

Saskaņā ar IKNL galvenā loma interešu konfliktu novēršanas jomā, veicot kontroli, uzraudzību un sodīšanu, ir uzticēta Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, VID un Satversmes aizsardzības birojam atbilstoši šo iestāžu kompetencei, kā arī katras institūcijas vadītājam.

Īstenojot uzdevumus korupcijas novēršanas jomā, KNAB kontrolē IKNL izpildi, kā arī citos normatīvajos aktos valsts amatpersonām noteikto papildu ierobežojumu ievērošanu, noteiktās kompetences ietvaros pārbaudot valsts amatpersonu deklarācijas, kā arī likumā noteiktajos gadījumos saucot valsts amatpersonas pie administratīvās atbildības un piemērojot sodus par administratīviem pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā.

⁵ Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta komitejas 2011.gada 13.janvārī apstiprinātie noteikumi par Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta ieviešanu 2009.-2014.gadā un Norvēģijas Ārlietu ministrijas 2011.gada 11.februārī apstiprinātie noteikumi par Norvēģijas finanšu instrumenta ieviešanu 2009.-2014.gadā.

⁶ Latvijas Republikas valdības un Šveices Konfederācijas padomes 2007.gada 20.decembrī noslēgtais Ietvarlīgums par Latvijas un Šveices sadarbības programmas īstenošanu.

Savukārt VID atbilstoši IKNL 28.pantā noteiktajam pārbauda, vai deklarācija ir iesniegta un aizpildīta noteiktajā kārtībā un iesniegta noteiktajā termiņā, kā arī izskata LAPK 166.²⁷ pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu lietas par deklarācijas neiesniegšanu noteiktā termiņā, deklarācijas aizpildīšanas un iesniegšanas kārtības neievērošanu vai par nepatiesu ziņu norādīšanu deklarācijā.

Kopš grozījumu izdarīšanas Valsts kancelejas nolikumā 2014.gadā Valsts kancelejas pienākums vairs nav novērtēt funkciju izpildi un iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti, kā arī veikt citas pārbaudes Valsts kancelejas un Ministru prezidenta padotībā esošajās valsts pārvaldes iestādēs, bet atbilstoši šīs institūcijas nolikuma 4.16.apakšpunktā noteiktajam – koordinēt valsts pārvaldes iestāžu sadarbību labas pārvaldības un klientorientētas darbības kultūras nodrošināšanā valsts pārvaldē un administratīvā sloga samazināšanā iedzīvotājiem.

Savukārt FM ir atbildīgā institūcija par iekšējā audita koordināciju un vienotu iekšējā audita ilgtermiņa attīstības plānošanu. FM atbilstoši Iekšējā audita likuma 10.panta otrajā daļā noteiktajam, koordinējot iekšējo auditu, ir uzdevums sagatavot un iesniegt MK un Valsts kontrolei apkopoto gada pārskatu par iekšējā audita struktūrvienību darbību ministrijās un iestādēs, turklāt ne retāk kā reizi piecos gados novērtēt ministrijās un iestādēs izveidoto iekšējā audita struktūrvienību darbību.

2.2. Līdzšinējās politikas izpilde

Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādnes 2009. – 2013.gadam (apstiprinātas ar MK 2009.gada 21.maija rīkojumu Nr.326) un Korupcijas novēršanas un apkarošanas programma 2009. – 2013.gadam (apstiprināta ar MK 2009.gada 24.septembra rīkojumu Nr.654) (turpmāk – Programma) aizvadītajā plānošanas periodā valstī ir bijuši pamata attīstības plānošanas dokumenti korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā. KNAB kā atbildīgā institūcija par Programmā ietverto uzdevumu un institūciju sadarbību, lai nodrošinātu programmas uzdevumu izpildes koordināciju, ir veicis periodisku uzdevumu izpildes analīzi, kā arī sagatavojis divus informatīvos ziņojumus, apkopojot informāciju par Programmas uzdevumu izpildi laika posmā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.decembrim⁷ un par visu Programmas darbības periodu⁸.

Kā izriet no informatīvajos ziņojumos minētās informācijas līdzšinējās korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas mērķis bija nodrošināt valsts amatpersonām uzticētās varas godprātīgu un likumīgu izmantošanu valsts un sabiedrības interesēs. Lai arī korupcijas izplatība valsts pārvaldē ir ievērojami mazinājusies, tomēr par pilnīgu šīs negatīvās parādības neesamību vēl arvien nav iespējams runāt. Lielākā problēma labas pārvaldības nodrošināšanā ir neproporcionalitāte starp valsts amatpersonām piešķirtās varas apjomu, no vienas puses, un amatpersonu atlīdzību, kontrolējamību un soda neizbēgamību, no otras puses. Šie ierobežojošie faktori ir cieši saistīti ar finanšu grūtībām Latvijas ekonomikā un individuālu privātpersonu zemo dzīves līmeni. Jomās, kur ir nodrošināts varas apjomam atbilstošs atlīdzības apmērs, korupcijas risku pastāvēšana saistāma ar uzraudzības un iekšējās kontroles trūkumu, amatpersonu negodprātību un vēlmi iedzīvoties.

Programmas mērķis bija noteikt uzdevumus, plānot to izpildi un finansējumu Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņu 2009.-2013.gadam īstenošanai, lai nodrošinātu korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas mērķa sasniegšanu. Tomēr atsevišķs finansējums Programmas izpildei nebija paredzēts. Ekonomiskās krīzes laikā finansējumu katra institūcija iespēju robežās nodrošināja ikgadējā budžeta plānošanas ietvaros, tādēļ resursu trūkums ir ierobežojis Programmas mērķu sasniegšanu. Īpaši kritiska problēma bija finansējuma trūkums tādās ar lielu varu apveltītās jomās kā tiesību aizsardzības iestādes, veselības aprūpes joma un atsevišķās institūcijās, kas ir atbildīgas par ES struktūrfondu apguvi valstī.

Ievērojot Korupcijas novēršanas un apkarošanas valsts pamatnostādnēs 2009.-2013.gadam noteiktos principus, Programma tika veidota kā kompleksa pretdarbība korupcijai (korupcijas novēršana un apkarošana, kā arī izglītošana pretkorupcijas jautājumos). Lai arī vairākos ārējos novērtējumos ir minēts, ka Programmas izpilde ir bijusi formāla, tomēr valdībā apstiprinātā dokumentā doto uzdevumu izpilde ir institūcijām saistoša, liecina par politisko gribu un apņemšanos izpildīt noteiktus uzdevumus. Programmas uzdevumi ir bijuši kā atgādinājums ilgstošā laikā par būtiskiem trūkumiem, ko valsts tomēr apņēmas novērst. Būtiskākais Programmas trūkums ir tās nefleksibilitāte, nepieciešamība veikt komplicētas saskaņošanas darbības, lai to aktualizētu un pielāgotu mainīgajai situācijai.

⁷ Informatīvais ziņojums „Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmas 2009.–2013.gadam īstenošana” http://www.knab.gov.lv/lv/legislations/policy_planning/strategy/

⁸ Informatīvais ziņojums „Par Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņu 2009.-2013.gadam un programmas īstenošanu” http://www.knab.gov.lv/uploads/free/knabzino_17032014_programma_2009.-20131.pdf

Programmā izvirzīto apakšmērķu sasniegšanas rezultāti:

1.apakšmērķis. Uzlabot politisko partiju un to apvienību finansiālās darbības kontroli.

Istenotās iniciatīvas un veiktie grozījumi normatīvajā regulējumā kopumā sekmējuši līdzšinējā Programmā izvirzīto uzdevumu izpildi. Tādējādi ir:

- i. Izstrādāta normatīvā bāze, ieviešot valsts finansējumu politiskām partijām atbilstoši „Politisko partiju finansēšanas koncepcijā” atbalstītajam variantam.
- ii. Precizēti politisko partiju un to apvienību atskaitīšanās mehānismi.
- iii. Pilnveidota atbildība par politisko partiju un to apvienību finansēšanas pārkāpumiem un nodrošināts samērīgs, efektīvs un atturošs sankciju mehānisms, kā arī atbilstoši kontroles procesi, uzraudzība un izveidotas kontrolē iesaistītās institūcijas.
- iv. Pilnveidots priekšvēlēšanu aģitācijas tiesiskais regulējums, tai skaitā definējot terminu „slēptā priekšvēlēšanu aģitācija” un nosakot ierobežojumu aģitācijā izmantot valsts un pašvaldību mantu.
- v. Ieviests tiesiskais regulējums saistībā ar aģitāciju pirms tautas nobalsošanas, par likumu ierosināšanu un par Saeimas atsaukšanas ierosināšanu.
- vi. Nodrošināta stingrāka politisko partiju finansiālās darbības likumības kontrole par Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma normu pārkāpumiem.

Būtiskākais nesasniegtais mērķis ir vienlīdzības un atklātības nodrošināšana lobēšanas procesā, kur nav pieņemts pilnīgi nekāds regulējums, kas attiektos uz politisko lēmumu pieņemšanu. Saskaņā ar MK uzdevumu KNAB bija izstrādājis likumprojektu „Lobēšanas atklātības likums”, tomēr 2014.gada 17.februārī Ministru kabineta komiteja noraidīja piedāvāto likumprojekta redakciju. Likumprojekts tika prezentēts arī Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas Korupcijas novēršanas apakškomisijā, skaidrojot par sasniedzamajiem mērķiem, tomēr Saeimas deputāti neuzņēmas iniciatīvu lobēšanas atklātības regulējuma izstrādē Saeimā. Līdz ar to secināms, ka lobēšanas atklātības trūkums saglabājas kā lielākā problēma, kas būtiski ietekmē visus valsts iedzīvotājus, kam jāievēro, iespējams, lobistu ietekmē pieņemti normatīvie akti.

2.apakšmērķis. Nodrošināt lietderīgu un likumīgu rīcību ar valsts un pašvaldību mantu, tai skaitā ES un citu starptautisko organizāciju, kā arī ārvalstu piešķirtā finansējuma izlietošanu.

Pārskata periodā pilnveidoti valsts un pašvaldību mantas, kā arī finanšu līdzekļu piešķiršanas procesi:

- i. Ieviesta pasūtītāju administratīvā atbildība par pārkāpumiem publisko iepirkumu un publiskās un privātās partnerības jomā.
- ii. Valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī tām piederošajām kapitālsabiedrībām tika noteiktas tiesības pārbaudīt, vai to piešķirtie finanšu līdzekļi nevalstiskajām organizācijām un privātajām kapitālsabiedrībām ir izlietoti lietderīgi un efektīvi.
- iii. Apzināta institūciju prakse rīcībā ar valsts un pašvaldību mantu, identificējot galvenās problēmas un korupcijas riskus, un izstrādātas vadlīnijas „Korupcijas riski rīcībā ar valsts un pašvaldības mantu” korupcijas risku mazināšanai.
- iv. Analizēta institūciju prakse publiskās un privātās partnerības jomā no korupcijas risku viedokļa un sagatavots „Korupcijas risku pārskats publiskās un privātās partnerības īstenošanā Latvijā”.

- v. Veikta analīze par iepirkuma procedūru izņēmumiem un izstrādātas vadlīnijas korupcijas risku novēršanai Publisko iepirkumu likumā noteikto izņēmumu piemērošanā par atklātību, brīvu konkurenci un vienlīdzības principu ievērošanu.
- vi. Analizēta ES finansējuma piešķiršanas un ieviešanas kontroles un uzraudzības sistēma un atklātie pārkāpumi 2007.-2013.gadā.

Kontroles procedūras rīcībā ar ES finansējuma izlietojumu ir atbilstošā līmenī. Vienlaikus atzīmējams, ka vēl arvien nevar uzskatīt, ka ir pilnībā nodrošināta to valsts amatpersonu, kuras ir iesaistītas valsts un pašvaldību mantas, kā arī finanšu līdzekļu piešķiršanas procesos, darbības efektīva kontrole. Sistemātiskas problēmas it īpaši ir saglabājušās gan publisko personu kapitālsabiedrībās, gan daudzās pašvaldībās.

3.apakšmērķis. Ierobežot valsts amatpersonu rīcību interešu konflikta situācijās, kā arī ierobežot valsts amatpersonu iespējas legalizēt nelikumīgi iegūtos ienākumus.

Valsts amatpersonu darbības kontroles jomā panākti būtiski risinājumi vairākām ilgstoši nerisinātām problēmām:

- i. Notikusi skaidrāka lēmējvaras nodalīšana no izpildvaras pašvaldībās, lai novērstu iespējamus korupcijas un interešu konflikta riskus lēmumu pieņemšanas procesā pašvaldībās, paredzot aizliegumu domes deputātam ieņemt noteiktus amatus tās pašas pašvaldības administrācijā, pašvaldības iestādēs vai kapitālsabiedrībās, kā arī ierobežojot deputātu iespējas par maksu sniegt noteiktus pakalpojumus attiecīgajai pašvaldībai.
- ii. Atbildības pilnveidošana saistībā ar pārkāpumiem publisko iepirkumu un publiskās un privātās partnerības jomā, un 2013.gada 1.septembrī stājās spēkā grozījumi LAPK.
- iii. Atklātības nodrošināšana par visiem valsts amatpersonu izdarītajiem administratīvajiem pārkāpumiem korupcijas novēršanas jomā.
- iv. Paplašināts valsts amatpersonu loks – valsts amatpersona ir arī valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības meitas uzņēmuma⁹ valdes loceklis, kā arī padomes loceklis, kas pārstāv valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības intereses.
- v. Likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” ir paredzēts aizliegums institūcijas vadītājam izpaust informāciju par to, kurš darbinieks informējis par pārkāpumu, un bez objektīva iemesla radīt šim darbiniekam nelabvēlīgas sekas, kā arī paredzēta administratīvā atbildība iestādes vadītājam par iepriekšminēto aizliegumu neievērošanu.
- vi. Paplašinātas valsts vai pašvaldības institūcijas vadītāja iespējas kontrolēt, vai attiecīgā valsts amatpersona nenonāk interešu konflikta situācijā, piešķirot tiesības pieprasīt no valsts amatpersonas informāciju, kas norādāma deklarācijas nepubliskojamā daļā.
- vii. Tika pieņemts Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums, ierobežojot izvairīšanos no nodokļu nomaksas un pretlikumīgā veidā iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanas.

⁹ Likums attiecas uz tādu kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļiem, kurā vienas vai vairāku valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrību daļa pamatkapitālā kopumā vai atsevišķi pārsniedz 50 procentus

4. apakšmērķis. Pilnveidot iekšējās pretkorupcijas sistēmas un stiprināt ētiskumu valsts un pašvaldību iestādēs, pilnveidot valsts amatpersonu zināšanas par korupcijas novēršanas prasībām. 6.apakšmērķis. Nostiprināt labas pārvaldības principu valsts un pašvaldību darbībā.

Uzdevuma izpildes ietvaros ir panākti atsevišķi uzlabojumi, pilnveidojot iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas procedūras valsts un pašvaldības iestādēs. Visvairāk uzlabojumu ir tieši saistībā ar valsts un pašvaldību institūciju sniegto pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, nodrošinot administratīvo procesu pārskatāmību, elektronisku dokumentu apriti un klientorientētāku pārvaldi.

- i. Lielākā daļa valsts pārvaldes institūciju veikušas korupcijas risku analīzi un izstrādājušas korupcijas novēršanas pasākumu plānus. Savukārt lielākā daļa pašvaldību nav īstenojušas speciālus korupcijas risku ierobežošanas pasākumus.
- ii. Izstrādātas vadlīnijas par valsts amatpersonas rīcību kukuļa piedāvāšanas gadījumā.
- iii. Sagatavoti informatīvi materiāli „Iekšējās kontroles standarti pretkorupcijas organizatorisko pasākumu kontekstā”, „Vadlīnijas iestādes pretkorupcijas pasākumu plāna izstrādei”, kā arī „Pretkorupcijas pasākumu plāna paraugs” un „Metodika ienākumu un parādsaistību proporcijas noteikšanai”.
- iv. Apzināta un analizēta institūciju prakse iekšējo pretkorupcijas pasākumu organizēšanā, nodrošinot valsts iestāžu un pašvaldību korupcijas prevencijas mehānismu novērtēšanu.
- v. Veikta valsts pārvaldē nodarbināto un sabiedrības informēšana par ētikas pamatprincipiem valsts pārvaldē.
- vi. Veikta vadošo valsts pārvaldes iestāžu, to padotības iestāžu un pašvaldību ētikas kodeksu kvalitātes analīze, kā arī sniegti ieteikumi ētikas kodeksu kvalitātes uzlabošanai.
- vii. Uzlabota personu, kas ziņo par koruptīviem pārkāpumiem (ziņotāju), aizsardzības sistēma.
- viii. Kopumā ir nodrošināta sistēmiska valsts amatpersonu izglītošana publiskās pārvaldes ētikas, interešu konflikta novēršanas un pretkorupcijas pasākumu jomā: KNAB speciālisti nodrošināja mācību seminārus valsts amatpersonām par publiskās pārvaldes ētiku, interešu konflikta un korupcijas novēršanu, institūciju vadītājiem par korupcijas risku identificēšanu iestādēs un pretkorupcijas organizatoriskajiem pasākumiem, papildināja valsts institūcijām un pašvaldībām paredzēto mācību materiālu klāstu, kas ir publiski pieejams KNAB mājaslapā un ko var izmantot jebkurš Latvijas iedzīvotājs.
- ix. Ieviesta lielāko valsts un pašvaldību institūciju tālākizglītotāju apmācība, kas sekmēja institūciju iekšējās apmācību sistēmas veidošanos VID, Lauku atbalsta dienestā, VP, Rīgas domē un Nacionālajos bruņotajos spēkos.

Tomēr vēl arvien visās publisko personu institūcijās nav izveidota tāda iekšējās kontroles sistēma, kas rada pārliecību, ka ir izdarīts viss nepieciešamais, lai korupcijas, interešu konflikta vai izšķērdēšanas riska iespēja būtu minimāla. Visvairāk šaubas par pretkorupcijas iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti rodas attiecībā uz publisko personu kapitālsabiedrībām, pašvaldībām, tiesām un parlamentu.

Papildus atzīmējams, ka, izņemot civildienestu un tiesu varas institūcijas, Latvijā nav nodrošinātas uz brīvu konkurenci un vienlīdzību balstītas personāla atlases procedūras visos publisko personu institūciju amatos. Šajā jomā ir notikusi zināma virzība: ar MK 2013. gada

6. februāra rīkojumu Nr. 48 "Par Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepciju" tika apstiprināta Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcija, kur viens no paredzētajiem uzdevumiem ir izstrādāt likumprojektu par nodarbinātības attiecībām valsts tiešajā pārvaldē, neattiecinot to uz pašvaldībām un publisko personu kapitālsabiedrībām. Valsts dienesta likumprojektā ir noteikts, ka pretendenti gan uz valsts dienesta ierēdņu, gan darbinieku amatiem tiek atlasīti atklātā konkursā. 2014.gada 29.maijā Saeimā pieņemtie grozījumi Valsts civildienesta likumā paredz, ka, lai nodrošinātu atklātu, godīgu un profesionālu atlasī augstākā līmeņa amatiem valsts pārvaldē, iestādes vadītāju atlasī nodrošina Valsts kanceleja. Konkrētie grozījumi stāsies spēkā 2015.gada 1.septembrī.

Koncepcijā ir paredzēti pasākumi, kas īstenojami personāla atlases jomā vidējā termiņā, kā arī, ņemot vērā finansējuma iespējas, piemēram, procesu standartizāciju un vienotu atlases principu izstrādi noteiktām amatu grupām, centralizēta pretendentu pieteikšanās portāla izveidi, kurā vienuviet būtu pieejama informācija par valsts pārvaldē izsludinātajām vakancēm.

Programmas plānošanas periodā nav izstrādāts valsts pārvaldē nodarbināto ētikas kodekss, kā tas sākotnēji bija plānots, jo MK netika pieņemts pamatnostādņu projekts par cilvēkresursu attīstības politiku 2008.-2013.gadam, kurā tika paredzēts iekļaut detalizētāku šī uzdevuma skaidrojumu un uzdevumu iekļaut arī Ministru kabineta rīkojuma projektā par pamatnostādņu izpildi. Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcijas (apstiprināta ar MK 2013.gada 6.februāra rīkojumu Nr.48) ietvaros 2015.gadā ir paredzēts izstrādāt vienotu ētikas kodeksu valsts pārvaldē nodarbinātajiem, stiprinot tādas vērtības kā ētiskums un lojalitāte.

5.apakšmērķis. Mazināt iedzīvotāju toleranci pret korupciju, nostiprināt izpratni par korupcijas nepieļaujamību un tās negatīvajām sekām.

Īstenotie pasākumi nodrošinājuši līdzšinējā Programmā izvirzīto uzdevumu izpildi pilnībā:

- i. Augusi iedzīvotāju izpratne par korupcijas nepieļaujamību un tās negatīvajām sekām, neiecietības veicināšana pret korupcijas izpausmēm veselības aprūpes jomā.
- ii. Sagatavoti mācību metodiskie materiāli vispārīglītojošo skolu skolēnu apmācībai par svarīgākajiem pretkorupcijas jautājumiem izmantošanai ekonomikas, politikas un tiesības, sociālo zinību, ētikas un audzināšanas stundās.
- iii. Notikusi regulāra sabiedrības informēšana par sūdzību iesniegšanas iespējām un izskatīšanas kārtību, popularizēti tiesību aizsardzības iestāžu anonīmie saziņas līdzekļi, notikusi regulāra sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu informēšana par īstenotajiem pretkorupcijas pasākumiem un atklātajiem korupcijas gadījumiem un realizētas vairākas sociālās reklāmas kampaņas.

Vienlaikus jāatzīmē, ka socioloģisko aptauju dati liecina, ka kukuļa došanas iespēju kādai valsts amatpersonai 2014.gada aprīlī pieļāva nedaudz mazāk par trešdaļu (29,5%) aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Salīdzinājumā ar 2007.gada rezultātiem, ir nedaudz pieaudzis gan to respondentu skaits, kas pieļāva iespēju dot kukuli no 7,8% uz 10,3%, gan arī to aptaujas dalībnieku skaits, kuri to noraidīja – no 24,9% uz 40,2%. Kopumā iedzīvotāju tolerance pret korupciju vēl joprojām ir diezgan noturīga, kas rada ļoti augstu sabiedrības iesaistīšanās koruptīvos darījumos risku.

7.apakšmērķis. Nodrošināt savlaicīgu un kvalitatīvu lietu izskatīšanu tiesās.

- i. Ārpus Programmas uzdevumu ietvara Saeima sadarbībā ar TM un Tieslietu padomi ir veikusi apjomīgus grozījumus likumā „Par tiesu varu”, kas piemēram, pieļauj, ka rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētājam ir tiesības pārbaudīt to, kā tiesneši ievēro lietās noteiktos tiesvedības termiņus; paredz, ka visus atklātā sēdē pieņemtos tiesas spriedumus pēc to stāšanās spēkā no 2013.gada septembra publicē internetā. Grozījumi paredz arī to, ka apstākļos, kad tiesnesis saskaņā ar KPL iegūst personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, statusu, tiek piemērota tiesnešu atstādināšanas un tiesnešu profesionālās darbības novērtēšanas procedūra. Civilprocesā ieviesta obligātā prasība tiesas gaitu fiksēt skaņu ierakstā. Augstākminētie likuma grozījumi paredz pilnīgu pāreju uz lietu izskatīšanu "tūrajās" tiesu instancēs. Saskaņā ar šo principu visas lietas kā pirmās instances tiesa skatīs rajona (pilsētas) tiesa, atsakoties no līdzšinējā regulējuma, ka atsevišķas komplicētāko lietu kategorijas kā pirmās instances tiesa skata apgabaltiesa, apelācijas kārtībā – attiecīgā Augstākās tiesas Tiesu palāta, bet kasācijas kārtībā – Augstākās tiesas Senāts. Līdz ar to pieaug rajona (pilsētas) tiesas tiesnešu pilnvaru apjoms un līdz ar to korupcijas riski, vienpersoniski izskatot vēl nozīmīgākas lietas. Administratīvajā rajona tiesā lietas var izskatīt koleģiāli.
- ii. Nodrošināta tiesnešu kvalifikācijas un darba rezultātu regulāra novērtēšana.
- iii. Pilnveidota tiesnešu disciplinārās sodīšanas kārtība.
- iv. Pilnībā izpildīts uzdevums saistībā ar elektroniskas lietu sadales nodrošināšanu visās tiesās (tiesiskā regulējuma izstrāde elektroniskas lietu sadales ieviešanai tiesās).

Šis rīcības virziens kopumā ir ārpus izpildvaras kompetences, tādēļ uzdevumu izpilde nav izpildvaras spēkos: piemēram, nav ieviestas regulāras apmācības par pretkorupcijas jautājumiem tiesu varā. Uzdevuma **Tiesnešu izglītošana korupcijas novēršanas un ētikas jautājumos** izpilde uzskatāma par daļēju, jo nav izveidota sistemātiska tiesnešu apmācības sistēma par korupcijas novēršanas un ētikas jautājumiem, tai skaitā nav nodrošināts vismaz viens izglītojošais pasākums gadā, aptverot būtisku tiesnešu loku. Vienlaikus norādāms, ka tiesneša amata kandidātu apmācībās, t.s. „prasmju nedēļā”, īpašas lekcijas tiek veltītas tiesneša ētikas jautājumiem.

Tieslietu ministrija norāda, ka Latvijas Tiesnešu mācību centrs ikgadēji rīko tiesnešu apmācības par tiesneša lomu un ētiku. Tiesnesim ir pienākums pastāvīgi papildināt savas zināšanas visas tiesneša karjeras laikā, bet nepastāv mehānisms, kā pie esošās noslodzes rast iespēju tiesnešiem piedalīties apmācībās. Regulāras apmācības prasa kursa satura dažādošanu, jo tiesneši neizvēlēšies apmeklēt kursus, kurus jau iepriekš būs apmeklējuši. Būtu nepieciešams izvērtēt, vai nebūtu iespējams kādā citā veidā nodrošināt tiesnešu izglītošanu par korupcijas un ētikas jautājumiem, piemēram, izsūtot regulārus apkārtrakstus. Papildus minams, ka ne Tieslietu ministrijai, ne Tiesu administrācijai nav tiesību norīkot tiesnesi apmācībās par specifiskiem jautājumiem kā korupcija vai ētika.

Korupcijas riski tiesās ir saistīti ne tikai ar pašu tiesnešu, bet arī tiesu sistēmai piederīgo un tiesas procesā iesaistīto rīcību. Līdz ar to būtu jāpievērš uzmanība arī pasākumiem, kā novērst korupcijas risku arī tiesu sistēmai piederīgo – zvērinātu tiesu izpildītāju, zvērinātu advokātu, prokuroru un zvērinātu notāru vidū.

Saskaņā ar Eiropas Padomes Eiropas komisijas par tiesu varas efektivitāti (European Commission for the Efficiency of Justice – CEPEJ) veidotā 2014.gada *Justice Scoreboard* datiem Latvijas lietu izskatīšanas ilgums ir vidējais ES dalībvalstu vidū.¹⁰ Atsevišķu tiesu

¹⁰ The 2014 EU Justice Scoreboard, 8.lpp., http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2014_en.pdf.

noslodze un tiesas procesa ilgums rada bažas par lietu izskatīšanas savlaicīgumu. 2014. gada pusgada dati liecina, ka pirmajā tiesu instancē krimināllietas Latgales apgabaltiesā izskata vidēji 59,3 mēnešos (2012.gadā – 2,3), Kurzemes apgabaltiesā – 45,8 mēnešos (7,9), Rīgas apgabaltiesā – 43 mēnešos (8,1), Zemgales apgabaltiesā – 44,7 mēnešos (4,2), Vidzemes apgabaltiesā – 23,9 mēnešos (1,5). Rajona (pilsētas) tiesās tiesvedības ilgums ir salīdzinoši mazāks. Savukārt apelācijas instancē sevišķi ilgi tiesvedības termiņi ir Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātā (vidēji 19,7 mēneši) un Administratīvajā apgabaltiesā (vidēji 17,1 mēneši). Pārējās apgabaltiesās tie ir normas robežās.¹¹

Kasācijas instancē visilgākie termiņi ir Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamentā – vidēji 15,9 mēneši (salīdzinājumam: Krimināllietu departamentā – 1,3 un Administratīvo lietu departamentā – 2,9 mēneši). Tātad tiesvedības ilgie termiņi nav problēma, kas raksturīga visām Latvijas tiesām. Tikai atsevišķām tiesām un arī atsevišķos procesa veidos lietu izskatīšana ir nepieļaujami ilga.¹²

Augstākminēto iemeslu dēļ arī ir pamatota pāreja uz tīro tiesu instanču sistēmu, proti, pārdalot no apgabaltiesas pirmās instances lietas uz rajona (pilsētas) tiesām, tādējādi mazinot vidējo lietu izskatīšanas ilgumu.

Programmas darbības periodā ir uzsākta analīze par korupcijas riskiem tiesu sistēmā un tā tiks pabeigta šajā plānošanas periodā, izstrādājot rekomendācijas. Nav sniegti priekšlikumi pretkorupcijas pasākumiem tiesās.

8.apakšmērķis. Pilnveidot noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā apkarošanas iespējas, uzlabot tiesu praksi krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā.

Izpildīti visi Programmā paredzētie uzdevumi un notikuši būtiski uzlabojumi saistībā ar noziedzīgu nodarījumu atklāšanas iespēju palielināšanu:

- i. Saeimā 2012.gada 13.decembrī un 2013.gada 14.martā tika pieņemti grozījumi KL, 2013.gada 14.martā arī grozījumi KPL, kas risina konceptuālas jau sen identificētas problēmas valsts amatpersonu kriminālatbildības un juridiskajām personām piemērojamo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanā. Stājās spēkā grozījumi KL un KPL likumā, precīzāk definējot to juridisko personu loku, kurām var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus, attiecinot to arī uz publisko personu kapitālsabiedrībām, kā arī personālsabiedrībām. Tika paredzēta iespēja izdalīt atsevišķā lietvedībā procesu pret juridisko personu, ļaujot piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli uzņēmumam arī gadījumos, kad fiziskā persona vēl nav notiesāta.
- ii. Noteikta kriminālatbildība par politisko organizāciju (partiju) vai politisko organizāciju (partiju) apvienības nelikumīgu finansēšanu, kā arī par šāda nelikumīga finansējuma pieņemšanu un izspiešanu vai starpniecību šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.
- iii. Ieviestas lielākā daļa GRECO rekomendācijas par trūkumu novēršanu KL. It īpaši atzīmējams regulējums saistībā ar tādu personu uzpirkšanu, kas ir nodarbinātas valsts vai pašvaldību institūcijās, bet nav valsts amatpersonas.

Vēl arvien pastāv krimināltiesiska rakstura problēmas atbildības piemērošanā par dienesta ļaunprātībām gan valsts institūciju dienestā, gan arī tautsaimniecībā. Nevar uzskatīt, ka Latvijā ir sekmīga korupcijas privātajā sektorā jeb komerciālās uzpirkšanas vai neatļautas mantiska labuma pieņemšanas atklāšana. Nav atrisināti jautājumi, kas apgrūtina izmeklēšanu,

¹¹ TIS informācija par lietu izskatīšanas vidējo svērto ilgumu 1.instancē un apelācijas instancē (mēnešos) 2014.gada pirmais pusgads.

¹² TIS informācija par lietu izskatīšanas vidējo svērto ilgumu kasācijas instancē (mēnešos) 2014.gada pirmais pusgads.

piemēram, kriminālprocesuālās imunitātes saglabāšanās Saeimas deputātiem, liedzot veikt ar deputātiem saistītu kratīšanu, kā arī tiesnešu imunitāte, kas ierobežo ātru un efektīvu kriminālprocesuālo darbību veikšanu, tādējādi kavējot kriminālatbildības piemērošanu.

2.3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas vides analīze

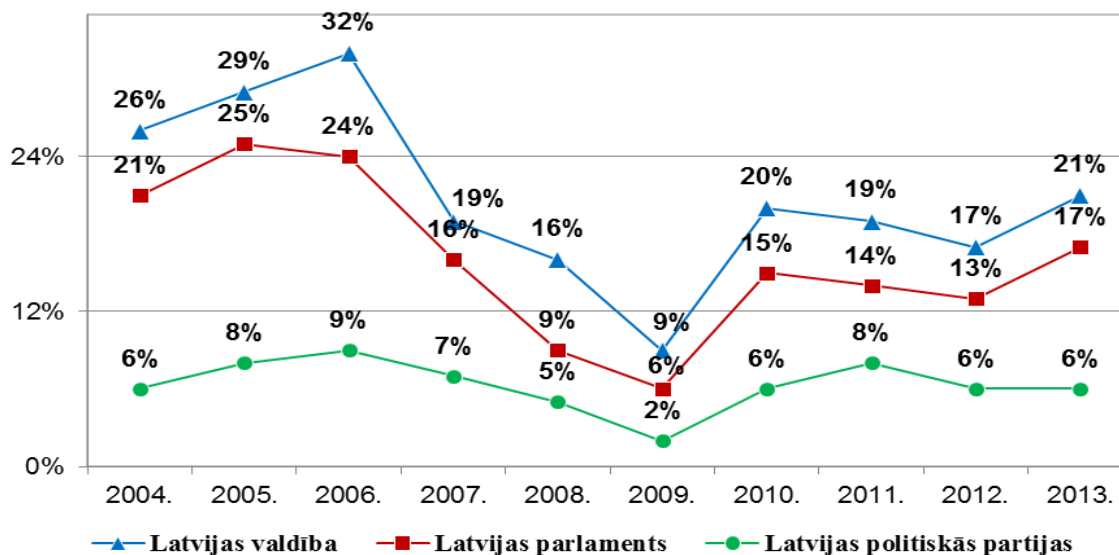
Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumiem ir plašs ietekmes lauks, līdz ar to ir lietderīgi veikt PEST (politiskās, ekonomiskās, sociālās un tehnoloģiskās vides) analīzi, kā arī tiesisko aspektu analīzi, lai varētu precīzāk noteikt tos ar korupcijas novēršanu un apkarošanu saistītos problēmjautājumus, kas sniedzas ārpus vienas politikas ietvaros risināmo jautājumu loka.

2.3.1. Politiskie aspekti

Socioloģisko aptauju dati liecina, ka sabiedrības attieksme pret valdību, parlamentu Saeimu un politiskajām partijām uzlabojas: ja 2009.gadā vērtējums bija ļoti negatīvs un valdības darbu pozitīvi vērtēja tikai 9% aptaujāto, tad 2013.gadā – pozitīvu vērtējumu sniedza 21% aptaujāto.

Salīdzinot ar citām ES valstīm, Latvijas valdība, parlamentam un politiskajām partijām sabiedrībā vēl arvien ir zems uzticības līmenis. Vidējais uzticības rādītājs ES nacionālajam parlamentam ir 25%, bet valdībai – 23%. Ilgstošs uzticības deficīts Saeimai ļoti bieži noved pie leģitīmās varas apšaubīšanas un no tā izrietošajām sekām – Saeimas pieņemto likumu neievērošanas un pārkāpumu īpatsvara palielināšanās. Zemais uzticības līmenis šīm institūcijām var liecināt par sabiedrībā pastāvošo viedokli, ka lēmumi netiek pieņemti kopējās sabiedrības interesēs, tādējādi apšaubot to godīgumu un taisnīgumu.

1.attēls. Standarta Eurobarometra atbilžu uz jautājumu „Vai uzticaties šādām institūcijām: Saeima, Latvijas valdība un Latvijas politiskās partijas salīdzinājums laika posmā no 2004.-2013.gadam.” apkopojums¹³

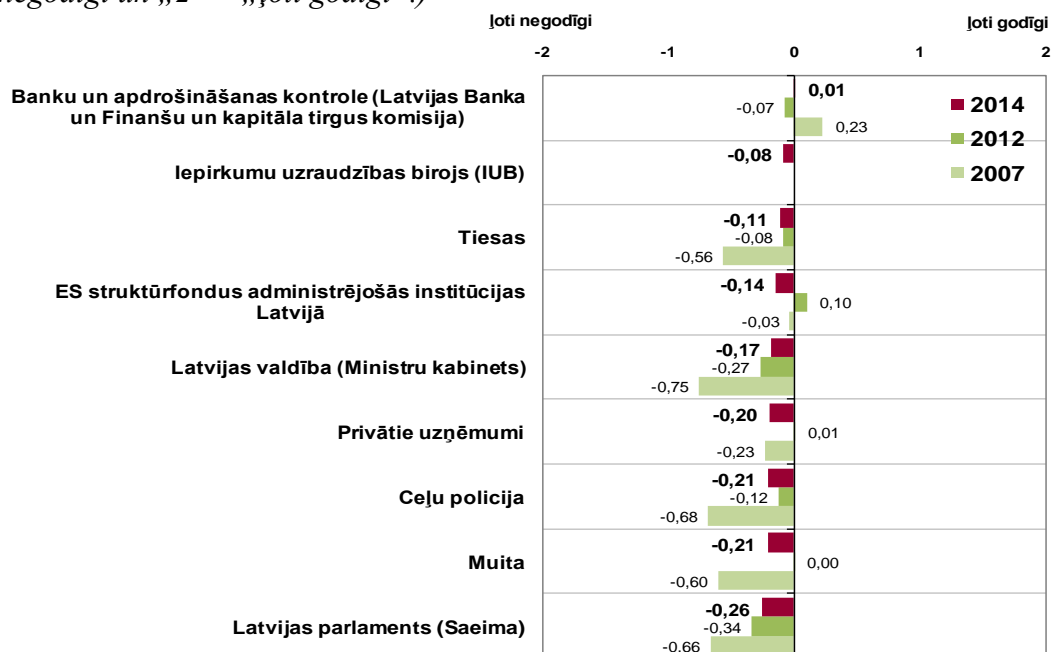
2014.gada aprīlī pēc KNAB pasūtījuma tirgus un sociālo pētījumu aģentūras “Latvijas Fakti” veiktajā socioloģiskajā pētījumā tika konstatēts, ka Saeima un Ministru kabinets aizvien ir kritiskāk vērtēto institūciju vidū, runājot par korupciju. Saeimu kā ļoti vai diezgan negodīgu vērtējuši 38,8% respondentu, savukārt Ministru kabinetu – nedaudz mazāk – 34,4%

¹³ Standard Eurobarometer 80. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_first_en.pdf

aptaujāto, kamēr tikai 20,3% iedzīvotāju Saeimu vērtē kā godīgu, bet valdību par tādu atzīst – 22,6%.

2.attēls. Institūciju godīguma novērtējums, vērtējot no korupcijas izplatības viedokļa.

Atbildes uz jautājumu: *Kā Jūs novērtētu sekojošu institūciju / valsts iestāžu / uzņēmumu godīgumu, runājot par korupciju? (Vidējais vērtējums 5 punktu skalā, kur „-2” ir ļoti negodīgi un „2” – „ļoti godīgi”.)*

2013.gada *Transparency International* Globālā Korupcijas barometra aptaujā, iegūstot informāciju par iedzīvotāju korupcijas uztveri, politiskās partijas 68% atbilžu tiek atzītas par viskorumpētākajām, savukārt 56% gadījumu kritiski ticis minēts arī Latvijas parlaments. Valdības darbu cīņā pret korupciju kā efektīvu vērtē tikai 6% aptaujāto, kas ir ievērojami mazāk, nekā 2010.gadā, kad pozitīvu vērtējumu deva 12% respondentu. Savukārt lielākā daļa – 66% aptaujāto (2010.gadā 73%) valdības pretkorupcijas darbu vērtējā kā neefektīvu, bet 28% (2010.gadā bija 15%) iedzīvotāju valdības darbu vērtē ne efektīvi, ne neefektīvi.¹⁴ Līdzīga aina paveras arī Speciālajā Eurobarometrā, kura 2013.gada marta dati liecina, ka Latvijā tikai 14% aptaujāto valdības darbu korupcijas apkarošanā uzskata par efektīvu.¹⁵

Vienlaikus jāatzīmē, ka vairākas politiskās partijas definē korupcijas apkarošanu kā mērķi un atbalsta normatīvo aktu, kas veicina korupcijas novēršanu, pieņemšanu Saeimā. Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību minēts, ka viena no prioritātēm ir „Sekmēt sabiedrības uzticēšanos valsts varai, kas ir balstīta uz tiesiskuma stiprināšanu, sabiedrības līdzdalību valsts pārvaldes procesos un kvalitatīvu valsts pārvaldes uzdevumu īstenošanu”. Specifiski korupcijas novēršanas jomā 2014.gada 5.novembrī apstiprinātās valdības deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību kā viens no uzdevumiem ir minēts turpināt korupcijas izskaušanu valstī, arī īstenojot preventīvus pasākumus korupcijas risku mazināšanai, kā arī nodrošinot KNAB profesionālu darbību.

Korupcija lielākoties no valsts amatpersonu puses ikdienā netiek pozicionēta kā mūsu valsts problēma, tāpat tā netiek iekļauta kā prioritāte arī regulārajā komunikācijā vairākās

¹⁴ Globalais korupcijas barometrs, 2013.gada ziņojums.

http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2010/results

¹⁵ Special Eurobarometer 397 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm#397, 63.lpp.

jomās, kur tās izplatību apliecina atklātie pārkāpumi un sabiedriskās domas pētījumi. Korupcijas kā problēmas aktualitāte un valsts amatpersonu komunikācija šīs problēmas kontekstā pieaug saistībā ar KNAB veiktajām kriminālprocesuālajām darbībām.

Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gadam 137.punktā Rīcības virziena "Izcila uzņēmējdarbības vide" ietvaros ir norādīts, ka pasaulē pieaug konkurence par investīcijām, un aizvien izšķirošāka loma lēmuma pieņemšanā ir vienlīdzīgas konkurences uzņēmējdarbības videi, kurā ēnu ekonomikas un korupcijas ietekme ir minimāla. Izcilai uzņēmējdarbības videi ir jābūt starptautiski sasniedzamai.

Korupcijas novēršanu un apkarošanu Latvijā ietekmē arī stingras politiskās apņēmības trūkums ieviest vienādu pretkorupcijas tiesisko regulējumu starp ES valstīm. 2011.gada 6.jūnijā Eiropas Komisija iesniedza Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai paziņojumu „Korupcijas apkarošana Eiropas Savienībā”¹⁶. Paziņojumā¹⁶ Komisija uzsver, ka, neskatoties uz to, ka pēdējos gados ir bijuši dažādi centieni, kas vērsti uz korupcijas apkarošanu gan ES, gan starptautiskā līmenī, tomēr joprojām pretkorupcijas tiesiskā regulējuma ieviešana starp ES valstīm nav vienlīdz aktīva. Komisija uzskata, ka iemesls šādai situācijai ir valstu vadītāju un lēmumu pieņēmēju stingras politiskās apņēmības trūkums. Komisija ir nolēmusi veicināt ES dalībvalstu politisko gribu apkarot korupciju; un uzlabot ES dalībvalstu pretkorupcijas politiku un veikto pretkorupcijas pasākumu saskaņotību. Paziņojuma mērķis ir noteikt turpmākos ES pretkorupcijas politikas virzienus. Viens no tiem ir veidot jaunu uzraudzības un novērtējuma mehānismu – ES pretkorupcijas ziņojumu, lai periodiski uzraudzītu un novērtētu dalībvalstu cīņu ar korupciju un veicinātu lielāku politisko atbalstu. Komisija ir ieplānojusi ES pretkorupcijas ziņojumu izdot reizi divos gados, un pirmais ir publiskots 2014.gada sākumā.

Komisija ES pretkorupcijas ziņojumu izstrādāja, pamatojoties uz dažādiem informācijas avotiem un ņemot vērā jau esošos uzraudzības mehānismus, kā arī ekspertus un vietējo pētniecības korespondentu tīklu. Pamatojoties uz ES pretkorupcijas ziņojuma konstatējumiem, Komisija apsvērs nepieciešamību pēc papildus ES politikas iniciatīvām, ieskaitot krimināltiesību tuvināšanu korupcijas jomā. Vēl viens Komisijas izvirzītais mērķis papildu minētajam uzraudzības un novērtējuma mehānismam, ir nepieciešamība likt lielāku uzsvāru korupcijai tādās politikas jomās kā tiesu un policijas sadarbība ES, publiskie iepirkumi, noziedzības statistika, krāpšanas apkarošanas politika, lai aizsargātu ES finanšu intereses, uzlabotu regulējumu attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, kā arī finanšu kriminālizmeklēšanas uzlabošanu ES.

Eiropas Parlamenta 2013.gada 23.oktobra rezolūcijas par organizēto noziedzību, korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu – ieteicamie pasākumi un iniciatīvas galīgajā ziņojumā¹⁷ tiek lēsts, ka ES 2013. gadā darbojās teju 4 000 starptautiskas noziedzīgas organizācijas. Krāpšana pievienotās vērtības nodokļa jomā ES ik gadu izmaksā ap 100 mljrd. eiro, savukārt kukuļos samaksāto līdzekļu apjoms pielīdzināms 1% no ES iekšzemes kopprodukta. "Zaudējumi, ko ES ekonomikai nodara mafija, ir grūti aprēķināmi, bet tie varētu būt pat 4 līdz 5 procenti no ES iekšzemes kopprodukta", norādīja EP deputāts Salvatore Iacolino (EPP, IT), kurš sagatavoja Parlamenta pieņemtos ierosinājumus "Rezolūcijā ierosināti konkrēti pasākumi, kas jāīsteno Eiropas Komisijai Parlamenta nākamo pilnvaru laikā. Organizētās noziedzības izskaušana ir kopīgs uzdevums visu dalībvalstu sistēmām", viņš piebilda.

Latvija ir pilntiesīga ESAO Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas (turpmāk – ESAO Pretkukuļošanas darba grupa) dalībiece – 2014.gada 6.martā Saeima steidzamības kārtā pieņēma likumprojektu „Par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Konvenciju par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas

¹⁶ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai „Korupcijas apkarošana Eiropas Savienībā” COM(2011) 308 galīgā redakcija

¹⁷<http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2013/2107%28INI%29>

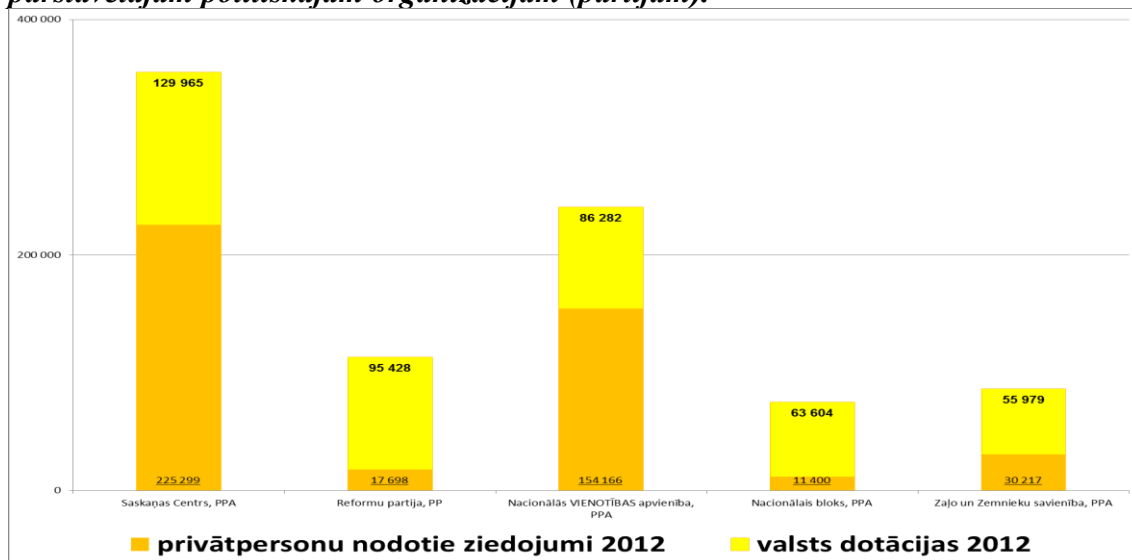
apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos”, ar kuru tika pieņemta un apstiprināta Konvencija par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos (*OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*, turpmāk – ESAO Pretkukuļošanas konvencija), kas ir būtisks priekšnosacījums Latvijai dalībvalsts statusa iegūšanai šajā starptautiskajā organizācijā. 2014.gada 31.martā Ārlietu ministrijas iesniedza ratifikācijas rakstu ESAO ģenerālsekretāram par pievienošanu Pretkukuļošanas konvencijai. Saskaņā ar konvencijas 12.panta 2.punktu tā stājās spēkā Latvijā 2014.gada 30.maijā.

KNAB uzkrātā pieredze apliecina, ka priekšnoteikums veiksmīgai izmeklēšanai ir starptautiskās tiesiskās palīdzības lūgumi un efektīva starptautisko tiesisko instrumentu izmantošana. Šajā ziņā Pretkukuļošanas konvencija tiek uzskatīta par efektīvāko starptautisko pretkorupcijas instrumentu. Latvijas pievienošanās ESAO Pretkukuļošanas konvencijai un ESAO Pretkukuļošanas darba grupai būtiski uzlabos gan Latvijas tiesisko ietvaru attiecībā uz starptautiskās kukuļošanas apkarošanu un novēršanu, kā arī šī regulējuma praktisko piemērošanu. Jau šobrīd, izpildot virkni ESAO Pretkukuļošanas darba grupas izteiktās rekomendācijas, Latvija ir pilnveidojusi attiecīgās KL un KPL normas attiecībā uz juridisko personu atbildību par KL noteiktajiem noziedzīgajiem nodarījumiem – turpmāk juridiskai personai paredz atbildību par fiziskās personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, ja tas veikts nepietiekamas pārraudzības vai kontroles rezultātā. Tāpēc Latvijas uzņēmējiem būtu jāievieš iekšējās kontroles mehānismi, kā arī jāveic atbilstoši pretkorupcijas pasākumi, lai nodrošinātu attiecīgu kontroli un uzraudzību pār to darbiniekiem.

Izmaiņas naudas lomas ietekmes mazināšanā politikā un ietekmi uz augstākā līmeņa politisko korupciju pilnībā neļauj novērtēt īsais laiks, kopš ir ieviesta politisko partiju finansēšana no valsts budžeta, tomēr iezīmējas atsevišķas tendences. 2012.gadā par valsts budžeta finansējuma nozīmi politisko partiju funkciju nodrošināšanā liecināja fakts, ka trim no pieciem politiskajiem spēkiem valsts dotācijas būtiski pārsniedza oficiālo ziedojumu veidā saņemto finanšu līdzekļu apjomu.

Arī 2013.gadā, kad notika pašvaldību vēlēšanas un atsevišķas partijas priekšvēlēšanu kampaņas veikšanai piesaista apjomīgus privātpersonu ziedojumus, valsts budžeta dotācijas veidoja nozīmīgu daļu no kopējiem partiju ieņēmumiem – trim no piecām partijām vairāk nekā trešdaļu no kopējiem ieņēmumiem veidoja tieši dotācija.

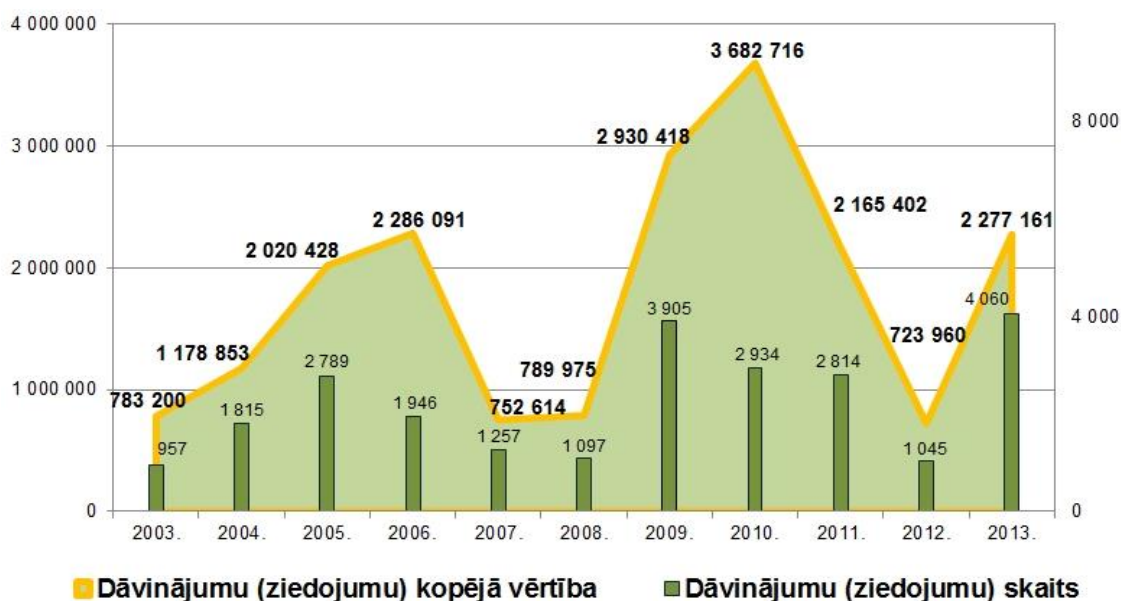
3.attēls Privātpersonu ziedojumu un valsts dotāciju apmēra savstarpējā korelācija Saeimā pārstāvētajām politiskajām organizācijām (partijām).

Pastāv iespējamība, ka šauru ekonomisku grupu ietekme uz partiju darbību vēl joprojām tiek realizēta ar lielu ziedojumu starpniecību, kurus, sadalot pa daļām, veic individuālas privātpersonas. Ir konstatēti gadījumi, kad rodas šaubas, vai publiskajā datu bāzē norādīto ziedotāju ienākumi ir pietiekoši, lai viņi varētu veikt ziedojumu no saviem līdzekļiem un nodrošināt sev normālu iztiku un vai viņi neļauj izmantot savu identitāti citu personu interesēs. Vienlaikus jānorāda, ka politiskās partijas pēdējo gadu laikā arvien stingrāk ievēro formālās likuma prasības un pārkāpumi to finansēšanā tiek konstatēti retāk vai arī tie ir maznozīmīgāki. Turklāt Saeima ir atbalstījusi vairāku normatīvo aktu pieņemšanu, kas ir būtiski korupcijas ierobežošanai: 2012.gadā tika izstrādāti un pieņemti būtiski grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā (Saeimā pieņemti 2012.gada 29.novembrī) un likumā „Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” (Saeimā pieņemti 2012.gada 22.novembrī), kā arī jaunais Priekšvēlēšanu aģitācijas likums (Saeimā pieņemts 2012.gada 29.novembrī), kuros iekļautas būtiskas politisko partiju pretlikumīgas finansēšanu ierobežojošas prasības, piemēram, paredzot atbildību par valsts un pašvaldību institūciju administratīvo resursu izmantošanas aizliegumu priekšvēlēšanu aģitācijā.

Analizējot politisko partiju kopējos oficiālos ieņēmumus, konstatējams, ka finansējums tiek saņemts nevienmērīgi, acīmredzami palielinoties priekšvēlēšanu periodā.

4.attēls. Dāvinājumu (ziedojumu) un valsts dotāciju apmēra savstarpējā korelācija Saeimā pārstāvētajām politiskajām organizācijām (partijām).

Grafikā ir redzams, ka kopējie partiju ieņēmumi, kas korelē ar priekšvēlēšanu kampaņas izdevumiem, pēc Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pieņemšanas 2012.gada 29.novembrī samazinājās vairāk nekā par 20%, salīdzinot ar 2009.gada pašvaldību vēlēšanām, pietuvojoties 2005.gada pašvaldību vēlēšanu apjomam.

Savukārt starpvēlēšanu periodos politiskās organizācijas nepiesaista līdzekļus ikdienas aktivitātēm, neveido plaša mēroga aktivitātes, iesaistot esošos biedrus un piesaistot jaunus pārstāvjus. To, ka politiskās partijas nepārstāv ievērojamu elektorāta daļu, nekonsolidē tautas viedokli, apliecina fakts, ka politiskajām partijām ir ļoti mazs biedru skaits – no 600 līdz 3000 biedru, tās funkcionē atrauti no lielākās daļas vēletājiem un vēlas tos pārliecināt par balsu nodošanu vēlēšanās attiecīgai partijai ar masīvas priekšvēlēšanu aģitācijas palīdzību tikai īsā laika periodā līdz vēlēšanām. Faktiski ļoti vāji darbojas arī partiju iekšējās kontroles mehānismi, jo vara koncentrējas ļoti mazā lēmēj institūciju rokās. Partijām ir vāja saikne ar

dažādām sociālajām grupām, kā rezultātā daļa sociālo interešu, iespējams, netiek pārstāvētas parlamentā. Atsevišķas partijas ir attīstījušas patronāžas un klientelisma praksi, īpaši attiecībās ar pašvaldībām, piedāvājot noteiktu valsts budžeta finansējumu un pretī saņemot pašvaldību atbalstu.¹⁸

Šāda situācija ievērojami ietekmē naudas lomu politikā: politiķu un partiju popularizēšanas kampaņā ir nepieciešami ievērojami finanšu līdzekļi, kas savukārt palielina partiju sponsoru iegūto ietekmi uz politiskās partijas darbību. Ņemot vērā to, ka sponsorēšanas nepubliskais mērķis visticamāk ir normatīvā regulējuma vai politikas ietekmēšana, tad jebkuru lielāku finanšu līdzekļu piesaiste rada augstu korupcijas risku, palielinot sabiedrības aizdomas, ka ziedojumi tiek saņemti apmaiņā pret publisku institūciju lēmumiem. Atsevišķu politisko partiju pārstāvju ciešās saites ar sponsoriem, kas pieder dažādām ekonomiskām grupām, ierobežo iespējas un politisko partiju vēlmi atklāt informāciju par lobētājiem. Ar to arī, iespējams, ir skaidrojama politisko spēku atturība lobēšanas atklātības regulējuma ieviešanā.

Ārēja politisko partiju kontrole, ko realizē KNAB, faktiski ir sasniegusi savu iespēju robežas: tiek detalizēti pārbaudīta visu politisko partiju finanšu darbība, ziedotāji, to ienākumu likumība, nodrošināts atklātums, tiek veiktas pretpārbaudes, monitorējot plašsaziņas līdzekļus un uzraugot priekšvēlēšanu aģitācijas ierobežojumu ievērošanu. Tomēr cīņā par varu un ietekmi vēl arvien ir iespējams izvairīties no reaktīvām sankcijām, atrodot jaunus veidus, kā izmantot ar ēnu ekonomiku saistītas metodes. Tādēļ valstij ir jāveido tāda politika, kas preventīvi veicina, lai mazinātos partiju atkarība no apjomīgu finanšu līdzekļu piesaistes no viena avota, pakļaujot savu darbību prettiesiskas ietekmes riskam. Politiskajām partijām ir jāstiprina saikne ar sabiedrību, iesaistot aizvien plašāku sabiedrības daļu partiju darbībā un attiecīgi diversificējot ienākumu avotus un nodrošinot samērīgu līdzsvaru starp fizisko personu ziedojumiem un valsts finansējumu.

Kā problēma minama arī vāji Saeimas iekšējās kontroles mehānismi, fakts, ka Valsts kontrole nenodrošina Saeimas darbības revīziju, nenotiek deputātu interešu deklarēšana Saeimas lēmumu pieņemšanas procesā.

2.3.2. Ekonomiskā situācija

Pamatnostādņu plānošanas periodā pastāv vairāki Latvijas tautsaimniecības izaugsmi kavējoši riski, tāpat arī korupcijas līmeņa izmaiņu tendencēm ir cieša korelācija ar valsts ekonomisko attīstību un cilvēku labklājības līmeņa izmaiņām. Tautsaimniecības attīstības gadījumā, realizējot efektīvus pretkorupcijas pasākumus, prognozējama vispārēja korupcijas līmeņa samazināšanās.

Saskaņā ar Ekonomikas un Finanšu ministrijas 2013.gada oktobrī sagatavoto informatīvo ziņojumu „Par makroekonomisko situāciju valstī” tiek pausts piesardzīgs optimisms par tautsaimniecības stāvokli, un prognozēta mērena valsts ekonomiskā izaugsme: „Lielā mērā pateicoties privātā patēriņa kāpumam, 2013.gada pirmajā pusē Latvijas tautsaimniecībā izaugsme turpinājās un IKP pieaugums joprojām bija viens no straujākajiem ES. Sagaidāms, ka 2013. un 2014.gadā lielāks ieguldījums izaugsmē būs iekšzemes pieprasījumam. Uzlabojoties situācijai darba tirgū, turpinās augt privātais patēriņš. Vienlaikus straujāku privātā patēriņa kāpumu ierobežos lielās mājaisaimniecību parādsaistības, savukārt privātā sektora investīcijas noteiks uzņēmēju nogaidošais noskaņojums attiecībā uz nākotnes perspektīvām, kā arī komercbanku piesardzīgā kreditēšanas politika.”¹⁹

¹⁸ Biedrība „Sabiedrības par atklātību – Delna”. 2011.gada Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums Latvijā, 23.lpp.

¹⁹ http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/makro_situac_valsti/EMZino_22_151013.pdf

5.attēls. Iedzīvotāju naudas ieņēmumi (vidēji mēnesī, eiro)²⁰

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa neto	486	450	470	488	516
Sabiedriskajā sektorā bruto	717	669	700	731	766
Sabiedriskajā sektorā neto	529	476	494	514	542
Privātajā sektorā bruto	616	608	636	658	689
Privātajā sektorā neto	459	433	456	474	501
Sociālās nodrošināšanas iestāžu uzskaitē esošo pensionāru vecuma pensiju vidējais apmērs	233	250	254	257	259
Viena iedzīvotāja pilna iztikas minimuma preču un pakalpojumu groza vērtība	239	237	247	250	253

Tautsaimniecības attīstība un ekonomiskās situācijas uzlabošanās vēl arvien vāji ietekmē viena no galvenajiem koruptīvas rīcības cēloņiem – normālai iztikai nepietiekama atlīdzības apmēra, paaugstināšanos atbilstoši dzīves dārdzībai Latvijā. Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie dati liecina, ka viena iedzīvotāja pilna iztikas minimuma preču un pakalpojumu groza vērtība 2012.gadā bija aptuveni puse no publiskajā pārvaldē (sabiedriskajā sektorā) strādājošas personas naudas ieņēmumiem, kas faktiski nedod iespēju piesaistīt darbam valsts pārvaldē ierindas speciālistu amatā augsti kvalificētus un motivētus darbiniekus, kam ir ģimene un mājsaimniecība.

Izmaiņas tautsaimniecībā rada būtisku ietekmi uz atalgojumu gan privātajā, gan publiskajā sektorā. Laika posmā no 2009. līdz 2010.gadam ieviesto taupības pasākumu rezultātā, būtiski samazinot finansējumu valsts pārvaldes iestādēm, atlaižot no darba aptuveni 20% valsts pārvaldes darbinieku un krasi samazinot ierēdņu un darbinieku atalgojumu, notika process, kas būtiski palielināja korupcijas riskus valstī.

2014.gadā nedaudz ir palielināts atlīdzības apmērs IeM sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, taču nozīmīgākas izmaiņas tiek plānotas, sākot ar 2016.gadu. MK atbalstīja IeM izstrādātās koncepcijas par jaunu darba samaksas sistēmu Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm (apstiprināta ar MK 2013.gada 27.decembra rīkojumu Nr.675) 2.variantu – uz jauniem principiem balstītu darba samaksas sistēmu. Jaunās darba samaksas sistēmas ieviešanai un darba samaksas paaugstināšanai amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm no 2016.gada 1.janvāra papildus būs nepieciešams finansējums ne vairāk kā 61 972 913 eiro apmērā, tai skaitā IeM – 52 356 560 eiro un TM – 9 616 353 eiro. Zemākā mēnešalga plānota 588 eiro (413,24 lati) apmērā, bet vidējā atlīdzība varētu būt ap 765 latiem (1088,50 eiro) un palielināties par 211 latiem (300,23 eiro), salīdzinot ar 2013.gadu.²¹

Korupciju Latvijā veicina un pastiprina iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzība, radot tieksmi un motivāciju cilvēkiem ar zemu atalgojumu koruptīvas rīcības rezultātā uzlabot savu finansiālo stāvokli. GINI koeficients, ar ko mēra ienākumu nevienlīdzību sabiedrībā, liecina, ka tas Latvijā ir visaugstākais ES, sasniedzot 35,7 no 100.²²

²⁰ <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iedzivotaju-ienemumi-galvenie-raditaji-30268.html>

²¹ Iekšlietu ministrijas informācija: http://www.iem.gov.lv/lat/aktualitates/informacija_medijiem/?doc=28102

²² Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tessi190> Džini koeficients variē no 0 līdz 100. Džini koeficients ir 0, ja pastāv absolūta ienākumu vienlīdzība (t.i., visiem iedzīvotājiem ir vienādi ienākumi), bet, jo vairāk tas tuvojas 100, jo lielāka ir ienākumu nevienlīdzība.

2014.gada Globālās konkurētspējas indeksa (turpmāk – GKI) reitingā Latvija ieņem 42.vietu. No 16 visproblemātiskākajiem faktoriem, kas traucē uzņēmējdarbību, 4.vietu ieņem korupcija.²³ GKI dati ļauj noteikt valsts konkurētspējas priekšrocības un trūkumus atsevišķo konkurētspēju noteicošo faktoru griezumā. Augstas konkurētspējas valstīs esošie uzņēmumi bieži vien spēj vieglāk iekarot mazāk konkurētspējīgu valstu tirgus un izkonkurēt to vietējos uzņēmumus, neredzot nepieciešamību uzņēmējdarbībā izmantot negodīgu un pretlikumīgu rīcību, tajā pašā laikā mazāk konkurētspējīgu valstu uzņēmumi vietējā un eksporta tirgū savu pakalpojumu vai produktu noieta veicināšanai ir spiesti pielietot negodīgas un pretlikumīgas konkurences metodes, tai skaitā korupciju.

Latvijas ekonomikai atgūstoties no ekonomiskās krīzes, palielinās Latvijas tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas un pieaug Latvijas eksporta apjomi. Aizvien vairāk uzņēmumu eksportē savu preci, tādējādi meklējot vai paplašinot savas produkcijas noieta tirgu. Eksports šobrīd ir noteicošais Latvijas ekonomikas attīstības dzinēj spēks.²⁴

Taču, pieaugot šādām pozitīvām tendencēm, ir jāraugās, lai uzņēmumi kā līdzekli tirgus iekarošanai vai peļņas gūšanai neizmanto kukuļdošanu. Lai sekmētu Latvijas uzņēmumu konkurētspēju eksportējošās nozarēs un nodrošinātu ekonomikas izaugsmi ilgtermiņā, viens no galvenajiem uzdevumiem un vienlaikus izaicinājumiem ir novērst starptautisko kukuļošanu biznesa darījumos. Pēdējās Latvijas tiesībsargājošo iestāžu izmeklētās lietas liecina, ka šādu starptautiskās kukuļošanas lietu izmeklēšana ir ļoti laikietilpīga, jo kukuļošana notiek ar starpniekuzņēmumu palīdzību un sarežģītām naudas atmazgāšanas shēmām, izmantojot Latvijā un daudzās ārvalstīs reģistrētus uzņēmumus un veicot darījumus ar nekustamajiem īpašumiem un ieguldījumiem tām piederošajos uzņēmumos.

Korupcijas izplatību būtiski ietekmē arī Latvijā pastāvošā ēnu ekonomika, radot iespēju ar nelegālā ceļā iegūtu naudu veikt koruptīvus noziedzīgus nodarījumus. Ekonomiskās krīzes rezultātā cilvēku vilinājums darboties ēnu ekonomikā pieauga. Pieaugot ēnu ekonomikai un nelegālās naudas apritei, mazinās valsts budžeta ieņēmumi un valstij ir grūtāk stabilizēt ekonomiku, kā rezultātā arī turpmāk cīņai pret ēnu ekonomiku valstī ir jābūt vienam no galvenajiem valdības uzdevumiem, efektīvi īstenojot ēnu ekonomikas apkarošanas plānu un veicinot godīgu konkurenci.

Korupcijas un ēnu ekonomikas formas un izpausmes veidi kļūst komplicētāki un grūtāk identificējami un to noteikšanai ir nepieciešamas specifiskas zināšanas, cieša sadarbība pieredzes apmaiņā ar ārvalstu institūcijām, kā rezultātā ir nepieciešams investēt kontrolējošo institūciju²⁵ nodarbināto profesionālās pilnveides pasākumos, veicinot stratēģisko un operatīvo analīzes metožu efektivitātes uzlabošanu, kas nodrošinātu efektīvāku korupcijas un ēnu ekonomikas novēršanu un normatīvā regulējuma turpmāku pilnveidi.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem Latvijas IKP 2013.gadā, salīdzinot ar 2012.gadu, palielinājies par 4,1%, turpinot uzrādīt straujāko kāpumu starp ES valstīm. Viens no lielākajiem ekonomikas veicinātājiem Latvijā ir ES fondu un citas ārvalstu finanšu palīdzības publiskās investīcijas, kas līdz šim ir ievērojami uzlabojušas valsts ekonomiskās situācijas izaugsmi, gan radot pozitīvu ietekmi uz nozaru attīstību, gan kopumā veicinot tautsaimniecības sektoru pievienotās vērtības pieaugumu. 2007.-2013.gada plānošanas periodā kopējās Kohēzijas politikas ES fondu investīcijas piešķirtas 4,5 mljrd. eiro apmērā no Eiropas Sociālā fonda, Eiropas reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda, savukārt, 2014.-2020.gada periodā ES fondu piešķirums plānots 4,4 mljrd. eiro apmērā. Papildus EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu abos periodos²⁶ Latvijai piešķirti 118 milj. eiro un

²³ Globālās konkurētspējas indekss 2014.-2015. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

²⁴ Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2013. – 2019.gadam <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3053>

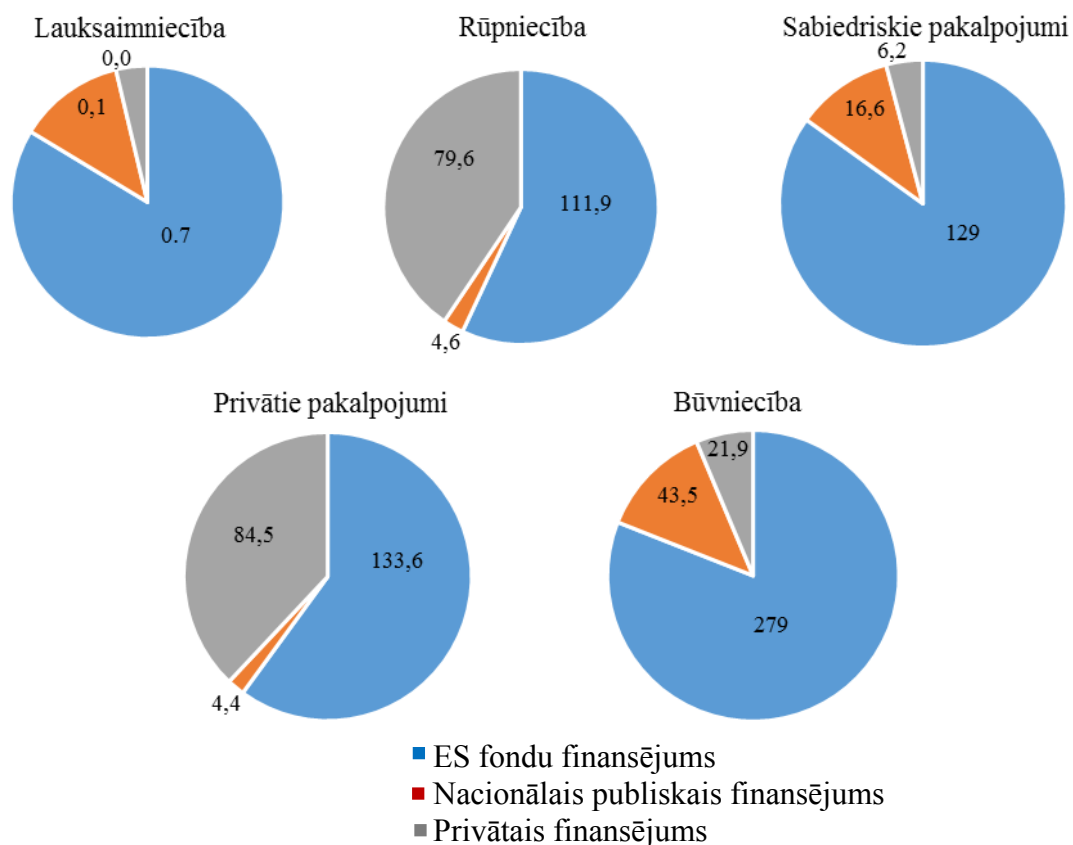
²⁵ Tai skaitā KNAB, IAUI, PVD, VMD, VDI, VID, VI, VRS, VP u.c.

²⁶ 2004.-2009.gada periods un 2009.-2014.gada periods

Šveices programmā Latvijai piešķirts finansējums 47,7 milj. eiro apmērā, tādējādi palielinot kopēji ieguldījuma apjomu Latvijā.

ES fondu un citas ārvalstu palīdzības līdzekļi ir investēti šādās jomās: sabiedriskie pakalpojumi, privātie pakalpojumi, būvniecība, rūpniecība un lauksaimniecība. Jānorada, ka EEZ/Norvēģijas finanšu instrumenti un Šveices programmas līdzekļi pamatā ir novirzīti sabiedrisko pakalpojumu jomā, uzlabojot valsts un pašvaldību funkciju (piemēram, tieslietas un iekšlietas, vides aizsardzība, veselība un izglītība) nodrošināšanu, tādējādi palielinot kvalitatīvu valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamību, kā arī privāto pakalpojumu jomā ir paredzēts atbalsts uzņēmumiem, kas darbojas zaļo inovāciju jomā un atbalsts uzņēmumu inkubācijai un aizdevumi mikro-uzņēmumiem. Skaitliskie rādītāji sniegti par 2013.gadu, no kā secināms, ka vislielākā ES fondu ietekme ir bijusi tieši uz būvniecības sektoru, tam seko privātie pakalpojumi un sabiedriskie pakalpojumi (attēlā zemāk ir redzami galvenie sektori, kuros ES fondu līdzekļi investēti).

6.attēls. Tautsaimniecības sektoru finansējuma sadalījums pa avotiem 2013.gadā (milj. eiro)

2013.gadā ES fondu līdzfinansētie projekti veicinājuši būvniecības sektora pievienotās vērtības pieauguma tempa palielinājumu par 3,4%, savukārt, kopējā būvniecības projektu ietekme uz IKP pieauguma tempu ir pieaugusi par aptuveni 0,4%. Jāņem vērā, ka investīcijas būvniecības projektos netieši ietekmē arī citus tautsaimniecības sektorus, radot labvēlīgus priekšnosacījumus attīstībai, piemēram, iekšējā privātā patēriņa veicināšanai – ES fondu ietekmes rezultātā privātā patēriņa pieauguma tempi palielinājās par 0,4%. No augstākminētajiem sektoriem sabiedriskie pakalpojumi palielināja IKP pieauguma tempus par 0,5% (privātais sektors – 0,4%, rūpniecība – 0,2%, bet lauksaimniecībai praktiski nav ietekmes mazā finansējuma dēļ), kas ir vislielākais devums starp nozarēm. Tas ir skaidrojams ar to, ka publiskā sektora galvenais uzdevums ir radīt nosacījumus pārējo sektoru veiksmīgai

attīstībai- lielākie ES fondu ieguldījumi sektora ietvaros tika veikti veselības infrastruktūrā, izglītības infrastruktūrā, profesionālās izglītības, kā arī mūžizglītības attīstībā.

Lai nodrošinātu ES fondu, citas ārvalstu finanšu palīdzības un valsts budžeta līdzekļu ilgtermiņa ietekmi uz tautsaimniecības attīstību, zināma projektu attiecināmo izmaksu daļa tiek segta arī no projektu ieviešēju privātajiem līdzekļiem. Vislielāko privāto finansējumu 2013.gadā piesaistīja ES fondu projekti, no kuriem ieguldījums nodrošināts uzņēmumos, kas tieši saistīti ar pētniecību un inovāciju. Otrs lielākais privātais finansējums tika piesaistīts energoefektivitātes, koģenerācijas un enerģijas pārvaldības investīciju jomās, sevišķi, daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumos un projektos centralizētās siltumapgādes sistēmu efektivitātes paaugstināšanai. Un trešais lielākais privātais finansējums tika piesaistīts projektos, lai veicinātu uzņēmējdarbību mazajos un vidējos uzņēmumos. Jāatzīmē, ka EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu 2004.-2009.gada perioda projekti noslēdzās jau 2011.gada aprīlī, savukārt 2009.-2014.gada periodā lielākās projektu daļas ieviešana ir uzsākta tieši 2014.gadā un vislielākais privātais finansējums, kas jāiegulda uzņēmumiem, ir projektos inovāciju jomā. Savukārt Šveices programmā, pamatā visus projektus ievieš valsts un pašvaldību iestādes, atbalsts privātajam sektoram tiek nodrošināts tikai Mikro-kreditēšanas programmā, un uzņēmumiem ir jānodrošina tikai procentu atmaksa par mikro-aizdevumu.

Nemot vērā, ka investīcijām infrastruktūrā nav tiešas saiknes ar valsts eksportspējas palielināšanu, ES fondu līdzfinansēto iniciatīvu ietekme uz eksporta izmaiņu tempu ir diezgan mērena – 2013.gadā ES fondi palielināja eksporta pieauguma tempus tikai par 0,6%, jo vienlaikus ar produktivitātes pieaugumu ES fondu finansējums sekmējis, galvenokārt, iekšējā tirgus attīstību un infrastruktūras uzlabošanu. Jāmin, ka ES fondu ieviešana ir ietekmējusi arī importa pieauguma tempus, jo daļa no būvniecībā izmantojamiem materiāliem tiek importēti uz Latviju.

Līdz ar to var secināt, ka ES fondu un citas ārvalstu finanšu palīdzības ieguldījums rada tiešu ietekmi uz valsts tautsaimniecības attīstību, kā arī kopā pieejamo finanšu līdzekļu apgrozību gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

2.3.3. Sociālie faktori un kulturālā vide

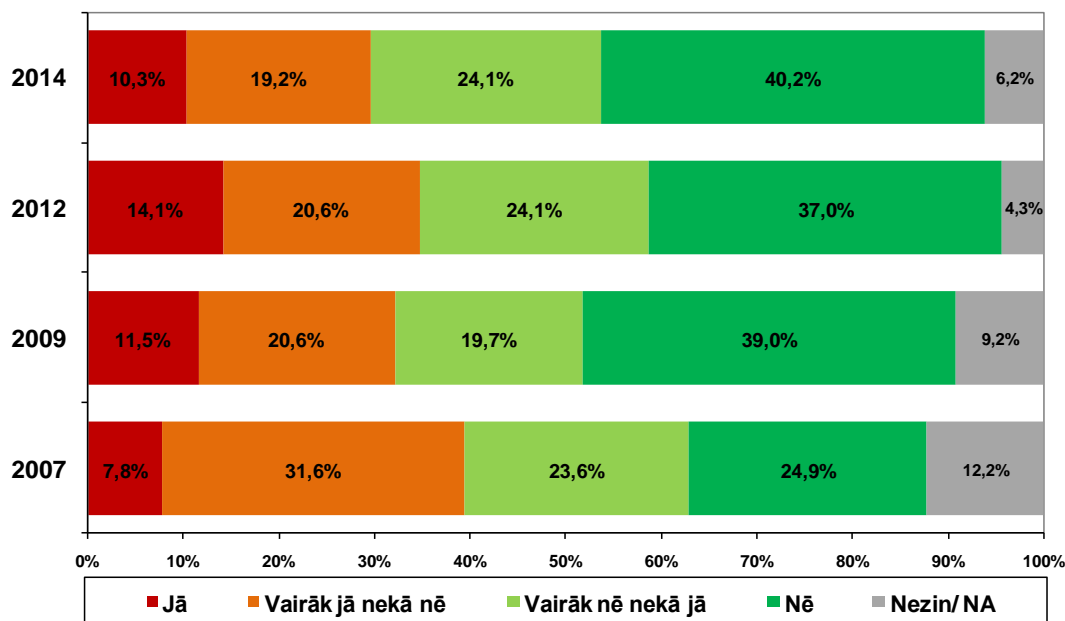
Latvijā vēl joprojām pastāv salīdzinoši liela tolerance pret korupciju un nodokļu nemaksāšanu. KNAB veiktajos sabiedrības izglītošanas pasākumos un socioloģiskajos pētījumos konstatēts, ka sabiedrībā vērojams zināšanu trūkums par korupcijas negatīvajām sekām un atbildību par koruptīvu rīcību, kā arī valsts amatpersonas pilnvaru realizēšanu interešu konflikta situācijā.

Socioloģisko aptauju dati liecina, ka dažādu sabiedrības grupu tolerance saglabājas kā ievērojama problēma, jo iedzīvotāju daļa, kas ir gatavi iesaistīties koruptīvos darījumos vienu gadu sarūk, bet citu atkal pieaug. Ja 2005.gadā uz jautājumu, vai jūs esat gatavi maksāt kukuli, lai atrisinātu savu problēmu valsts vai pašvaldības institūcijā, pozitīvi atbildēja 48% aptaujāto, tad 2007.gadā apstiprinoši atbildējušo personu skaits saruka līdz 39%, bet 2009.gadā pat līdz 32% iedzīvotāju. Savukārt 2011.gadā uz šādu jautājumu apstiprinoši atbildēja 30% uzņēmēju. Tomēr 2012.gadā veiktajā sabiedriskās domas aptaujā tika secināts, ka to personu skaits, kas pieļauj kukuļa došanas iespēju kādai valsts amatpersonai, ja tas būtu nepieciešams kādu problēmu risināšanai, pārsniedz vairāk par trešdaļu (34,7%) aptaujāto Latvijas iedzīvotāju, savukārt 2014.gada aprīlī šādu personu īpatsvars atkal saruka līdz 29,5%, kas ir mazāk nekā visos iepriekšējos pētījumos. Tas liecina, ka situācija ir nestabila, nav iespējams pārliecinoši uzskatīt, ka mainās sabiedrības tradīcijas un uzticēšanās valsts pārvaldei, vēl arvien nav nostiprinājusies pārliecība, ka valsts spēj atrisināt nepieciešamo jautājumu bez prettiesisku darījumu kārtošanas.

7.attēls. Iedzīvotāju tolerance pret korupciju

Vai Jūs personiski esat gatavs dot kukuli valsts amatpersonai, ja tas būtu būtiski Jūsu vai Jūsu radnieku interesēs un problēma tiktu atrisināta?

(Bāze = visi respondenti)

Neticību valsts pārvaldes godīgumam apliecina arī 2013.gada *Transparency International* Globālā Korupcijas barometra aptauja, kurā tiek apkopota informācija par cilvēku korupcijas uztveri un korupcijas pieredzi. Šis pētījums norāda uz negatīvu sabiedrības noskaņojumu, kur 29% respondentu atzinuši, ka pēdējo trīs gadu laikā korupcijas līmenis ir paaugstinājies, bet 55% uzskata, ka līmenis nav mainījies.²⁷ Uz jautājumu, cik nozīmīga ir korupcijas problēma publiskajā sektorā Latvijā, lielākā daļa aptaujāto – 51%, ir atzinuši, ka problēma ir ļoti nopietna.

Starptautiski izmantotais korupcijas izplatības salīdzinošais rādītājs dažādās valstīs – Korupcijas uztveres indekss 2013.gadā uzrāda situācijas uzlabošanos par 4 punktiem, sasniedzot 53 punktus no 100. Tādējādi pirmo reizi Latvija nav to valstu vidū, kur korupcija ir uzskatāma par nopietnu problēmu. Salīdzinot ar kaimiņvalstīm – Lietuva bija sasniegusi 57 punktus, savukārt Igaunija 68 punktus no 100.

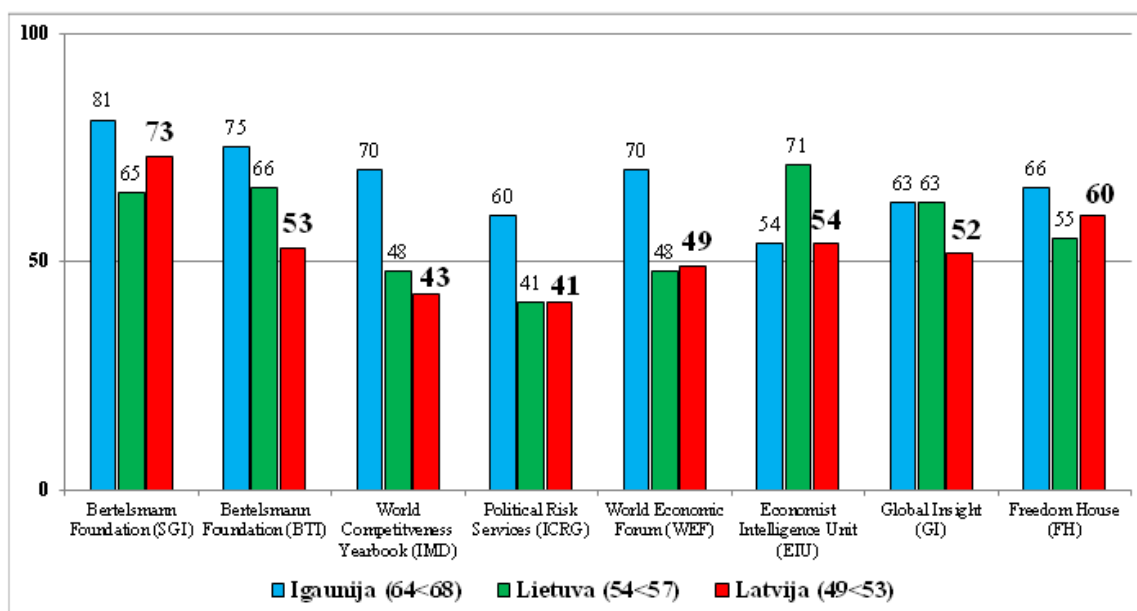
Analizējot dažādu 2013.gadā starptautiskos pētījumos iekļautos korupcijas izplatības mērījumu, kas veido Korupcijas uztveres indeksu, rezultātus un novērtējumu datus, novērojams, ka visi rādītāji liecina, ka korupcijas izplatība Latvijā samazinās, tomēr, salīdzinot ar pārējām divām Baltijas valstīm – Igauniju un Lietuvu, trijos rādītājos situācija Latvijā tiek vērtēta negatīvāk nekā abās kaimiņvalstīs, divos rādītājos – vienlīdz zemu ar vienu no kaimiņvalstīm, trijos rādītājos – atrodies vidējā pozīcijā starp abām kaimiņvalstīm.

Salīdzinot dažādus atsevišķus Latvijas korupcijas izplatības novērtējuma rādītājus ar 12 citām jaunajām ES dalībvalstīm, kas pievienojās organizācijai pēc 2004.gada, mūsu valsts atrodas tikai astotajā vietā, aiz sevis atstājot vien Čehiju, Horvātiju, Slovākiju, Rumāniju un Bulgāriju. No pārējām ES dalībvalstīm zemāks rādītājs ir arī Itālijai un Grieķijai.

²⁷ Globālais korupcijas barometrs, 2013.gada ziņojums, http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2013/results

8.attēls. Korupcijas izplatības mērījumu rezultāti dažādos starptautiskos pētījumos, kas veido Korupcijas uztveres indeksu

Vieta starp EU28	Jaunās ES dalībvalstīs (izmaiņas ar iepriekšējo aptauju)	Bertelsmann Foundation (SGI)	Bertelsmann Foundation (BTI)	World Competitiveness Yearbook (IMD)	Political Risk Services (ICRG)	World Economic Forum (WEF)	Economist Intelligence Unit (EIU)	Global Insight (GI)	Freedom House (FH)
12.	Igaunija (64<68)	81	75	70	60	70	54	63	66
13.	Kipra (66>63)	49			69	61	71	63	
15.	Polija (58<60)	73	66	55	50	52	54	63	58
17.-18.	Lietuva (54<57)	65	66	48	41	48	71	63	55
17.-18.	Slovēnija (61>57)	57	62	36	60	47	54	73	68
19.	Malta (57>56)	49			60	54	54	63	
20.	Ungārija (55>54)	49	58	35	50	39	71	63	55
21.	Latvija (49<53)	73	53	43	41	49	54	52	60
22.-23.	Čehija (49>48)	49	62	36	41	34	54	52	58
22.-23.	Horvātija (46>48)	49	66	39	31	43	54	52	50
24.	Slovākija (46<47)	57	62	29	41	26	54	52	52
25.	Rumānija (44>43)	57	53	37	31	34	38	42	50
27.	Bulgārija (41=41)	49	58	26	31	39	38	42	50

2.3.4. Tehnoloģiskā vide

Starptautisko sakaru tīklu veidošanās, tehnoloģiju attīstība palielina to lomu arī noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, strauji attīstās finanšu pakalpojumu sniegšana ārzonās, veicinot noziedzīgu līdzekļu legalizēšanas iespējas. Tomēr tehnoloģijas sniedz arī iespēju palielināt informācijas un datu apmaiņas izsekojamību un pierādījumu fiksēšanu, ja tam ir atvēlēti pietiekami resursi vai izmeklējošām iestādēm ir pietiekama kapacitāte tehnoloģiju novitātēm.

Tehnoloģisko risinājumu ieviešana, fiziskās kontroles jomā, piemēram, foto radari, robežkontrolē vai citās jomās, mazina subjektīvo faktoru lēmumu pieņemšanā. Elektronisko pakalpojumu izveide, ieviešot attālinātus klientu apkalpošanas risinājumus, ierobežo tiešu amatpersonas un klienta saskarsmi, līdz ar ko šis ir uzskatāms par būtisku aspektu korupcijas risku novēršanas kontekstā.

VARAM kā vadošā valsts pārvaldes iestāde elektroniskās pārvaldes, informācijas sabiedrības un informācijas tehnoloģiju valsts pārvaldes jomā izstrādātajās Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam (apstiprinātas ar MK 2013.gada

14.oktobra rīkojumu Nr. 486) sniegusi apkopjošu informāciju, norādot, ka no aptuveni 600 valsts pārvaldes pakalpojumiem, kuru elektronizācija būtu lietderīga, šobrīd ir elektronizēti aptuveni 240 pakalpojumi. ES struktūrfondu plānošanas periodā 2007.-2013.gadam ir izveidoti e-pakalpojumi veselības, izglītības, labklājības un sociālo pakalpojumu jomā; ir izveidota virkne pakalpojumu uzņēmējiem – elektroniska uzņēmuma reģistrācija un citi Uzņēmuma reģistra pakalpojumi; Valsts vides dienesta e-pakalpojumi, Valsts darba inspekcijas e-pakalpojumi u.c. Portālā *www.latvija.lv* 2013.gada septembrī bija pieejams 61 e-pakalpojums, no kuriem populārākie bijuši pieteikšanās studijām augstskolā, dzīvesvietas deklarēšana, personas dati iedzīvotāju reģistrā. 2012.gadā e-pakalpojumu izmantošanas skaits portālā *www.latvija.lv* pārsniedza 1 miljonu reižu. Tāpat ir izveidota Elektronisko iepirkumu sistēma, kurai ir pastāvīgi augošs apgrozījums (piemēram, 2012.gadā tie bija 18,27 milj. latu, kas ir par 37% vairāk nekā 2011.gadā). Vienlaikus, pateicoties ES struktūrfondu atbalstam, ir ieviestas elektroniskās identitātes kartes, kas ietver arī e-pakalpojumu saņemšanai nepieciešamos identifikācijas un elektroniskā paraksta rīkus.

Minētajās VARAM pamatnostādņēs kā viens no prioritārajiem rīcības virzieniem nākamajā plānošanas periodā norādīts „Moderna un efektīva publiskā pārvalde”, uzsverot, ka no publiskās pārvaldes sabiedrība sagaida, ka tā kalpo sabiedrības interesēm, ir racionāli un efektīvi organizēta, tās pakalpojumi ir pieejami pēc iespējas ērti katram iedzīvotājam, uzņēmējam un NVO.

Visas ES fondu vadošās iestādes ir izveidojušas vai plāno izveidot vadības informācijas sistēmas, kurās tiek uzkrāti dati par projektu īstenotājiem, projekta gaitu un cita veida informāciju, kura ir būtiska nodrošinot izlietoto līdzekļu uzraudzību, tai skaitā analizējot riskus, kuri ir saistīti ar korupciju un krāpšanu, kā arī mazina administratīvo slogu iedzīvotājiem. Arī nākotnē plānots izveidotās sistēmas uzlabot uzlabojot to funkcionalitāti un nodarīgumu ES fondu administrēšanā.

Sabiedrības iesaistīšana publiskajā pārvaldē ir būtiska, lai, piedāvājot atbilstoša satura un kvalitātes pakalpojumus, publiskās pārvaldes institūcijas kvalitatīvi sagatavotu un pieņemtu lēmumus, kas atbilst sabiedrības interesēm, kā arī lai izmantotu sabiedrisko resursu lēmumu īstenošanas un izpildes uzraudzībā, un lai mazinātu sabiedrības distancēšanos no pārvaldes procesiem.

2013.gada 1.jūlijā, stājas spēkā jauns sabiedrības līdzdalības veids – diskusiju dokumenti (ārvalstīs – *green paper*). Tas paredz ikvienam interesentam iespēju iepazīties ar tiesību aktu projektiem agrīnā dokumenta izstrādes stadijā – vismaz 14 dienas pirms iesniegšanas Valsts sekretāru sanāsmē, tā ievērojami paplašinot un stiprinot sabiedrības līdzdalības iespējas valdības lēmumu pieņemšanas procesā.

3. Būtiskākie esošie un no jauna izvirzītie politikas pamatprincipi, politikas mērķi un prioritātes

Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas pamatprincipi

Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas centrālais princips ir publiskā un privāta sektora pārvaldes uzticamība.

Pārvaldes uzticamību var sasniegt, ievērojot:

- 1) **Institūciju un organizāciju labas pārvaldības principu**, kas ietver tiesiskuma, atklātības, vienlīdzības, objektivitātes, samērīguma, tiesiskās noteiktības, tiesiskās pašāvības, saprātīga termiņa ievērošanas, līdzdalības, caurskatāmības un efektivitātes principu;
- 2) **cilvēkresursu efektīvas vadības principu**, kas ietver taisnīga nopelnu izvērtējuma, ētiskuma, atklātuma, atbildības, vienlīdzības, sabiedrības interešu ievērošanas, patvaļas aizlieguma un tiesiskās pašāvības principu.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas virsmērķis

Ievērojot **labas pārvaldības un cilvēkresursu efektīvas vadības principu**, nodrošināt jebkuras institūcijas vai organizācijas uzticamu darbību.

Korupcijas un krāpšanas novēršanas un apkarošanas politikas prioritātes

- 1) Pārorientēt pretkorupcijas un krāpšanas apkarošanas politiku no ārējās kontroles, ko realizē kontroles institūcijas, uz resoru un institūciju iekšējo kontroli;
- 2) Panākt atklātumu publiskās pārvaldes cilvēkresursu atlasē un ētiska, motivēta, kompetenta personāla nodrošināšanu visā publiskajā pārvaldē un tiesu varā;
- 3) Veicināt sabiedrības tolerances pret korupciju mazināšanos un sabiedrības līdzdalību politikas veidošanas procesā;
- 4) Uzsākt īstenot korupcijas un krāpšanas ierobežošanas pasākumus privātajā sektorā.

4. Rīcības virzieni korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas mērķu un rezultātu sasniegšanai

Lai sasniegtu korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas virsmērķi, tiek izvirzīti šādi apakšmērķi:

- 1. Apakšmērķis: Nodrošināt tādu publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības politiku, kas izslēdz motivāciju koruptīvai rīcībai**
 - 1.1. Rīcības virziens: Personu loka, uz kuru attiecināmi preventīvie pretkorupcijas pasākumi, pārskatīšana
 - 1.2. Rīcības virziens: Publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības uzlabošana, veicinot ētiskumu un mazinot korupcijas un interešu konflikta riskus

- 2. Apakšmērķis: Izveidot un uzlabot tādu patstāvīgi darbojošos iekšējās kontroles sistēmu, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES un citu ārvalstu finanšu līdzekļu, izkrāpšanas iespējas valsts, pašvaldību vai privātajā sektorā**
 - 2.1. Rīcības virziens: Iekšējās kontroles sistēmas pilnveide, uzturēšana un uzraudzība valsts, pašvaldību institūcijās un kapitālsabiedrībās
 - 2.2. Rīcības virziens: Publiskās mantas un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu izlietojuma likumības nodrošināšana
 - 2.3. Rīcības virziens: Godprātības stiprināšana un korupcijas risku novēršana tiesu varas un tai piederīgo amatpersonu vidū
 - 2.4. Rīcības virziens: Korupcijas novēršanas pasākumu ieviešana privātajā sektorā

- 3. Apakšmērķis: Mazināt sabiedrības toleranci pret korupciju**
 - 3.1. Rīcības virziens: Personu un grupu, kas nepārstāv valsts sektoru, iesaistīšana korupcijas novēršanā un sabiedrības neiecietības pret korupciju un tās radītajiem draudiem veicināšana
 - 3.2. Rīcības virziens: Trauksmes cēlāju aizsardzības pilnveidošana un sabiedrības informēšana par ziņošanas iespējām konstatēto likumpārkāpumu gadījumos

- 4. Apakšmērķis: Nodrošināt soda par likumpārkāpumiem, kas saistīti ar dienesta ļaunprātībām un uzticētās varas nelikumīgu izmantošanu, neizbēgamību**
 - 4.1. Rīcības virziens: Efektīvu, proporcionālu un atturošu administratīvo vai kriminālo sodu par izdarītajiem pārkāpumiem noteikšana
 - 4.2. Rīcības virziens: Ārvalstu un starptautisko organizāciju amatpersonu kukuļošanas novēršana un apkarošana
 - 4.3. Rīcības virziens: Atbildības piemērošana par īpašuma izšķērdēšanu, piesavināšanos vai citu līdzīgu valsts amatpersonas nelikumīgu rīcību ar īpašumu
 - 4.4. Rīcības virziens: Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana un noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas iespēju veicināšana
 - 4.5. Preventīvo pretkorupcijas organizāciju efektīva darbība un neatkarības nodrošināšana, t.sk. paplašinot un izplatot zināšanas par korupcijas novēršanu

- 5. Apakšmērķis: Ierobežot naudas varu politikā**
 - 5.1. Rīcības virziens: Politisko organizāciju finansēšanas atklātuma nodrošināšana un naudas lomas politikā mazināšana
 - 5.2. Rīcības virziens: Sabiedrības līdzdalības politikas veidošanas procesā veicināšana

5. Korupcijas un krāpšanas novēršanas un apkarošanas politikas veidošanas problēmas un turpmākā rīcība

5.1. Vispārīgs esošās situācijas raksturojums un identificētās problēmas un socioloģisko pētījumu dati

Dažādu starptautiski atzītu pētījumu rezultātu analīze liecina, ka Latvija pieder valstīm ar vidēji augstu korupcijas izplatības līmeni, kur lielākā daļa valsts amatpersonu noraida prettiesiskus maksājumus, tomēr sabiedrība ir ļoti skeptiska par jautājumu atrisināšanu valsts un pašvaldības iestādēs godīgā ceļā. Speciālais korupcijas izplatības mērījumiem veltītais Eurobarometrs²⁸ liecina, ka Latvijā pastāv ļoti augsta disproporcija starp sabiedrības priekšstatiem par korupcijas lomu un ietekmi uz publisko pārvaldi un nepieciešamību izmantot prettiesiskus maksājumus ikdienas darījumu kārtā. Respektīvi, lai arī vien piektā daļa aptaujāto – 20% atzīst, ka viņu personisko dzīvi ietekmē korupcija (tas ir 12. zemākais līmenis ES, augstākais par vidējo ES līmeni – 26%) un 6% ir devuši kukuli (vidēji ES – 4%), tomēr 83% uzskata, ka korupcija ir izplatīta parādība (vidēji ES līmenī – 76%). Vienlaikus 33% Latvijas un 31% Igaunijas iedzīvotāju pieder pie tām divām pirmajām valstīm, kur vismazāk aptaujāto ir atzinuši, ka korupcijas līmenis būtu pieaudzis pēdējo trīs gadu laikā. Latvijai atšķirībā no citām jaunajām ES dalībvalstīm ir zemākais līmenis to personu vidū, kas piekrīt apgalvojumam par politisko saišu nepieciešamību, lai nodrošinātu savu uzņēmējdarbību – tam piekrīt 55% iedzīvotāju vidū un 50% uzņēmēju vidū.

Aptauju dati liecina, ka disproporciju starp uztverto un pieredzēto korupciju Latvijā veicina gan augsts sabiedrības informētības līmenis par korupcijas slēptajām formām darījumos, kur iedzīvotāji personiski nav iesaistīti, gan, salīdzinot ar citām ES valstīm ļoti augstās ētiskuma prasības (59% uzskata, ka atbildība par koruptīvām darbībām netiek atbilstoši piemērota), ļoti kritiska attieksme un neuzticība publiskajai pārvaldei, kā arī ārkārtīgi augstā iedzīvotāju gatavība pašiem dot, piemēram, dāvanu – to ir apliecinājuši 67% aptaujāto – visvairāk no ES dalībvalstīm. Par spīti tam, ka vairāki pētījumi liecina, ka faktiski ikdienā iedzīvotāji ļoti reti satopas ar kukuļu izspiešanu, tomēr ilgstošie jautājumu izskatīšanas procesi tiesās, administratīvās prasības institūcijās rada pamatu ekspektācijām, ka jautājuma atrisināšanai ir nepieciešami prettiesiski maksājumi.

Saskaņā ar Latvijas Faktu 2014. gada aprīlī veikto aptauju 32,2% aptaujāto apgalvoja, ka veica kādus neoficiālus maksājumus, deva dāvanas vai izmantoja neoficiālus sakarus, risinot savus jautājumus publiskās institūcijās.

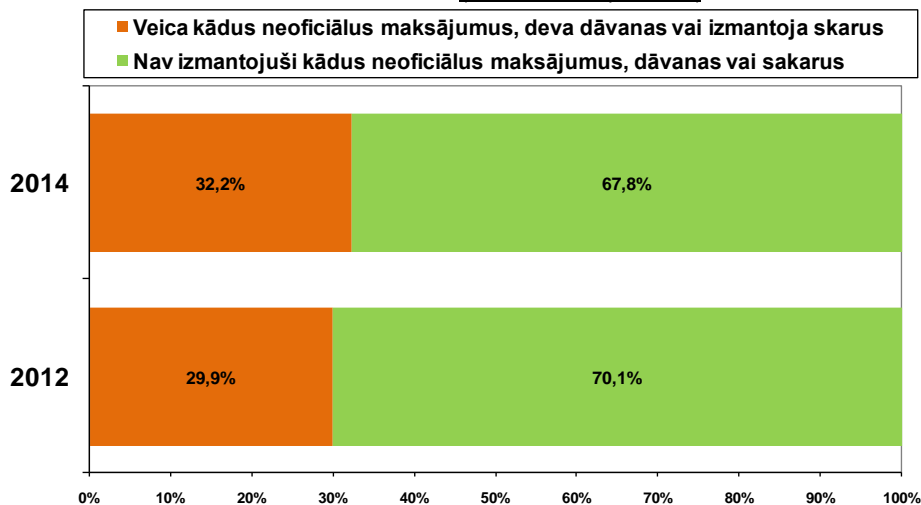
Korupcijas izplatība Latvijā atsevišķos sektoros vēl arvien ir ievērojama, it īpaši ņemot vērā to, ka korupcijas izpausmes formas kļūst arvien komplicētākas un slēptākas. Institūciju un resoru iekšējās uzraudzības mehānismi daudzās jomās vēl arvien nav pietiekami efektīvi, lai varētu atteikties no intensīvas ārējās kontroles, ko nodrošina KNAB. Analizējot pētījuma rezultātus visu aptaujas dalībnieku vidū, redzams, ka arī 2014. gadā visvairāk aptaujāto Latvijas iedzīvotāju (20,2%) pazīšanos, neoficiālus maksājumus vai dāvanas izmantojuši veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas gadījumos. 5% - 6% aptaujas dalībnieku neoficiālas darbības veikuši izglītības sfērā, iekārtojoties darbā valsts vai pašvaldību iestādēs, kārtojot nekustamā īpašuma lietas. Gandrīz visās pētījuma pozīcijās vērojams to iedzīvotāju skaita pieaugums, kuri lietu kārtāšanā veikuši kādas neoficiālas darbības. Vienīgi saskarsmē ar Ceļu policiju šādas darbības ir veicis mazāks respondentu skaits.

²⁸ Special Eurobarometer 397, lauka darbs 2013. gada februāris un marts;
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_399_380_en.htm#397

9.attēls. Koruptīvu paņēmieni izmantošanas biežums.

Pēdējo 2 gadu laikā, kārtojot kādas lietas/jautājumus/
problēmas ...

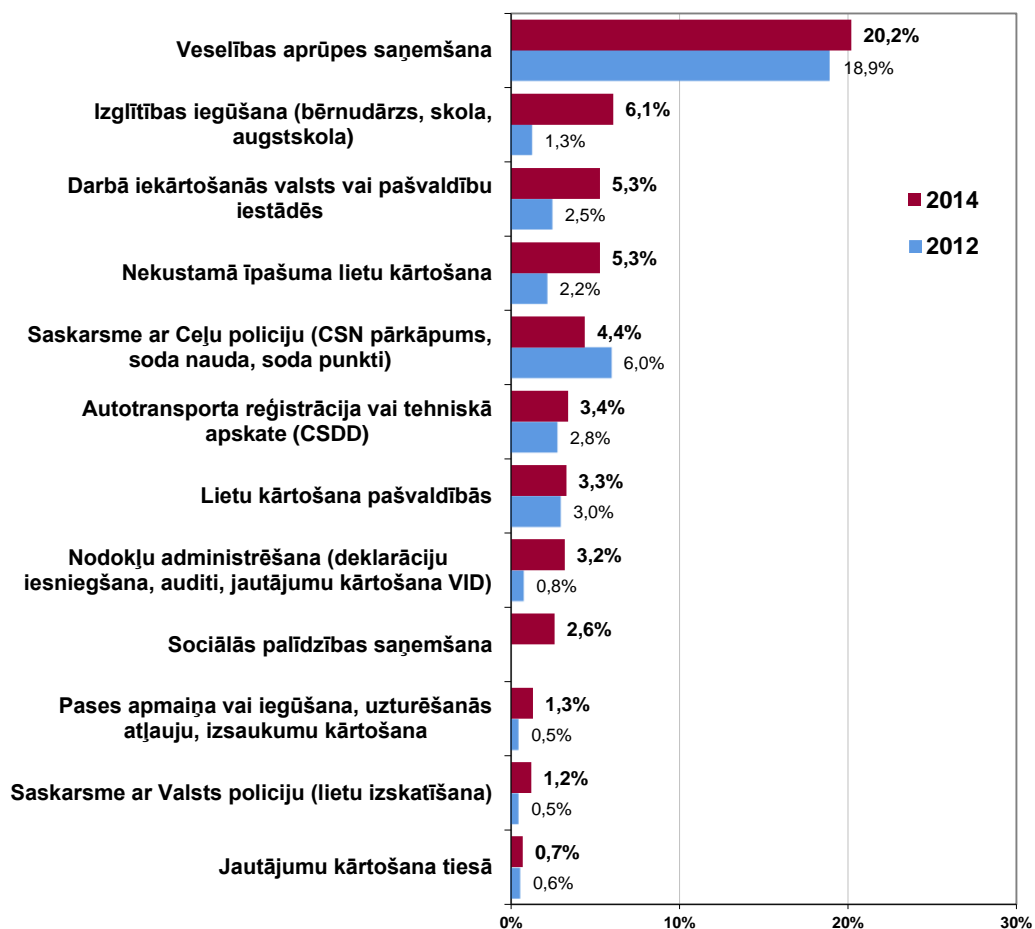
(Bāze = visi respondenti)

10.attēls. Koruptīvu paņēmieni izmantošanas biežums dažādu pakalpojumu saņemšanā.

Pēdējo 2 gadu laikā, risinot attiecīgos jautājumus, izmantoja
kādus neoficiālus maksājumus, dāvanas vai pazīšanos

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki)

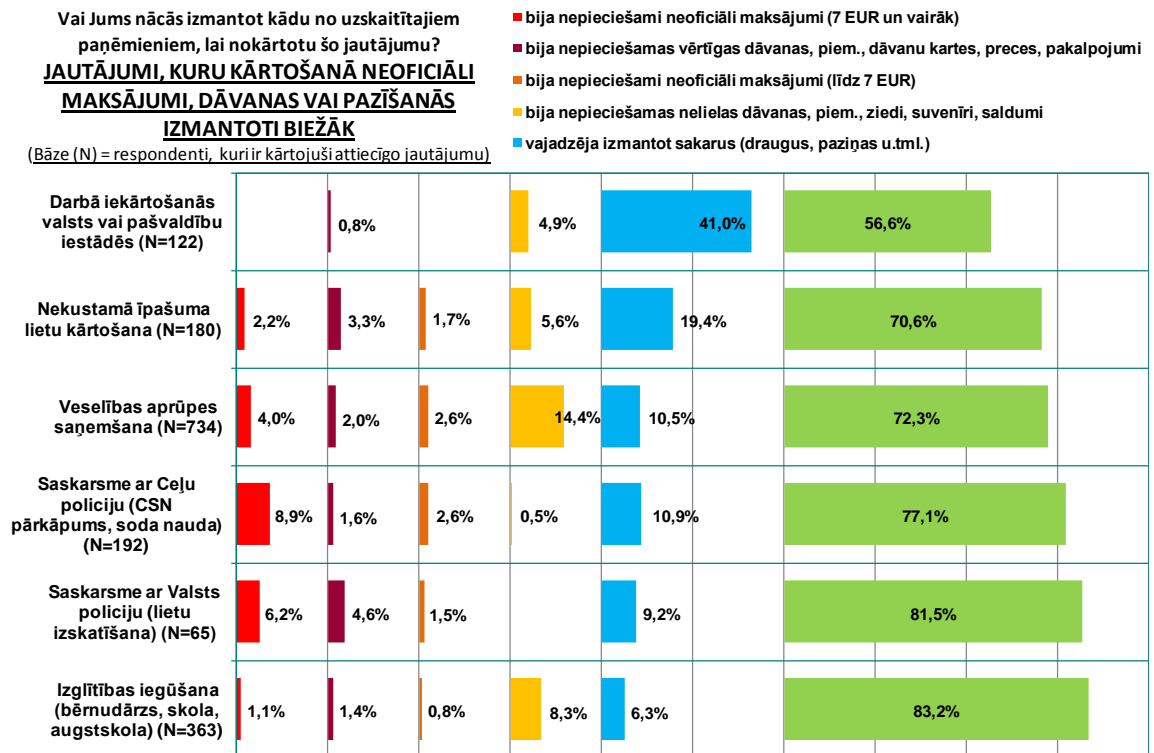

Aptuveni 28% iedzīvotāju no tiem, kas pēdējo divu gadu laikā ir kontaktējušies ar veselības aprūpes jomas speciālistiem un 22%, kontaktējoties ar ceļu satiksmes uzraudzības amatpersonām, 2014.gada aprīlī atzina, ka, saņemot pakalpojumu, ir izmantojuši kādu

neoficiālu maksājumu (virs un zem vērtībā septiņiem eiro), devuši dāvanu, izmantojuši pazīšanos vai barterdarījumu. 8,9% atzinuši, ka devuši neoficiālu maksājumu, kas pārsniedz septiņus eiro saskarsmē ar ceļu satiksmes uzraudzības amatpersonām.

Visvairāk aptaujāto Latvijas iedzīvotāju (20,2%) pazīšanos, neoficiālus maksājumus vai barterdarījumus izmantojuši ārstēšanās nolūkos (poliklīnikās, slimnīcās), savukārt daudz mazāk – 5 - 6% aptaujas dalībnieku, neoficiālas darbības veikuši saistībā ar izglītības iegūšanu vai darbā iekārtošanos valsts vai pašvaldības iestādē; 4,4% aptaujas dalībnieku neoficiālas darbības veikuši saskarsmē ar ceļa policiju. Citos administratīvās pārvaldes sektoros, kur ir saskare starp pārvaldes amatpersonām un iedzīvotājiem, situatīvās korupcijas izplatība samazinās – tur pretlikumīgus maksājumus izmantojuši 3% un mazāk aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Līdzīgi dati ir atspoguļoti *Speciālā Eurobarometra 397* rezultātos, kur no tiem, kas saņēmuši veselības aprūpes pakalpojumus, 7% ir apliecinājuši, ka ir devuši kukuļus, vērtīgu dāvanu vai ziedojumu.

11.attēls. Jomas, saskarsmē ar kurām neoficiāli maksājumi, dāvanas vai pazīšanās ir izmantoti visbiežāk.

Uzņēmēju aptaujas²⁹ liecina, ka komersanti mazāk identificē korupciju kā būtiskāko problēmu. Arvien lielāks ir to institūciju skaits, par kurām uzņēmēji apgalvo, ka tajās korupcija ir samērā reta parādība vai pat maz iespējama. Koruptīvu darbību veikšanai daudzās jomās ir paaugstināts risks vienam no kukuļošanas posma locekļiem tikt sauktam pie atbildības, ja neatļauta labuma nodošanā vai pieņemšanā iesaistītās personas nav savstarpēji labi pazīstamas. Tas ir saistīts gan ar soda neizbēgamības sajūtas paaugstināšanos, piemēram, saistībā ar efektīvu KNAB un VP darbu noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un informācijas par atklātajiem gadījumiem publiskošanā. Tādējādi tiek atturētas citas personas no iesaistīšanās līdzīgās darbībās, gan sabiedrības neiecietības pret korupciju pieaugums, gan arī institūciju veiktie iekšējie pasākumi klientu apkalpošanas organizācijas uzlabošanā, administratīvo procedūru caurspīdīguma nodrošināšanā un darbinieku kontrolē.

²⁹ Uzņēmēju attieksme pret korupcijas jautājumiem, SKDS, 2011. gada novembris, http://knab.gov.lv/uploads/free/aptaujas/knab_aptauja_2011_attieksme.pdf.

Informatīvais ziņojums, ko izstrādā AFCOS sadarbībā ar kompetentajām iestādēm (saskaņā ar Likuma par budžeta un finanšu vadību 28.² panta otro daļu un MK 2010.gada 23.marta noteikumu Nr.269 „Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzības koordinācijas padomes nolikums” 2.2.apakšpunktu), liecina, ka 2007.-2013.gada plānošanas periodā tikai 0,4%³⁰ neatbilstību gadījumu ir saistāmi ar korupcijas un krāpšanas riskiem (interesu konflikta vai aizdomu par krāpšanu un organizēto noziedzību gadījumi). Līdz 2013.gada beigām neatbilstību apjoms no kopējā pieprasītā publiskā finansējumā sasniedz 1,3%. Ņemot vērā konstatētās problēmas, kuras lielākoties ir saistāmas ar iepirkumu vai konkurences normu pārkāpumiem (22,71%) un dažādu noteikto projektu ieviešanas nosacījumu pārkāpumiem (21,91%) ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu vadošās iestādes turpina darbu pie situācijas uzlabošanas. Sadarbība ar ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu finansējumu saņēmējiem (pašvaldības, uzņēmēji, NVO, valsts iestādes u.c.) turpinās, tai skaitā piesaistot IUB pārstāvjus, Eiropas Komisiju un citus ārvalstu un nacionālos ekspertus. Tomēr 2014.gada aprīlī pēc KNAB pasūtījuma tirgus un sociālo pētījumu aģentūras “Latvijas Fakti” veiktajā socioloģiskajā pētījumā tika konstatēts, ka uzticība ES fondu administrēšanā iesaistītajām institūcijām ir kritusies, runājot par korupciju. Tas saistāms ar plašsaziņas līdzekļos skaļi kritizēto ES fondu projektu ieviešanu un to mērķu sasniegšanu. Taču pozitīvi vērtējama sadarbības starp ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu administrēšanā iesaistītām iestādēm un tiesībsargājošām iestādēm uzlabošanās, par ko liecina izskatīto lietu un ierosināto kriminālprocesu skaita pieaugums. Paredzēts turpināt veidot ES fondu administrēšanā iesaistīto iestāžu sadarbību ar tiesībsargājošajām iestādēm, piemēram, organizējot darba grupas un abpusējās apmācības.

Attiecībā uz EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu ieviešanu 2009.-2014.gada periodā, donorvalstis 2013.gadā uzsāka pilotprojektu, kura ietvaros *Transparency International* sadarbībā ar Berlīnes risku institūtu ir izstrādājis EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu Korupcijas riska izvērtēšanas-risku filtrēšanas posma ziņojumu katrai no saņēmējvalstīm ar mērķi vērst saņēmējvalstu uzmanību uz korupcijas riska iespējamību katrā no valstīm, kā arī lai pastiprinātu uzmanību dotajam korupcijas riskam un būtiski izvērtētu un ieviestu nepieciešamos risku iestāšanās novēršanas vai mazināšanas pasākumus. Ziņojumā sniegts kopējais vērtējums korupcijas riska iespējamībai valsts līmenī un EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu programmu līmenī.³¹ Latvijai valsts līmenī ir sniegts vidējais korupcijas riska iespējamības vērtējums, savukārt programmu līmenī trijām no astoņām programmām ir sniegts augsts korupcijas riska iespējamības vērtējums. FM kā EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu vadošā iestāde sadarbībā ar KNAB apkopoja pasākumu sarakstu korupcijas riska mazināšanai un iesniedza to donorvalstīm 2014.gada septembrī, kā galvenos pasākumus minot Korupcijas novēršanas un apkarošanas pamatnostādņu izstrādi 2015.-2020.gadam (t.sk. KNAB rīkotās apmācības publiskā sektora darbiniekiem), EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu risku vadības stratēģijas izstrādi, kā arī izveidoto sūdzību iesniegšanas mehānismu vadošās iestādes uzturētajās EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu tīmekļa vietnēs. Korupcijas riska izvērtējuma ziņojumi par katru no saņēmējvalstīm tiks apkopoti vienā dokumentā, kurš tiks publicēts 2015.gada laikā.

³⁰ Informatīvais ziņojums par konstatētajiem neatbilstoši veiktajiem izdevumiem Eiropas Savienības politikas instrumentu, Eiropas Savienības iniciatīvu, Pirmsiestāšanās fondu un Pārejas perioda palīdzības ietvaros līdz 2013.gada 31.decembrim, <http://polsis.mk.gov.lv/>.

³¹ *Transparency International* 24.09.2014. prezentācija par galvenajiem konstatējumiem no korupcijas riska izvērtējuma, http://eeagrants.lv/files/Draft_TI-S-presentation_Tallinn_23-09-14rev.pdf.

5.2. Secinājumi par tiesību aizsardzības iestāžu pārbaužu ietvaros konstatēto

KNAB veiktās pārbaudes un krimināllietu izmeklēšanas liecina, ka, izskaužot situatīvo korupciju neplānotos ikdienas kontaktos starp valsts amatpersonu un institūcijas klientu, tomēr nemazinās atsevišķu negodīgu personu vēlme gūt labumu sev vai nodrošināt citām personām, izmantojot dienesta stāvokli ļaunprātīgi. Arvien biežāk tiek konstatēts, ka personiska labuma gūšanā iesaistītās personas ir izveidojušas ciešas privātas saites, strādā konspiratīvi, dažādi interpretējamās tiesību aktu normas meistarīgi pielāgo nepieciešamajam risinājumam, prettiesisko maksājumu nodošanā izmanto starpnieku ķēdes, fiktīvus uzņēmumus, ārzonās reģistrētas komercsabiedrības un citas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas shēmas. Šādas parādības galvenokārt notiek sektoros, kur tiek pārvaldīti ievērojami finanšu līdzekļi, it īpaši publiskajos iepirkumos tādos sektoros kā sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, publiskās kapitālsabiedrības, kā arī jomās, kur valsts veic oligopolu uzņēmumu darbības likumības uzraudzību un ēnu ekonomikas apkarošanu.

5.3. Laba pārvaldība un iekšējā kontrole

No visiem labas pārvaldības draudiem par visbīstamāko ir uzskatāma korupcija. Korupcija un neefektīva institūciju vadība deformē ekonomisko izaugsmi un attīstību. Līdz ar to par institūciju prioritāti ir jāizvirza tādu uzdevumu veikšana, kas kalpo labas pārvaldības nodrošināšanai un korupcijas un neefektīvas vadības novēršanai, piemēram, ātra reaģēšana uz katru sliktas vadības vai korupcijas gadījuma pazīmi, ikviena korupcijas vai sliktas vadības gadījuma risināšana ar vienādu attieksmi visās instancēs un visos līmeņos, starptautiskās pieredzes un sadarbības izmantošana labas pārvaldības nodrošināšanā. Labas pārvaldības mērķu sasniegšanai ir nepieciešama institūciju vadības nepārtraukta iniciatīva, kā arī tā morālās un ētiskās stājas demonstrēšana padotajiem ikdienas darbībās.

Kā viens no disciplinēšanas mehānismiem pārkāpumu, t.sk. iespējamo krāpšanas, korupcijas vai interešu konflikta gadījumu mazināšanai tiešo vai pastarpināto valsts pārvaldes iestāžu, atvasinātu publisku personu vai citas valsts iestāžu īstenotajos ES fondu projektos, atbilstoši MK 2011.gada 8.marta sēdes protokollēmuma (protokols Nr.14, 21.§) 4.punktam tiek ierosināts piemērot ierēdņu disciplinārtbildības principus. Attiecīgi informācija par ierosināto dienesta izmeklēšanu un disciplinārlietu skaitu tiek apkopota FM informatīvajā ziņojumā par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda, Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta, Norvēģijas finanšu instrumenta un Latvijas un Šveices sadarbības programmas apguvi līdz kārtējā gada 31.decembrim.

Iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošana pretkorupcijas jomā ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā mazināt korupcijas riskus valsts un pašvaldību institūcijās, tomēr nereti ir sastopami gadījumi, kad valsts institūciju pārstāvji norāda uz iekšējās kontroles sistēmas esamību institūcijā, bet nākas secināt, ka ieviesti ir tikai atsevišķi tās pamatelementi.

2012.gada 7.februārī MK atbalstīja KNAB vadītās darba grupas izstrādāto koncepciju par korupcijas risku samazināšanu valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās (apstiprināta ar MK 2012.gada 13.februāra rīkojumu Nr.72) un tajā piedāvāto trešo risinājuma variantu, kas paredz institūcijām īstenot noteiktu minimālo korupcijas kontroles pasākumu kopumu, bet attiecībā uz pārējiem izvēlēties, kurš korupcijas kontroles pasākumu virziens tām būs prioritārs, ņemot vērā darba specifiku, personāla apsvērumus un līdzšinējo pieredzi.

Izvērtējot vadošo valsts pārvaldes iestāžu un to padotības iestāžu praksi iekšējo pretkorupcijas kontroles pasākumu organizēšanā, KNAB ir secinājis, ka vēl arvien tiek konstatēti trūkumi:

- 1) Detalizēti definētas iekšējās kontroles prasības pretkorupcijas jomā pastāv attiecībā uz interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā, bet attiecībā uz citām kontroles

procedūrām tiek pieļauta diezgan plaša vadītāja rīcības brīvība, kur var izvēlēties, kādus kontroles pasākumus īstenot. Rezultātā ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu pārvaldes jomā, kur ir jādarbojas pēc Eiropas Komisijas un donorvalstu³² definētajām prasībām, ir izveidota stingra integrēta kontroles sistēma, kas vienlīdz attiecas uz korupcijas un citu risku novēršanu, bet citās publiskās pārvaldes jomās pastāv jaukta sistēma – atsevišķi kontroles elementi stingri regulēti, citi diskrecionāri. Tā rezultātā korupcijas novēršanas pasākumu īstenošana valsts iestādēs nenotiek saskaņā ar vienotiem standartiem un noteikumiem; turklāt KNAB izstrādātie metodiskie līdzekļi un tajos sniegtās rekomendācijas to neobligātuma dēļ reti tiek ņemtas vērā vai iekļautas institūciju procedūru aprakstos. Līdz ar to ir jāmeklē risinājumi, lai nodrošinātu, ka obligāti veicamo kontroles pasākumu loks tiek noteikts normatīvajos aktos.

- 2) Lai arī lielākajai daļai institūciju ir aktualizēti pretkorupcijas pasākumu plāni, ievērojamai daļai no tām pretkorupcijas plāna tapšanas gaitā nav veikta korupcijas riskiem vispakļautāko amatu analīze, nav pārliecības, ka institūcijās izstrādātie pretkorupcijas pasākumu plāni ir reāli risku vadības instrumenti, ja paredzētie uzdevumi nav vērsti uz specifiskām amatpersonu grupām.
- 3) Spēja identificēt korupcijas riskus institūcijā (noteikt korupcijas riskiem labvēlīgos apstākļus, apzināt visgrūtāk konstatējamus korupcijas riskus un noteikt korupcijas riskam visvairāk pakļautās funkcijas) norāda uz atbildīgo amatpersonu profesionalitāti un iedziļināšanos problēmās. Diemžēl daļa institūciju šo analītisko uzdevumu veikušas pavirši, jo tās vai nu atbildi uz teorētiskiem jautājumiem nav sniegušas vispār, vai arī centušās distancēties no korupcijas riskiem, norādot, ka tām šī problēma nav aktuāla.
- 4) 37% valsts pārvaldes iestāžu un 40% publisko personu kapitālsabiedrību, atbildot uz jautājumu, kuri no korupcijas riskiem, balstoties uz praktisko darba pieredzi, jūsu institūcijā ir visgrūtāk konstatējami un novēršami personāla darbā, sniegušas atbildi, ka problēma nav aktuāla. Tā kā respondentiem netika lūgts tuvāk skaidrot šo savu izvēlēto atbildi, ir grūti viennozīmīgi secināt, vai konkrētajās institūcijās pastāv uzskats, ka korupcijas risku tajās nav vai, pretēji, ka tajās ir konstatēti un novērsti pilnīgi visi iespējamie riski. Taču, ja ņem vērā, ka respondentu vidū, kas snieguši atbildi „problēma nav aktuāla”, ir 48% institūciju, kurās nav veikts vispār vai ir tikai daļēji veikts korupcijas sensitīvo amatu (līdz ar to arī funkciju un kompetenču) izvērtējums, tas liek domāt, ka vismaz daļa institūciju vadītāju, iespējams, nemaz neapzinās pastāvošos korupcijas riskus savā darbavietā vai arī nevēlas tos atzīt.
- 5) Institūcijās kā korupcijas riskiem vislabvēlīgākie apstākļi identificēti – zems atalgojums un zema darbinieku motivācija (bieži saistīta arī ar finansiālo aspektu). Tomēr, kamēr Latvijā valsts pārvaldē nav iespējams nodrošināt darbiniekiem vēlamu atalgojuma apjomu, institūciju vadītājiem ir jārēķinās ar augstu korupcijas risku un līdz ar to ir jānodrošina lielāki resursi iekšējās kontroles pasākumiem risku novēršanai.
- 6) Katra institūcija ir atbildīga, lai darbinieks būtu iepazīstināts ar tās iekšējiem normatīvajiem aktiem un spētu patstāvīgi rīkoties, saskaroties ar konkrētām problēmsituācijām. Tāpat institūciju iekšējos normatīvajos aktos obligāti jāparedz rīcības plāns darbiniekiem gadījumos, kad tie vēlas ziņot par iestādes vadības pārkāpumiem, nodrošinot ziņotāja anonimitāti un ierobežojot potenciālas represīvās darbības pret ziņotāju. Iepriekšminētās aptaujas dati liecina, ka par šo jautājumu ir domāts tikai atsevišķās institūcijās.

³² Norvēģijas Ārlietu ministrija, Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta komiteja, Šveices kompetentās iestādes.

Latvijā ir pieņemamā līmenī attīstīts iekšējā audita institūts valsts institūcijās, kur kvalitātes prasību ievērošanu pārrauga FM, bet vājš un neattīstīts pašvaldībās, publisko personu kapitālsabiedrībās, tiesu varā un Saeimā. Pastāv neskaidrības ar koordināciju starp visiem galvenajiem iekšējās kontroles sistēmas turētājiem. Tiek uzskatīts, bet nav atspoguļots normatīvajos aktos, ka Valsts kanceleja ir atbildīga par iekšējās kontroles sistēmas pamatnoteikumu izstrādi attiecībā uz ierobežotu institūciju skaitu, savukārt – KNAB uzrauga iekšējās kontroles sistēmu saistībā ar korupcijas novēršanu. Valsts kanceleja neveic datu vākšanu par iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti, bet KNAB veic neregulāri. Galvenais iekšējās kontroles sistēmas darbības uzraugs attiecībā uz valsts budžeta izlietojumu ir Finanšu ministrija, kas izstrādā un pārrauga iekšējā audita politiku valstī, sniedz metodoloģisko atbalstu par finanšu kontrolēm. Savukārt Valsts kase atbild par valsts budžeta pārskata statistisku konsolidēšanu, FM ir Vadošā iestāde, kas atbild par iekšējās kontroles sistēmas ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu jomā uzraudzību.

Likuma par budžetu un finanšu vadību 31.pants paredz, ka Ministru kabinets iesniedz Saeimai saimnieciskā gada pārskatu par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem kopā ar Valsts kontroles atzinumu. Ministru kabineta 2012.gada 29.maija noteikumi Nr.375 „Saimnieciskā gada pārskata sagatavošanas kārtība” nosaka kārtību un apjomu, kādā Finanšu ministrija sagatavo saimnieciskā gada pārskatu, tajā ietverot Finanšu ministrijas vadības ziņojumu par saimnieciskā gada pārskatu, valsts konsolidēto grāmatvedības bilanci un tās pielikumus, pārskatu par konsolidētā kopbudžeta izpildi un tā pielikumus un pārskatu par valsts konsolidēto parādu un tā pielikumus, bet nav ietverts izpildvaras pienākums saimnieciskā gada pārskatam pievienot apliecinājumu par iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti un atbilstību prasībām.

Saskaņā ar Iekšējā audita likuma 6.panta pirmo daļu valsts sekretāram vai iestādes vadītājam nav noteikts pienākums, ik gadu sniedzot atskaites, sniegt informāciju vai apliecinājumu par izveidotās sistēmas darbību, bet šā likuma 6.panta pirmās daļas 7.punktā ir tikai vispārīgi noteikts „nosūtīt Valsts kancelejai izvērtēšanai informāciju par iekšējā audita veikšanas laikā konstatētajiem faktiem, kuri ietekmē valsts pārvaldes darbību kopumā.”

Iekšējā audita politikas skatījumā šāda situācija rada neatrisinātu problēmu, kas skar Saeimas kompetenci, respektīvi, šobrīd iekšējam auditam no valdības puses nav viena skaidra pasūtītāja. Tas varētu būt finanšu ministrs, kam deleģētas valdības funkcijas, tai skaitā pieņemt lēmumu par naudas piešķiršanu un parakstīt saimnieciskā gada pārskatu, sniedzot apliecinājumus par izveidoto iekšējās kontroles sistēmu, jo nav citu instrumentu, uz ko balstīties. Lai FM varētu ar pilnu pārliecību parakstīt ticamības deklarāciju par valsts budžeta izlietojumu, būtu nepieciešams pilnveidot iekšējās kontroles sistēmu visā valdības sektorā, KNAB uzlabot preventīvos pasākumus, Valsts kasei attīstīt risinājumus, kā panākt atbildību par iekšējās kontroles sistēmas kļūdām, sastādot gada pārskatus, FM pilnveidot finanšu kontroles.

Nākamajā plānošanas periodā lielāka uzmanība būtu veltāma tieši iekšējās kontroles sistēmas pilnveidei un tās auditam Saeimā, tiesu varā, pašvaldībās un kapitālsabiedrībās, tai skaitā pretkorupcijas pasākumu izstrādei.

5.4. Korupcijas un interešu konflikta novēršana

Nemot vērā korupcijas slēpto dabu, ļoti nozīmīga ir interešu konflikta situāciju kā korupcijas priekšvēstnešu identificēšana un novēršana. Arī šajā jomā ir vērojamas divējādas tendences: gan stingra likumības ievērošana daudzās institūcijās, gan arī veidu, kā apiet likuma prasības, aktīva meklēšana un izvairīšanās no normu ievērošanas, nepiemērojot valsts amatpersonas statusu vai interpretējot likumu sašaurināti. Valsts amatpersonu darbības kontrolē konstatējama nemainīga tendence, proti, administratīvos pārkāpumus korupcijas

novēršanas jomā visvairāk pieļauj valsts amatpersonas pašvaldībās (domes deputāti, pašvaldību iestāžu vadītāji, pašvaldību kapitālsabiedrību amatpersonas).

KNAB nereti konstatē, ka amatpersonas pārkāpj noteikto aizliegumu rīkoties savu vai savu radnieku personisko un mantisko interešu ietekmē – radnieki tiek pieņemti darbā vai nolīgti izpildīt pasūtījumus institūcijas vajadzībām, tiek izdoti rīkojumi par prēmiju vai citādu labumu piešķiršanu (došanās komandējumā, autotransporta izmantošana, mobilā tālruņa limiti, izdevīgi telpu nomas līgumi u.c.). Lai arī norit izglītošana un normu skaidrošana, dažkārt amatpersonas joprojām nespēj likuma normas piemērot arī praksē.

Lai tiktu samazināts korupcijas līmenis valstī kopumā, ir nepieciešama korupcijas apkarošanas, kukuļošanas novēršanas, interešu konflikta uzraudzības, kā arī tiesvedības jomā iesaistīto institūciju kapacitātes stiprināšana, kā arī amatpersonu, kuras pakļautas riskam tikt iesaistītām korupcijas vai interešu konflikta situācijās, sistēmiska apmācība par pretkorupcijas jautājumiem un regulāra tālākizglītošana par problēmsituācijām, ar ko var nākties saskarties dienesta pienākumu izpildē.

KNAB kontroles un skaidrojošā darba rezultātā valsts pārvaldes institūcijās ir ieviestas procedūras IKNL ievērošanas uzraudzībai, tomēr vēl aizvien pastāv nepilnības, par kuru novēršanu ir jāturpina debates: par valsts amatpersonu deklarēšanās sistēmu, faktiskajiem interešu konfliktiem pašvaldībās, NVO un privāto kapitālsabiedrību rīcībā ar publiskajiem resursiem. Neatrisināti jautājumi ir saistīti ar komercdarbības ierobežojumu attiecināšanu uz visām tām personām, kuru rīcībā varētu būt saskatāms interešu konflikts, kā arī ziedojumu pieņemšanu publiskām vajadzībām.

5.5. Starptautisko saistību īstenošana

Latvijai ir saistošas Eiropas Padomes līguma „Par Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) nodibināšanu” un ANO Pretkorupcijas konvencijas un ESAO Pretkukuļošanas konvencijas saistības.

Latvija kļuva par pilntiesīgu dalībnieku ESAO Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupā 2013. gada 3. oktobrī. ESAO Pretkukuļošanas konvencija Latvijā stājās spēkā 2014. gada 30. maijā. Latvijas pievienošanās ESAO procesā, organizācija vērtēs Latvijā spēkā esošo tiesību aktu un to piemērošanas prakses atbilstību organizācijas juridiskajiem instrumentiem, kā arī nepieciešamības gadījumā sagatavos viedokli par nepieciešamajiem grozījumiem vai papildinājumiem. Lai kļūtu par ESAO dalībvalsti, Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupā ir nepieciešams iziet divas izvērtēšanas fāzes. Pirmajā fāzē tiek veikts likumdošanas izvērtējums, savukārt 2. fāzē tiks izvērtēta Konvencijas par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos praktiskā ieviešana. Latvijas sākotnējā memorandā par pievienošanos ESAO Kukuļošanas apkarošanas sadaļā ir paredzēts izvērtēt valsts atbilstību vēl trīs ESAO Padomes rekomendācijām (rekomendācija turpmākai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskajos biznesa darījumos; rekomendācija par nodokļu pasākumiem turpmākai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskajos biznesa darījumos; rekomendācija par kukuļošanu un oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem) un vienam ESAO Attīstības palīdzības komitejas ieteikumam korupcijas apkarošanas priekšlikumiem abpusējas palīdzības sniegšanas ietvaros. Lai sekmīgi turpinātu KNAB uzsāktās darbības saistībā ar ārvalstu amatpersonu kukuļošanas lietu atklāšanu, KNAB pievērsīs papildu centienus spējai atklāt un izmeklēt ārvalstu amatpersonu kukuļošanas gadījumus. Papildus esošajām prioritātēm KNAB pastiprinātu uzmanību pievērsīs ar korupciju saistītu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un grāmatvedības pārkāpumu novēršanai, atklāšanai un likuma izpildei, kā arī ar ārvalstu amatpersonu kukuļošanu saistītiem noziedzīgiem nodarījumiem saskaņā ar ESAO 2009. gada III rekomendāciju. Ar korupcijas novēršanas jautājumiem ir saistītas arī Latvijas sākotnējā memorandā par

pievienošanas ESAO Publiskās pārvaldības sadaļā ietvertās piecas Padomes rekomendācijas, kas attiecas uz valsts – privātā sektora partnerību pārvaldības principiem; lobēšanas caurredzamības un integritātes principiem; publisko iepirkumu integritātes palielināšanu; interešu konfliktu pārvaldību valsts dienestā un ētiskas uzvedības uzlabošanu valsts dienestā, tostarp valsts dienesta ētikas pārvaldības principiem.

2012.gadā GRECO īstenoja IV novērtēšanas kārtu, kuras ietvaros tika pieņemts Latvijas novērtēšanas ziņojums ar 14 rekomendācijām attiecībā uz korupcijas novēršanu parlamentā, tiesu varas institūcijās un prokuratūrā.

Jāņem vērā, ka ESAO, GRECO un ANO saistību izpilde turpmāk prasīs lielāku nekā līdz šim finanšu un cilvēkresursu iesaisti.

6. Uzdevumu un pasākumu plāns

Korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas virsmērķis: ievērojot institūciju labas pārvaldības un cilvēkresursu efektīvas vadības principu, nodrošināt jebkuras institūcijas vai organizācijas uzticamu darbību.					
Apakšmērķis: Nodrošināt tādu publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības politiku, kas izslēdz motivāciju koruptīvai rīcībai					
1.	<i>Rīcības virziens: Personu loka, uz kuru attiecināmi preventīvie pretkorupcijas pasākumi, pārskatīšana</i>				
	Uzdevumi/ galvenie pasākumi izvirzītā mērķa sasniegšanai	Izpildes termiņš	Atbildīgā institūcija	Iesaistītās institūcijas	Paredzētais finansējums un tā avoti
Situācijas raksturojums	<p><i>Likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" un KL noteiktais valsts amatpersonu loks neaptver visas valsts un pašvaldību institūcijās nodarbinātās personas, bet tikai definētu amatpersonu loku - lielākoties publisko personu institūciju augstākās amatpersonas. Tikai valsts amatpersonām ir noteikts pienākums iesniegt likumā noteiktās deklarācijas un ievērot interešu konflikta ierobežojumus un aizliegumus. Tikai valsts amatpersonām ir paredzētas sankcijas par visiem KL minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā. Kopumā uz 2013.gada 1.augustu Latvijā bija 58 968 valsts amatpersonas no aptuveni 200 000 valsts un pašvaldību institūcijās nodarbinātajām personām. Lai novērstu problēmas ar kriminālatbildības piemērošanu par kukuļošanu, kas saskaņā ar starptautiskajām konvencijām ir jāattiecina uz jebkuru personu, KL ir noteikts nedaudz atšķirīgs atbildības regulējums valsts amatpersonām un valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem, tomēr neaptverot visus noziedzīgu nodarījumu veidus, par ko ir paredzēta kriminālatbildība valsts institūciju dienestā. Savukārt ANO Pretkorupcijas konvencija nosaka, ka par valsts amatpersonu tiek uzskatīta (i) jebkura persona, kura Dalībvalstī pastāvīgi vai uz laiku ieņem veltētu vai ieceltu, atalgotu vai neatalgotu likumdevējvaras, izpildvaras, valsts pārvaldes vai tiesu varas amatu, neatkarīgi no darba stāža ilguma; (ii) jebkura cita persona, kura veic publiskas funkcijas, tajā skaitā valsts aģentūrā vai valsts uzņēmumā, vai sniedz publisko pakalpojumu, kā to paredz attiecīgajā teritorijā piemērojamie likumi. Valsts amatpersonu loka precizēšana ir nepieciešama gan tādēļ, lai noteiktu atbildības apjomu par dažādiem pārkāpumiem, gan arī, lai preventīvi paredzētu ierobežojumus un aizliegumus, kas varētu atturēt no darbības interešu konflikta situācijā vai koruptīva rakstura pārkāpumu izdarīšanas.</i></p>				

	<i>Veicot precizējumus IKNL, jāapsver iespēja diferencēt valsts amatpersonu loku atbilstoši to amatam un pilnvaru apjoma sadalījumam, ko savukārt ņemt vērā, nosakot ierobežojumu, aizliegumu un pienākumu loks. Vienlaikus jānorāda, ka valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas pienākums atsevišķos gadījumos var kļūt nesamērīgs, salīdzinot amatpersonai piešķirtās varas apjomu ar iejaukšanos personas privātajā dzīvē, tādēļ, pārskatot valsts amatpersonu loku, būtu izvērtējams, vai saglabājams princips, ka visām amatpersonām bez izņēmuma ir jāiesniedz valsts amatpersonas deklarācija. Tai skaitā ir jāņem vērā, ka ilgstoši neatrisināts jautājums ir neskaidrības ar valsts amatpersonas statusa piemērošanu personām, kurām, darbojoties ārpus publiskās pārvaldes, tiek piešķirtas tiesības rīkoties ar publiskajiem finanšu līdzekļiem, tai skaitā lemt par to pārdali citām privātpersonām. 2011.gada 20.decembrī MK tika pieņemts zināšanai informatīvais ziņojums „Par valsts vai pašvaldību budžeta finansētu institūciju darbību regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanu” (prot. Nr.75 38.§), bet visi tajā nospraustie mērķi nav sasniegti, jo izpildīta ir tikai daļa uzdevumu, bet citi vēl joprojām ir izpildes stadijā.</i>				
1.1.	Izstrādāt grozījumus normatīvajā regulējumā (Krimināllikums, likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”), precizējot valsts amatpersonu loku.	31.12.2016.	TM, KNAB, VID	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Praktiskā valsts amatpersonu statusa piemērošana mēdz būt pretrunā ar tiesu prakses atziņām. Piemēram, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 25.februāra spriedumā lietā Nr.SKA-106/2013 atzīts, ka valsts kapitālsabiedrību saimnieciskā darbība ir rīcība ar valsts mantu. Ievērojot minēto, publisko personu kapitālsabiedrību darbiniekiem, kas rīkojas ar valsts mantu, būtu piemērojams valsts amatpersonas statuss, tomēr regulāri ir novērojamas atkāpes no šādas prakses, it īpaši pašvaldībās un valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās, ostās un augstskolās. VID kā atbildīgās uzraudzības institūcijas nostāja šajā jautājumā nav vienveidīga, tādēļ institūciju rīcība ir atšķirīga.</i>				
1.2.	Sagatavot valsts un pašvaldību institūciju vadītāju iesniegto valsts amatpersonu sarakstu atbilstības likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” normām izvērtējumu, tai skaitā identificējot atkāpes no vienveidīgas prakses vai nepilnības valsts amatpersonas statusa piemērošanā	31.12.2016.	VID	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
2.	Rīcības virziens: Publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības uzlabošana, veicinot ētiskumu un mazinot korupcijas un interešu konflikta riskus				

Situācijas raksturojums	<p><i>ANO Pretkorupcijas konvencijas 7.pants paredz, ka katrai Dalībvalstij, kur tas ir piemēroti un saskan ar tās tiesību pamatprincipiem, jācenšas izveidot, uzturēt un stiprināt tādu sistēmu valsts ierēdņu un, kur piemērojami, citu nevēlētu valsts amatpersonu pieņemšanai darbā, atalgošanai, noturēšanai darbā, atbalstīšanai un aiziešanai pensijā, kas: (a) ir balstīta uz efektivitātes un atklātības principiem un objektīviem kritērijiem, tādiem kā nopelni, taisnīgums un spējas; (b) sastāv no atbilstošām procedūrām, atlasot un apmācot personas darbam tādos valsts amatos, kas ir īpaši pakļauti korupcijas riskam, un, kur iespējams, nodrošinot šādu personu rotāciju uz citiem amatiem.</i></p> <p><i>Līdz ar to darbam publiskā sektora institūcijās – valsts un pašvaldības iestādēs, godīgas un atklātas atlases ietvaros būtu jāizvēlas amata prasībām kompetences un prasmju ziņā visatbilstošākais kandidāts. Konvencijas izpratnē „Valsts amatpersona” nozīmē: (i) jebkura persona, kura Dalībvalstī pastāvīgi vai uz laiku ieņem vēlētu vai ieceltu, atalgo tu vai neatalgo tu likumdevējvaras, izpildvaras, valsts pārvaldes vai tiesu varas amatu, neatkarīgi no darba stāža ilguma; (ii) jebkura cita persona, kura veic publiskas funkcijas, tajā skaitā valsts aģentūrā vai valsts uzņēmumā, vai sniedz publisko pakalpojumu, kā to paredz attiecīgajā teritorijā piemērojamie likumi; (iii) jebkura cita persona, kura definēta kā „valsts amatpersona” Dalībvalsts normatīvajos aktos. Tomēr dažu šīs Konvencijas II nodaļā paredzētu pasākumu sakarā „valsts amatpersona” var būt jebkura amatpersona, kura pilda valsts dienesta pienākumus vai sniedz valsts pakalpojumus, kā to paredz attiecīgajā teritorijā piemērojamie likumi.</i></p> <p><i>Precīzi, salīdzināmi kritēriji un atklātības princips valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku atlasei un pieņemšanai darbā ir noteikts tikai attiecībā uz divām valsts amatpersonu grupām: civildienesta ierēdņi un tieņeši. Šobrīd tiek gatavots likumprojekts „Valsts dienesta likums”, kas attiecībā uz valsts pārvaldes funkciju īstenošanā iesaistītajām personām (gan amatpersonām, gan citiem valsts tiešajā pārvaldē nodarbinātajiem) paredzēs skaidru un prognozējamu personāla atlases kārtību. Nav paredzēta likuma normu attiecināšana uz atvasinātajām publiskajām personām – pašvaldībām, ostu pārvaldēm, publisko personu kapitālsabiedrībām. Pašvaldībās, publisko personu kapitālsabiedrībās, iekšlietu sistēmas iestādēs un citās publisko personu institūcijās atklāta, uz noteiktiem kritērijiem vērsta personāla atlases kārtība nav paredzēta ārējā normatīvā aktā, bet var tikt piemērota saskaņā ar iestādes vadītāja lēmumu, tomēr praktiski tiek piemērota neregulāri. Tādējādi Latvijā pastāv ļoti augsts favorītisma un patronāžas risks – tipiski korupcijas riski, sabiedrība neuzticas, ka darbā valsts un pašvaldību institūcijās, publisko personu kapitālsabiedrībās tiek pieņemti kompetentākie un atbilstošākie pretendenti, nevis izmantoti sakari un personīgās saites, tiek ierobežotas citu atbilstošu pretendentu iespējas pretendēt uz darbu, jo nav nodrošināta atklātība par eksistējošajām vakancēm. Vienīgais izņēmums ir atklātība attiecībā uz valsts civildienesta ierēdņiem, ko šobrīd paredz Ministru kabineta 2007.gada 6.marta noteikumu Nr.171 „Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā” 11.4.8.apakšpunktu institūcijas mājas lapā sadaļā "Aktualitātes" iekļauj informāciju par publiskotajiem darba piedāvājumiem, tas ir tiem, par ko iestādē ir izsludināts atklāts konkurss.</i></p> <p><i>Attiecībā par publisko personu kapitālsabiedrībām, būtiski, ka Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2013.gada 25.februāra spriedumā lietā Nr.A42922609 SKA–106/2013 secinājis, ka publisku personu kapitālsabiedrība, veicot jebkādu saimniecisko darbību, rīkojas ar valsts mantu. Līdz ar to, rīkojoties ar publisko personu kapitālsabiedrības finanšu līdzekļiem, tiek piesaistīts un atalgots personāls noteikto uzdevumu veikšanai. Valstij kā kapitāla daļu turētājam ir svarīgi, lai publisko</i></p>
--------------------------------	--

	<p><i>personu kapitālsabiedrības resursi tiek izlietoti maksimāli lietderīgi, mērķi sasniegt pēc iespējas efektīvākā veidā, tādēļ kapitāla daļu turētājam būtu īpaši jā rūpējas kā labam saimniekam, lai ne tikai iepirkumiem paredzētie līdzekļi tiek tērēti saimnieciski izdevīgākā veidā, izvērtējot tirgus iespējas, bet arī personāls tiktu atlasīts, balstoties uz skaidriem kritērijiem un izvēloties labāko piedāvājumu, izslēdzot subjektīvismu lēmumu pieņemšanā un novēršot korupcijas riskus.</i></p> <p><i>Ļoti satraucoši dati atklājās KNAB 2014.gadā pasūtītās socioloģiskās aptaujas ietvaros, kur 41% no personām, kas bija iekārtojušās darbā valsts vai pašvaldības iestādē pēdējo divu gadu laikā, lai iegūtu darbu bija izmantojušas sakarus vai pazišanos, 4,9% izmantoja arī nelielas dāvanas.</i></p> <p><i>Ņemot vērā, ka kopumā valsts un pašvaldību institūcijās nodarbināto personu skaits ir aptuveni 200 000, bet civildienestā strādājošo skaits sasniedz tikai 6 000, tad faktiski brīvas konkurences, vienlīdzīgu iespēju un atklātības princips ir piemērojams attiecībā tikai uz nelielu daļu no publiskā sektora amatiem.</i></p>				
2.1.	Personāla atlasē nodrošināt atklātības, taisnīguma, efektivitātes un objektivitātes principu ievērošanu.	31.12.2016.	Visas valsts un pašvaldības institūcijas (izņemot attiecībā uz valsts civildienesta ierēdņiem), publisko personu kapitālsabiedrības	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros.
2.2.	Nodrošināt informācijas par vakantajām amata vietām pašvaldībās, valsts vai pašvaldību institūcijās, publisko personu kapitālsabiedrību pārvaldes institūcijās (valde, padome), iekšlietu sistēmas iestādēs un citās publisko personu institūcijās (izņemot attiecībā uz valsts civildienesta ierēdņiem) publisku pieejamību institūcijas mājaslapā.	31.12.2015.	Visas valsts un pašvaldības institūcijas (izņemot attiecībā uz valsts civildienesta ierēdņiem), publisko personu kapitālsabiedrības	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros.

Situācijas raksturojums	<p>2012.gadā KNAB izstrādāja "Vadlīnijas godprātības testa izmantošanai tiesībsargājošo institūciju darbinieku atlasē un personāla novērtēšanā". To sagatavošanas ietvaros KNAB ir konstatējis juridiskus šķēršļus godprātības testu īstenošanai personāla atlasē, tomēr vienlaikus konstatējis iespējas šādus testus izmantot esošo darbinieku attieksmes pārbaudei. Lai arī šādu metožu ieviešana ir lietderīga tikai tādos korupcijas riskam pakļautajos amatos, kur ir ļoti augsta amatpersonu rīcības brīvība, tomēr šobrīd valsts institūciju dienestā nav resursu atbilstoši kvalificētu personāla speciālistu un psihologu piesaistei, lai varētu veikt šādas pārbaudes.</p>				
2.3.	<p>1) Identificēt nepieciešamos veicamos grozījumus tiesībsargājošo institūciju iekšējos un ārējos normatīvajos aktos, lai nodrošinātu godprātības pārbaūžu metožu izmantošanas likumību; 2) Pilnveidot amata kandidātu atlases kārtību, ietverot nosacījumus, ka psiholoģiskajos testos pārbauda pretendentu uz vakantajiem amatiem godīgumu un iespējamo rīcību gadījumā, ja pretendentam ticis izteikts koruptīvs piedāvājums vai pretendents kļuvis par liecinieku citu personu koruptīvām darbībām</p>	31.12.2019.	KNAB, VP, VRS, VID	-	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

Situācijas raksturojums	<p><i>Šobrīd ar civildienesta ierēdņu rotāciju saprot ierēdņa pārcelšanu citā amatā, kas ir noteikta Valsts civildienesta likuma 37.pantā. Likuma pants nosaka gan pieļaujamos iemeslus amata maiņai, gan procedūras, kas jāievēro ierēdņa rotācijā. Citos amatos publisko personu institūcijās rotācija korupcijas riska faktoru dēļ netiek veikta.</i></p> <p><i>Citās Eiropas Savienības dalībvalstīs rotācija ir obligāts process valsts pārvaldē. Piemēram, Vācijā normatīvajos aktos³³ ir noteikts, ka korupcijas riskam pakļautā (sensitīvā) amatā nedrīkst strādāt ilgāk kā piecus gadus. Igaunijā tiek piemērota plaša rotācijas procedūra visā civildienestā, kas ietver gan ministrijas, visas iestādes, tai skaitā prokuratūru, gan arī pašvaldības.</i></p> <p><i>Rotācija ir efektīvs pretkorupcijas mehānisms, jo tiek mainīti darbiniekam ierastie darba vides apstākļi, saikne ar kolēģiem un institūcijas klientiem, kas mazina korupcijas iespējamību. Vienlaikus rotācija arī novērš stagnāciju, sniedz profesionālās izaugsmes iespējas, uzlabo izpratni par institūcijas darba virzieniem un mērķiem, nostiprina zināšanas, palielina motivāciju un uzlabo koordināciju.³⁴ Rotāciju galvenokārt ir ieteicams veikt tās pašas struktūrvienības vai pārvaldes ietvaros, pārceļot darbiniekus darbā uz citu nodaļu vai uzdotot veikt citas funkcijas, lai mainītos darbinieku veicamie uzdevumi, kā arī darbinieki kļūtu universālāki, profesionālāki un motivētāki. Apstākļos, kad ir ierobežotas iespējas pārcelt darbinieku uz citu nodaļu vai uzdot tam veikt citas funkcijas, kā rotācijas veids var tikt piemērota arī personāla periodiska rotācija vienas maiņas ietvaros no viena posteņa uz otru, mainot darbinieka uzdevumus, kā arī periodiska rotācija no vienas maiņas uz otru, kas nodrošina maiņas biedru rotāciju.</i></p>				
2.4.	Izstrādāt normatīvā akta projektu un iesniegt izskatīšanai MK, paredzot papildu rotācijas nosacījumus valsts tiešās pārvaldes darbiniekiem atkarībā no korupcijas risku faktoriem amata pienākumu veikšanā, dokumenta sākotnējās ietekmes (<i>ex-ante</i>) novērtējuma ziņojumā (anotācijā) norādot citu valstu pieredzi rotācijas procesa nodrošināšanā	31.12.2018.	KNAB	Visas institūcijas	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

³³ Federal Government Directive Concerning the Prevention of Corruption in the Federal Administration., 2004, Germany

³⁴ Holle, S.. What About Job Rotation? National Fire Academy, 2005, PP.13.

Situācijas raksturojums	<p><i>Balstoties uz Labklājības ministrijas novērtējumu par minimālo ienākumu līmeni vai iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozu dažādiem mājsaimniecību veidiem teritoriālajā griezumā, nepieciešams pārskatīt atalgojuma aprēķina principus tiesībsargājošajās institūcijās, ārstniecības iestādēs, kā arī ES struktūrfondu projektu ieviešējainstitūcijās, nodrošinot, ka no korupcijas viedokļa sensitīvajos amatos strādājošie saņem uzticētajai atbildībai un deleģētajai varai atbilstošu atalgojumu, kas ir arī pietiekams mājsaimniecības pamatvajadzību nodrošināšanai.</i></p> <p><i>Labklājības ministrija ir izstrādājusi koncepcijas projektu „Par minimālā ienākuma līmeņa noteikšanu” (izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē 2014.gada 7.augustā (protokols Nr.30 13.§ VSS–714)), kura ietvaros ir piedāvāti divi risinājumi: 1) Minimālo ienākumu līmeni noteikt 40% apmērā no rīcībā esošo ienākumu mediānas pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju, piemērojot ekvivalences skalu (1; 0.7; 0.5).ESAO ekvivalences skala, arī t.s. Oksfordas skala, kur pirmajam pieaugušajam tiek piešķirta vērtība 1, mājsaimniecību locekļiem virs 14 gadu vecuma – 0.7 (patēriņš 70% apmērā no pirmā mājsaimniecības locekļa) un bērniem līdz 14 gadu vecumam – 0.5 (patēriņš 50% apmērā no pirmā mājsaimniecības locekļa) vai 2) Izstrādāt jaunu pilna iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozu dažādiem mājsaimniecību veidiem teritoriālajā griezumā.</i></p> <p><i>Zemais darbinieku atalgojums ir viens no iemesliem, kas grauj darbinieku motivāciju godprātīgi pildīt savus amata pienākumus un censties apliecināt sevi pēc iespējas labāk, savukārt piešķirtā vara un sankcijas, kuras amatpersona ir tiesīga piemērot pārkāpuma konstatācijas gadījumā (tiesībsargājošajās institūcijās, ES struktūrfondu projektu ieviešējainstitūcijās), kombinācijā ar pārkāpēja ieinteresētību izvairīties no soda un saukšanas pie atbildības būtiski palielina korupcijas riskus.</i></p> <p><i>Starptautiskā Valūtas fonda eksperti, analizējot atalgojuma korelāciju ar korupcijas riskiem, secinājuši, ka ir nepieciešams noteikt samērīgu atalgojuma līmeni korupcijas riskiem pakļautajos un sensitīvos amatos strādājošajiem darbiniekiem, kuru varētu samērot ar privātajā sektorā nodarbināto atalgojuma līmeni. Ieteicams pārskatīt pašreizējo atalgojuma apmēra noteikšanas sistēmu un noteikt tādas mēnešalgas amplitūdu noteikšanas principus, kas balstīti uz reālajām izmaksām</i></p> <p><i>Korekcijas atalgojuma sistēmā arī novērstu masveidīgu amatu savienošanu kā, piemēram, VP, ārstniecības iestādēs, kas var radīt interešu konfliktu vai pasliktināt darba efektivitāti institūcijā. 2011.gadā KNAB veica vadošo valsts pārvaldes iestāžu un to padotības iestāžu pašnovērtējuma aptauju par institūciju praksi iekšējo pretkorupcijas pasākumu organizēšanā. Aptaujā iegūtie dati liecināja, ka vairākums institūciju (60%) norādījušas, ka to skatījumā, korupcijas riskam vislabvēlīgākais apstāklis ir zems darbinieku atalgojums. Savukārt salīdzinoši mazāk - 28% respondentu korupcijas pastāvēšanu institūcijās saista ar zemu darbinieku motivāciju, 24% norādījuši uz apgrūtinātu darbinieku kontrolējamību (darbavietas lokācijas dēļ), bet 22% korupcijas draudus saskata darbinieku tiešajā saiknē ar privāto sektoru.</i></p>				
2.5.	Balstoties uz Labklājības ministrijas novērtējumu par minimālo ienākumu līmeni vai iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu grozu dažādiem mājsaimniecību veidiem teritoriālajā griezumā, analizēt un identificēt korupcijas riskam pakļautos amatus valsts pārvaldē, kam noteiktā atlīdzība nav pietiekama mājsaimniecības pamatvajadzību nodrošināšanai ar ļoti zemiem ienākumiem, izvērtēt iespēju paaugstināt atlīdzību	31.12.2020.	Visas ministrijas	LM, FM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<i>No valsts un pašvaldību institūciju personāla speciālistu kompetences ļoti lielā mērā ir atkarīgs tas, vai iestādes darbinieku atlases procesā tiks pievērsta uzmanība potenciālajiem korupcijas vai interešu konflikta riskiem, vai personāla attīstības stratēģijas ietvers pasākumus, kas vērsti uz ētiskuma celšanu un interešu konfliktu izskaušanu. Lai arī personāla speciālisti nav gala lēmuma personāla attīstības jautājumos pieņēmeji, tomēr viņu profesionālos ieteikumus parasti ņem vērā uz labu pārvaldību orientēti iestāžu vadītāji. Papildus tam personāla speciālistiem ir nepieciešamas labas zināšanas par valsts amatpersonas statusa noteikšanu un valsts amatpersonu sarakstu iesniegšanu.</i>				
2.6.	Organizēt publisko personu institūciju cilvēkresursu vadības (personāla) speciālistu izglītošanas pasākumus par korupcijas risku identifikācijas un novēršanas jautājumiem	31.12.2017.	VAS, KNAB, VID	Visas ministrijas un institūcijas	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ³⁵
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd apmācības pretkorupcijas jautājumos tiek realizētas, nenodalot mērķauditoriju - jaunieceltās valsts amatpersonas un amatpersonas ar pieredzi darbā valsts pārvaldē, izņemot gadījumus, kad publiska institūcija, organizējot apmācības pretkorupcijas jautājumus, pati veido atšķirīgas apmācāmo grupas. Šobrīd apmācības tiek piedāvātas tikai klātienēs formā (semināros). Lai optimizētu apmācību procesu un nodrošinātu tā maksimālu efektivitāti, nepieciešams nodrošināt iespēju apgūt pretkorupcijas jautājumus tālmācībā, izmantojot tiešsaistes mācību vides iespējas. Seminārus par pretkorupcijas jautājumiem valsts amatpersonas apmeklē brīvprātīgi, tāpēc nevar apgalvot, ka apmācība tiek veikta plānveidīgi un visaptveroši, nodrošinot visām valsts amatpersonām nepieciešamo zināšanu par pretkorupcijas jautājumiem apguvi.</i>				
2.7.	Izveidot un nodrošināt izglītības un apmācības programmas jaunajiem valsts pārvaldes darbiniekiem, kuru darba specifika ir saistīta ar augstiem korupcijas riskiem	31.12.2020.	VAS, KNAB, VKanc	Visas institūcijas	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī

³⁵ Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās” ietvaros.

					piesaistot ES fondu finansējumu ³⁶
2.8.	Plānot un veikt nepieciešamās darbības, lai tiešsaistē internetā nodrošinātu valsts amatpersonu izglītošanu, kā arī zināšanu pārbaudi pretkorupcijas jautājumos	31.12.2020.	VAS, KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ³⁷
Situācijas raksturojums	<i>Publiskās institūcijās parasti nav speciāla darbinieka, kam būtu atbilstošas zināšanas un prasmes, lai veiktu apmācību pretkorupcijas jautājumos institūcijā strādājošajiem. Šobrīd nav arī tiesiskā regulējuma, kas publiskai institūcijai uzliktu par pienākumu apmācīt kādu darbinieku un izveidot tālākizglītāja pretkorupcijas jautājumos štata vietu. Lai nodrošinātu publisko institūciju darbinieku apmācības pretkorupcijas jautājumos kvalitāti un līdz ar to sekmētu nepārtrauktu valsts amatpersonu zināšanu līmeņa paaugstināšanos, tālākizglītotājiem pēc apmācību beigām nepieciešams nodrošināt maksimāli efektīvu metodiskās palīdzības sniegšanu.</i>				
2.9.	Izveidot un ieviest tālākizglītāju apmācības modeli, apmācot lielāko valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas, kuras savukārt nodrošinās apmācību savās institūcijās	31.12.2015.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
2.10.	Tālākizglītotājiem nodrošināt metodisko palīdzību apmācību procesa nodrošināšanā savās institūcijās	31.12.2015.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

³⁶ Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās” ietvaros.

³⁷ Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās” ietvaros.

Situācijas raksturojums	<i>ES līdzfinansēto projektu ietvaros organizētajos iepirkumos valsts un pašvaldību institūcijas mēdz pieļaut Publisko iepirkumu likuma pārkāpumus, kuru rezultātā tām tiek samazināts līdzfinansējuma apjoms (piemērojot finanšu korekciju līdz pat 100%) un faktiski tiek palielināts no attiecīgās institūcijas budžeta nepieciešamais finansējums, kas šādiem mērķiem tām nav paredzēts.</i>				
2.11.	Nodrošināt metodiskas apmācības iepirkumu speciālistiem, kā arī amatpersonām, kas uz laiku tiek iekļautas iepirkumu komisijas sastāvā, lai mazinātu pieļautos pārkāpumus iepirkumu procedūru norisē (tostarp ES līdzfinansētajos projektos) likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu iespējamā apjomā.	31.12.2015	FM, IUB, VAS	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Ierobežota tirgus apstākļos publiskajos iepirkumos un līdzīgās procedūrās saglabājas augsts risks, ka uzņēmēji var veidot karteli jeb slēgt aizliegtās vienošanās, tādējādi negodīgi saskaņojot savu dalību konkrētajos iepirkumos, likvidējot konkurenci un liedzot pasūtītājam iespēju saņemt zemāku, tirgus situācijai atbilstošu cenu. Aizliegtās vienošanās rezultātā konkurence tiek deformēta publisko institūciju rīkotajos iepirkumos. Šie pasūtītāji iegādājas preces vai pakalpojumus par dārgāku cenu, nekā tas būtu iespējams brīvas konkurences apstākļos.</i>				
2.12.	Nodrošināt apmācības iepirkumu speciālistiem, attīstot to spējas preventīvi identificēt pretendentu iespējamās prettiesiskas darbības piedāvājumu gatavošanas procesā (piem., karteļu veidošana), tādējādi novēršot negodprātīgas uzņēmējdarbības prakses tālāku atbalstīšanu ar valsts un pašvaldības līdzekļiem līgumu noslēgšanas gadījumā	31.12.2016.	Konkurences padome, IUB, KNAB, VAS	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<i>Nav izveidota sistēmiska pašvaldību valsts amatpersonu apmācības sistēma par korupcijas un interešu konfliktu risku vadību.</i>				
2.13.	Izveidot pašvaldībās un to kapitālsabiedrībās strādājošo valsts amatpersonu apmācības sistēmu par interešu konfliktu risku vadību	31.12.2018.	Pašvaldības	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Nepieciešams paaugstināt ētikas standartu nozīmi Saeimā, kas ietver efektīvu diskusiju un ētikas jautājumu problēmu risināšanas sistēmas izveidi gan individuālā līmenī (konfidenciāli padomi), gan institūcijas līmenī (apmācība, iestāžu diskusijas par godprātīgumu un ētikas jautājumiem, kas saistīti ar parlamenta rīcību, utt.).</i>				
2.14.	Pārskatīt Saeimas deputātu ētikas kodeksu un sniegt priekšlikumus tā aktualizācijai, papildinot to ar praktiskiem pasākumiem, kas sniegtu atbilstošas vadlīnijas un ieteikumus Saeimas locekļiem par regulējumu, kas saistīts ar ētiku un korupcijas novēršanu	31.12.2016.	KNAB		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<i>GRECO IV novērtēšanas kārtas ziņojumā norādījusi, ka Saeimas ētikas kodeksā un IKNL noteikto standartu efektivitāte ir atkarīga ne tikai no atsevišķu Saeimas locekļu informētības un vēlēšanās ievērot noteikumus, bet arī no pienācīgiem līdzekļiem, lai nodrošinātu to ieviešanu. Turklāt tā paudusi vērtējumu, ka Mandātu, ētikas un iesniegumu komisija nav pro-aktīva attiecībā uz Saeimas ētikas kodeksa pārkāpumu izskatīšanu. Tikai atsevišķi Saeimas deputāti ir saukti pie atbildības saistībā ar kodeksa pārkāpumiem, taču arī šajos gadījumos pārkāpumi bija relatīvi maznozīmīgi un viņi sodīti ar brīdinājumu. GRECO skatījumā, ētiskuma veicināšanas sistēma, kas ir godīga, spēcīga un efektīva, var ievērojami uzlabot politiķu prestižu.</i>				
2.15.	Sniegt rekomendācijas, kā būtu iespējams attīstīt iekšējos Saeimas mehānismus Ētikas kodeksa ievērošanas nodrošināšanai, kā arī likumā nedefinētu interešu konfliktu novēršanai	29.02.2016.	KNAB		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Pašlaik netiek apkopota un publiskota informācija par ētikas kodeksu normu pārkāpumiem publiskās pārvaldes iestādēs. Vienīgais izņēmums ir tiesneši. Tādējādi ir apgrūtinātas iespējas valsts pārvaldē veidot vienveidīgu praksi ētikas normu piemērošanā, valsts amatpersonas nevar apgūt ētikas normu interpretācijas un piemērošanas līdzšinējo pieredzi, kā arī esošā prakse netiek analizēta, lai to pilnveidotu.</i>				
2.16.	Regulāri apkopot valsts pārvaldes iestāžu praksi, piemērojot profesionālās ētikas normas, kā arī analizēt šās prakses nepilnības un labos piemērus. Uz šās analīzes pamata ir sagatavot pārskatus un labās prakses rekomendācijas, kas publicētas internetā.	31.12.2017.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p>2014.gada Tirgus un sociālo pētījumu aģentūras „Latvijas Fakti” veiktais pētījums liecina, ka visbiežāk pazīšanās, neoficiāli maksājumi vai barterdarījumi izmantoti saskarsmē ar Ceļu policiju (ceļu satiksmes noteikumu pārkāpums, soda nauda, soda punkti) - neoficiālus risinājumus izmantojuši 22,9% respondentu, kā arī neoficiāli maksājumi veikti ārstējoties poliklīnikā, slimnīcā (27,7%). Statistika norāda, ka sabiedrības uztverē vēl arvien valda uzskats (bieži balstīts uz pieredzi), ka vairāku jomu institūciju darbinieki (it īpaši veselības aprūpē, Valsts policijas ceļu satiksmes uzraudzības jomā un citur, kur pastāv labumu došanas problēma) vēlas saņemt kukuļus vai neatļautus labumus, tai skaitā dāvanas. Institūcijām ir nepieciešams aktīvi kliegt šādas gaidas, skaidri norādot, ka institūcijas darbiniekiem nekādu labumu nevajag ne piedāvāt, ne arī dot, jo publiskie pakalpojumi tiek nodrošināti saskaņā ar likumu un iestādes noteikto kārtību visiem, pret jebkuru personu nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi.</p> <p>Ir jānodrošina situācija, kad visas institūcijas, kurās pastāv labumu došanas prakse saskaņā ar pētījumiem vai faktiski fiksēto situāciju, publiskā vietā vai veidā informē par institūcijas darbinieku noraidošu attieksmi pret labumu pieņemšanu, kā arī nodrošina, lai tiktu piemērota atbildība kukuļdevējam.</p>				
2.17.	<p>Veikt pasākumus, lai informētu savas institūcijas apmeklētājus par valsts un pašvaldību institūcijas darbinieku, kuriem tiek piedāvātas dāvanas, noraidošu attieksmi pret labumu (dāvanu, kukuļu, cita veida motivāciju) pieņemšanu, kā arī informētu tos par vienotu un standartizētu pakalpojumu pieejamību institūcijā bez jebkādu papildu motivāciju piedāvāšanas un došanas tās darbiniekiem.</p>	2015. – 2020.	Visām institūcijām	-	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

Situācijas raksturojums	<p><i>VID pārbauda maksātāja (fiziskās personas) taksācijas gadā gūtos ienākumus, pamatojoties uz jebkuru VID rīcībā esošo informāciju par nodokļa maksātāja ienākumiem. Tomēr atsevišķos gadījumos, kad valsts amatpersonu deklarācijās norādītā informācija nesakrīt ar iedzīvotāju ienākumu deklarācijā norādīto, ir konstatēts, ka valsts amatpersonas deklarācijā norādītās ziņas netiek izmantotas personu ienākumu audita veikšanā. Lai arī VID var piemērot atbildību par deklarācijas iesniegšanas termiņa neievērošanu un nepatiesu ziņu norādīšanu deklarācijās, tomēr ir būtiski, lai publiski pieejamas deklarācijas satur patiesas ziņas, kas tiek izmantotas arī nodokļu aprēķināšanā. Papildus tam saskaņā ar GRECO IV novērtēšanas kārtas ietvaros konstatēto būtu nepieciešams vērtēt iespējas uzlabot sadarbību un koordināciju starp VID un KNAB šo institūciju darbā prevencijas jomā. IKNL, kas paredz valsts amatpersonu deklarāciju sistēmu, ir spēkā jau gandrīz 10 gadus (kopš 2003.gada), un abām iestādēm ir uzkrātas zināšanas un pieredze saistībā ar nopietnākajiem pārkāpumiem. Tādējādi VID varētu uzlabot savu kontroles funkciju, domājot korupcijas novēršanas virzienā, kas noteikti saskan ar IKNL mērķi. Piemēram, VID ciešā sadarbībā ar KNAB varētu izstrādāt īpašu metodiku, lai labāk identificētu korupcijas riskus, pārbaudot finanšu līdzekļu deklarācijas vai regulāri pārskatot sistēmas attiecībā uz nejausajām pārbaudēm, lai koncentrētos uz īpašām interesēm vai funkcijām, kas varētu būt pakļautas korupcijai, un tādējādi kopīgi stiprinātu savas lomas efektivitāti.</i></p>				
2.18.	<p>Izvērtēt iespējas izmantot valsts amatpersonas deklarācijā iekļautās ziņas personas ienākumu likumības kontroles pilnveidošanā un izstrādāt metodiku, lai labāk identificētu korupcijas riskus, pārbaudot valsts amatpersonu mantiskā stāvokļa deklarācijas, un regulāri pārskatīt sistēmas attiecībā uz nejausajām pārbaudēm, lai koncentrētos uz īpašām interesēm vai funkcijām, kas varētu būt pakļautas korupcijai, tādējādi stiprinot kontrolējošo institūciju lomu un efektivitāti</p>	31.12.2017.	KNAB	-	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>
Situācijas raksturojums	<p><i>Valsts amatpersonas deklarācijā ir jānorāda ne tikai amatpersonai piederošie aktīvi, bet arī valdījumā un lietošanā esošie nekustamie īpašumi un transportlīdzekļi. Ņemot vērā, ka šāda informācija netiek oficiāli reģistrēta, deklarēto ziņu atbilstības īstenībai pārbaude ir apgrūtināta. Tomēr plašsaziņas līdzekļos vairākkārt atspoguļoti gadījumi, kad valsts amatpersonas, piemēram, ikdienā lieto citām personām piederošus, taču nedeklarētus transportlīdzekļus. Tādējādi rodas bažas par, iespējams, prettiesiski pieņemtiem labumiem vai slēptiem ienākumiem.</i></p>				
2.19.	Izstrādāt metodiku, lai pārbaudītu ziņas	31.12.2016.	VID, KNAB	-	Likumā par valsts

	par to, ka valsts amatpersona nav deklarējusi tās valdījumā vai lietošanā esošu īpašumu vai transportlīdzekli saskaņā ar likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 24.panta prasībām.				budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd IKNL 17.pantā noteikts, ka " (1) Valsts amatpersonai ir aizliegts nodarboties ar jebkāda veida reklāmu vai izmantot savu vārdu reklamēšanai, izņemot gadījumus, kad tas ietilpst šīs valsts amatpersonas amata pienākumos.(2) Reklamēšana šā likuma izpratnē ir jebkāda valsts amatpersonas personiskā vērtējuma publiska paušana par konkrētu komersantu, tā saražoto preci vai sniegto pakalpojumu, ja šī amatpersona par to saņēmusi atlīdzību." Taču praksē ir gadījumi, kad amatpersona nodarbojas ar reklāmu arī bez atlīdzības, publiski paužot vērtējumu par precēm un pakalpojumiem, līdz ar ko spēkā esošais normatīvais regulējums nenasniedz savu mērķi. Savukārt likuma 19.pantā ir nepieciešams definējums/ skaidrojums jēdzienam "informācijas izmantošana".</i>				
2.20.	Pilnveidot valsts amatpersonām noteikto ierobežojumu un aizliegumu sastāvu attiecībā uz reklamēšanos un informācijas izmantošanu	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p>Šobrīd Latvijā nav noteikta kārtība, kādā valsts augstākās amatpersonas (Valsts prezidents, Saeimas deputāti un pašvaldības domes deputāti), lai novērstu potenciālus interešu konfliktus, paziņo par personisko ieinteresētību saistībā ar ārējo normatīvo aktu vai politisku lēmumu pieņemšanu. Lai lēmumu pieņemšanas process būtu caurskatāms, ir nepieciešams noteikt šādu kārtību. Arī GRECO paudusi bažas par Saeimas pasivitāti parlamenta godprātīguma ieviešanas un korupcijas novēršanas jautājumos, konstatējot, ka paškontroles mehānismi joprojām ir sākotnējā stadijā. GRECO noskaidroja, ka uz Saeimas deputātiem neattiecas vairākas IKNL normas. Piemēram, GRECO atzīmē, ka, lai arī IKNL norādīta kārtība un procedūra, kā ziņot par interešu konfliktu, šādas procedūras nav ieviestas Saeimas praksē. Atbildīgās institūcijas norādīja, ka tas ir tādēļ, ka šādas procedūras paredz ziņošanu augstāk stāvošai amatpersonai, bet Saeimas deputāti ir neatkarīgi un nav hierarhiski pakļauti. Būtībā IKNL skaidri norāda, ka Saeimas prezidijs vai Saeimas priekšsēdētājs nevar tikt uzskatīts par “iestādes vadītāju”, augstākstāvošu valsts amatpersonu vai institūciju likuma izpratnē. Ziņošana KNAB ir iespējama attiecībā uz citiem Saeimas deputātiem un par aizdomām par likumu pārkāpumiem, bet ne attiecībā uz sevi. Šajā kontekstā, vaicājot par pašreizējo procedūru, kā tiek izlemti jautājumi par iespējamo interešu konflikta situāciju, GRECO tika informēts, ka šos jautājumus Saeimas deputāti risina paši. Šāds viedoklis nozīmē to, ka nav izpratne par IKNL likuma mērķi, kā arī tajā noteiktajiem novēršanas mehānismiem, kā arī interešu konflikta jēdzienu un veidu, kādā Saeimas deputātiem jāinformē par savu rīcību un lēmumiem, veicot parlamentāro darbu. Tas arī sūta nepareizu signālu sabiedrībai. GRECO turklāt atzīmē, ka pašreiz Latvijā nav ad-hoc deklarāciju sistēmas, kas paredzētu mutisku paziņojumu sniegšanu, kuru ieprotokolētu parlamentā konkrētu jautājumu izskatīšanas laikā. Šī ir labā prakse, kas pašreiz tiek izmantota daudzās valstīs, un tā varētu būt noderīga arī Latvijā kā veids, lai Saeimā, izskatot noteiktus jautājumus, tiktu nodrošināta potenciālo interešu konfliktu konstatēšana un ziņošana par tiem.</p>				
2.21.	Izstrādāt priekšlikumus un izteikt Saeimai ierosinājumu noteikt kārtību, kādā Valsts prezidents un Saeimas deputāti paziņo par personisko ieinteresētību saistībā ar ārējo normatīvo aktu vai politiska lēmuma pieņemšanu (Saeimas deputāti arī saistībā ar administratīvo aktu izdošanu)	29.02.2016.	KNAB		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Aizvien būtisku KNAB noslodzi veido administratīvā pārkāpuma lietu izskatīšana, kuru rezultātā personas netiek sauktas pie administratīvās atbildības, bet kuru pārkāpumi tiek atzīti par maznozīmīgiem, izsakot šīm personām mutvārdu aizrādījumu. 2012.gadā no 207 izskatītajām lietām tas ticis darīts 136 gadījumos. Līdz ar to ir nepieciešams risināt jautājumu par šādu pārkāpumu izskatīšanu institūciju iekšienē, tai skaitā apsverot iespēju piemērot amatpersonām atbildību disciplināratbildības ietvaros.</i></p> <p><i>Pārsvārā minētās situācijas ir saistītas ar šādiem IKNL pārkāpumiem: valsts amatpersonas amata savienošana bez likumā noteiktās atļaujas ar amatu, kas nav aizliegts un, ja nav amata savienošana radījusi interešu konfliktu, jo persona ne koleģiāli, ne vienpersoniski nav sagatavojusi vai izdevusi administratīvos aktus, nav veikusi uzraudzības, kontroles vai sodīšanas funkcijas, kā arī nav veikusi citas ar amata pienākumu pildīšanu saistītas darbības attiecībā uz juridisko personu, kurā viņa pilda blakus darbu, gadījumos, kad konkrētajai valsts amatpersonai amata savienošana bija pieļaujama, ja būtu saņemta likumā noteiktās valsts amatpersonas rakstveida atļauja un pārkāpums izdarīts aiz neuzmanības, nav kaitējis pārvaldības kārtībai. Par minēto pārkāpumu ir paredzēta atbildība LAPK 166.³⁰ pantā. Jautājuma risināšana saistīta ar Administratīvo pārkāpumu procesa likumu.</i></p>				
2.22.	<p>Sagatavot un iesniegt MK informatīvo ziņojumu par likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” piemērošanas izvērtējumu saistībā ar valsts vai pašvaldības institūcijas vadītāja pilnvaru paplašināšanu interešu konfliktu novēršanā, t.sk., izvērtējot iespējas piešķirt tiesības institūcijas vadītājam saukt pie atbildības šajās institūcijās nodarbinātās valsts amatpersonas, kuras pārkāpušas likumā noteiktos amata savienošanas un ienākumu gūšanas ierobežojumus, kā arī amata savienošanas izpildes kārtību.</p>	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<p><i>Lai ierobežotu IKNL normu atšķirīgu interpretāciju un preventīvi novērstu interešu konflikta riskus valsts amatpersonu darbībā, pastāv nepieciešamība sagatavot skaidrojumus par likuma IKNL normu piemērošanu.</i></p>				

2.23.	Veikt analīzi par problēmjaudājumiem likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” normu piemērošanā, sagatavot un publiskot skaidrojumus problemātiskāko tiesību normu piemērošanai	Pēc nepieciešamības	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<p><i>Piemērojot IKNL, atbildīgās institūcijas regulāri identificē dažādas problēmas, kas tiek novērstas, vai nu izstrādājot grozījumus IKNL, vai arī atsevišķās situācijās, atliekot regulējuma maiņu. KNAB ir identificējis vairākus neatliekami nepieciešamos likuma grozījumus, par kuru nepieciešamību nav šaubu. Piemēram, nepieciešamību piešķirt tiesības institūcijas vadītājam saukt pie atbildības šajās institūcijās nodarbinātās valsts amatpersonas, kuras pārkāpušas likumā noteiktos amata savienošanas un ienākumu gūšanas ierobežojumus, kā arī amata savienošanas izpildes kārtību; nepieciešamību novērst atšķirīgas interpretācijas iespējamību likuma 14.panta piemērošanā, neskaidrības regulējuma par personisko ieinteresētību piemērošanā, kolīzija ar Satversmi, par ko ir sniedzami priekšlikumi īstermiņā. Vienlaikus IKNL struktūra un regulējums ir kļuvis komplicētāks, atsevišķos gadījumos pietrūkst sistēmiskuma, tādēļ ir nepieciešams plānošanas perioda ietvaros kompleksi izvērtēt IKNL regulējumu.</i></p> <p><i>Plānojot jaunu likuma izstrādi līdz 2020.gadam, ir nepieciešams ar pieaicinātu ekspertu iesaisti veikt padziļinātu IKNL analīzi, izstrādājot izvērstu likuma piemērošanas prakses analīzi, kā arī likuma komentārus. Šāds specifisks pētījums dos iespēju kvalitatīvi izstrādāt jauno likuma redakciju, novēršot pētījumā konstatētās likuma nepilnības.</i></p>				
2.24.	Nodrošināt padziļināta pētījuma veikšanu par likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” piemērošanas praksi, uzdevuma izpildē piesaistot ekspertus ārpus KNAB	31.12.2017.	KNAB	NVO, valsts institūcijas, pašvaldības, kapitālsabiedrības	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Praksē ir dažāda IKNL 14.panta normu interpretācija saistībā ar ziedojumu pieņemšanu publiskām vajadzībām (piemēram, zupas virtuves, bērnu nometnes nodrošināšanai vajadzīgās mantas un pakalpojumi, iestādīti koki pašvaldības teritorijās, dāvāti bērnu laukumiņu aprīkojumi pašvaldības teritorijās, brīvbiļetes maznodrošinātajiem uz koncertiem un pasākumiem, kuros līdzfinansējums ir bijis arī no domes budžeta vai arī bez līdzfinansējuma no pašvaldības, tajā pašā laikā zināms, ka pasākuma organizatori pēc tam lūdz atļauju domei cita pasākuma rīkošanai pašvaldības teritorijā utt.). Konstatējot šo neskaidrību normatīvā regulējuma interpretācijā, ir nepieciešamību likumā skaidri noteikt, ka ir atļauts pieņemt ziedojumus ne tikai valsts vai pašvaldības institūcijas vajadzībām, bet arī sabiedriski nozīmīgu mērķu realizēšanai.</i></p> <p><i>IKNL 14.panta trešā daļa nosaka, ka valsts amatpersona un valsts vai pašvaldības institūcija var pieņemt ziedojumus no neiesaistītas trešās puses. Ievērojot to, ka praksē vairākkārt ir bijušas neskaidrības, kas saistībā ar ziedojumu pieņemšanu tiek saprasts ar jēdzienu „neiesaistīta trešā puse”, likumā nepieciešams izvērst šī jēdziena skaidrojumu. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem IKNL iesniegti Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldību komisijai (21.05.2013. vēstule Nr. 1/3759)</i></p>				
2.25.	Izstrādāt priekšlikumus grozījumiem likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, novēršot dažādu interpretāciju iespējamību likuma 14.panta piemērošanā	31.12.2015.	KNAB	NVO, valsts institūcijas, pašvaldības, kapitālsabiedrības	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<p><i>Nepieciešams pilnveidot interešu konflikta definīciju, precizējot terminu "personiskā ieinteresētība". Lai efektīvāk nodrošinātu interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā, nepieciešams pārskatīt IKNL ietverto subjektu loku, attiecībā uz kuriem valsts amatpersona, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus nedrīkst pieņemt lēmumus vai piedalīties lēmumu pieņemšanā, vai veikt citas ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības. Šobrīd Latvijā IKNL interešu konflikts definēts šaurāk nekā, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra regulā 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu 57.pantā, kur par interešu konfliktu tiek uzskatīta tāda situācija, kur "pienākumu neatkarīgu un objektīvu pildīšanu negatīvi ietekmē iemesli, kas saistīti ar ģimeni, jūtu dzīvi, politisko piederību vai valstspiederību, mantiskajām vai kādām citām interesēm". Kvalificējošais kritērijs interešu konflikta situācijai ir personiska vai mantiska ieinteresētība. Arī no šā likuma tiesību normu jēgas un mērķa viedokļa būtiski, lai, pirmkārt, valsts amatpersona nepieņemtu tādus lēmumus, kuros tā ir ieinteresēta, un, otrkārt, lai arī sabiedrībai nebūtu šaubu par valsts amatpersonas iespējamu ieinteresētību lēmuma pieņemšanā. Šādas situācijas un šaubas tiek novērstas, valsts amatpersonai nevis nepieņemot lēmumus attiecībā uz sevi vispār, bet gan nenokļūstot interešu konflikta situācijā. sk. Senāta 2008.gada 23.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-456/2008 11.punktu</i></p>				
2.26.	Izskatīt iespēju paplašināt likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam

	amatpersonu darbībā" definētā termina "radinieki" definīciju, attiecinot to arī uz svainībā esošajām personām				gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>KNAB rīkotajā starpinstitūciju darba sanāsmē 2013.gada 6.augustā diskusiju gaitā tika sniegts priekšlikums VID izstrādāt uzskatāmu un viegli saprotamu ilustratīvu informatīvu materiālu amatpersonām, kas atvieglotu valsts amatpersonas deklarācijas aizpildīšanu.</i>				
2.27.	Izstrādāt ilustratīvu informatīvo materiālu valsts amatpersonām par valsts amatpersonas deklarācijas aizpildīšanu	31.12.2015.	FM	VID	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Apakšmērķis: Izveidot un uzlabot tādu patstāvīgi darbojošos iekšējās kontroles sistēmu, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES un citu ārvalstu finanšu līdzekļu, izkrāpšanas iespējas valsts, pašvaldību vai privātajā sektorā					
3.	<i>Rīcības virziens: Iekšējās kontroles sistēmas pilnveide, uzturēšana un uzraudzība valsts, pašvaldību institūcijās un kapitālsabiedrībās</i>				
Situācijas raksturojums	<i>Iekšējās kontroles sistēmas korupcijas risku novēršanai efektivitāte dažādās publiskās pārvaldes iestādēs ir ļoti atšķirīga un bieži vien ir atkarīga no subjektīviem faktoriem, piemēram, no speciālistu profesionālās kompetences. Vēl arvien ne visās institūcijās iestāžu vadītāju izpratne un zināšanas par pasākumiem korupcijas risku novēršanai ir pietiekošas, lai mērķtiecīgi organizētu darbu risku ierobežošanai. Parasti iekšējās kontroles sistēma ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu uzraudzības jomā, ieviešot Eiropas Komisijas procedūras, ir daudz attīstītāka nekā jomās, kur tiek pārvaldīts Latvijas valsts budžeta finansējums. Parasti iekšējās kontroles sistēma ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu uzraudzības jomā, ieviešot Eiropas Komisijas un donorvalstu procedūras, ir daudz attīstītāka nekā jomās, kur tiek pārvaldīts Latvijas valsts budžeta finansējums. Lai arī uzraudzība un kontrole ES finanšu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu līdzekļu apgūvē ir salīdzinoši stingra, tomēr arī Eiropas Komisija periodiski ziņo par fondu līdzekļu izkrāpšanas gadījumiem un pārskata ieviestās kontroles sistēmas. ES finanšu interešu aizsardzības īstenošanai ir izveidota koordinācijas padome, kurā nacionālā līmenī tiek veikti pasākumi krāpšanas, korupcijas un citu nelikumīgu darbību novēršanai, kas ietekmē ES finanšu intereses. Šajā padomē piedalās arī VID, GP, KNAB un VP vadītāji un priekšnieki un katru gadu nacionālajā līmenī tiek sagatavota informācija iesniegšanai Ministru kabinetā par ES fondu neatbilstošu izlietojumu, t.sk. izkrāpšanu. Savukārt Latvijā iekšējās kontroles sistēmas pamatprasības, kas ir definētas Ministru kabineta noteikumos, ir ļoti vispārīgas, brīvi interpretējamas, netiek regulāri pārskatītas, kas liecina par nekonkrētām iekšējās kontroles sistēmas prasībām, kas savukārt rada risku lietderīgas un efektīvas rīcības ar mantu un finanšu līdzekļiem nodrošināšanā. Lai maskētu sistēmas trūkumus, bieži vien izstrādāt iestādes pretkorupcijas pasākumu plānu tiek uzdots, piemēram, iekšējiem auditoriem, jo citi iestādes speciālisti nav kompetenti pat risku identifikācijā. Līdz ar to faktiskie kontroles pasākumu īstenoņi – iestādes un</i>				

	<p><i>struktūrvienību vadītāji, ikdienā neveic faktisko kontroli, bet auditoram tiek uzdots veikt uzdevumu, kura izpildes pareizība viņam pašam vēlāk ir jāpārbauda, veicot auditu. Lai šādu situāciju novērstu un palielinātu kontroli un uzraudzību īstenojošo amatpersonu iesaistīšanos kontroles prasību definēšanā un to ieviešanā, pievēršot uzmanību piemērotiem un pēctecīgiem kontroles pasākumiem un dažādo dalībnieku atbildībai, nepieciešams atbilstoši konstatētajiem riskiem noteikt iekšējās kontroles prasības resoru ietvaros un atbildību attiecīgajai ministrijai uzraudzīt risku novēršanas pasākumu efektivitāti un regulāru pārskatīšanas kārtību.</i></p> <p><i>Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un 2013.gada 17.decembra Padomes Regulas (ES) Nr.1303/2013 ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr.1083/2006 125.panta 4.punkta c) apakšpunktu, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.223/2014 (2014.gada 11.marts) par Eiropas atbalsta fondu vistrūcīgākajām personām 32.panta 4.punkta c) apakšpunktu un saskaņā ar Komisijas īstenošanas regulas (ES) Nr.897/2014 (2014.gada 18.augusts), ar ko paredz īpašus noteikumus to pārrobežu sadarbības programmu īstenošanai, kuras finansē saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.232/2014, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu 26.panta 5.punkta (c) apakšpunktu attiecībā uz darbības programmas finanšu pārvaldību un kontroli vadošai iestādei jāievieš efektīvus un samērīgus krāpšanas apkarošanas pasākumus, ņemot vērā apzinātos riskus. Arī lauksaimniecības un lauku attīstības jomā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr.1306/2013 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu (EEK) Nr.352/78, (EK) Nr.165/94, (EK) Nr.2799/98, (EK) Nr.814/2000, (EK) Nr.1290/2005 un (EK) Nr.485/2008 atcelšanu 58.panta 2.punkts nosaka pienākumu dalībvalstīm izveidot efektīvas vadības un kontroles sistēmas ar mērķi samazināt finansiālā kaitējuma risku, kas varētu tikt nodarīts ES.</i></p> <p><i>Saskaņā ar donorvalstu EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu 2009.-2014.gada perioda Noteikumu 1.6.pantu saņēmējvalstīm EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu ieviešanā jāseko labas pārvaldības principiem, ieviešanas procesam jābūt atklātam, caurspīdīgam un izsekojamam, kā arī netiek pieļauta tolerance pret korupciju un nesaimniecisku līdzekļu izlietošanu. Tāpat arī Ietvarlīguma par Šveices programmas īstenošanu 10.pantā atrunāts, ka abām pusēm ir kopīgas intereses un nodoms cīnā pret korupciju, kas apdraud labu pārvaldību un atbilstošu Šveices programmas līdzekļu izmantošanu.</i></p>				
3.1.	<p>Nodrošināt iekšējās kontroles prasības krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai atbilstoši resora funkcionālajai jomai un regulāri uzraudzīt izvirzīto prasību ieviešanu. Nodrošināt, ka padotības iestāžu amatpersonas ir kompetentas (apmācītas) jautājumā par nepieciešamajiem korupcijas kontroles pasākumiem. Aktualizēt resora iekšējās kontroles sistēmas prasības ne retāk kā reizi divos gados.</p>	31.12.2015.	Visas ministrijas	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
3.2.	Izstrādāt un/vai aktualizēt iestāžu	Izstrādāt līdz	Visas valsts	-	Likumā par valsts

	un pašvaldību pretkorupcijas plānus, ietverot arī pasākumus apzināto krāpšanas un korupcijas risku novēršanai ES fondos un citos ārvalstu finanšu palīdzības instrumentos ³⁸ , ja attiecināms.	31.12.2015. vai aktualizēt "reizi gadā" ³⁹	pārvaldes iestādes, pašvaldības		budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Iepriekšējo Programmu darbības periodā ir izdevies nostiprināt pamatzināšanas par to, ka paralēli tiešo funkciju izpildei institūcijās, kur pastāv korupcijas un interešu konflikta risks, ir nepieciešams plānot arī pretkorupcijas pasākumus. Tomēr daudzviet tā ir tikusi uztverta kā ārēja formāla prasība, nevis iestādes vadības iekšēja nepieciešamība, kas ir jāmaina. Daudzās iestādēs ir izstrādāti un ieviesti iestāžu pretkorupcijas pasākumu plāni, citās iestādēs korupcijas riski tiek apzināti kvalitātes vadības sistēmas ietvaros vai pretkorupcijas pasākumi tiek plānoti iestādes darba plānošanas dokumentu ietvaros. Šāda situācija biežāk ir likusi pievērst uzmanību vairāk pretkorupcijas pasākumu formai, nevis saturam. Līdz ar to ir nepieciešams piešķirt iestādei rīcības brīvību pretkorupcijas mehānismu plānošanas formas izvēlē, vienlaikus akcentējot sasniedzamos mērķus – nodrošināt darbības, kas patiešām izskauž korupcijas rašanās iespēju, un integrēt šādus pasākumus iestādes darbības pārvaldes procesos kā pastāvīgu elementu.</i>				
3.3.	Identificēt korupcijas riskus un riskam pakļautos amatus vai, ja riski ir identificēti, tad, mainoties risku ietekmējošajiem apstākļiem vai faktoriem, reizi gadā veikt korupcijas risku pārskatīšanu un aktualizāciju un attiecīgi plānot un īstenot pasākumus korupcijas risku ierobežošanai, novērtēt to lietderību un efektivitāti, iekļaut korupcijas riska novēršanas pasākumus institūcijas pārvaldes procesu regulējošos dokumentos; nodrošināt, ka visi	2015.-2020.	Visas valsts un pašvaldību institūcijas, publisko personu kapitālsabiedrības	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros

³⁸ Ņemot vērā, ka EEZ/Norvēģijas finanšu instrumentu projektu ieviešana noslēgsies 2016.gada 30.aprīlī, plāna izstrāde apzināto krāpšanas un korupcijas risku novēršanai nav aktuāla.

³⁹ Gadījumā, ja plāns jau ir izstrādāts.

	institūcijas darbinieki ir informēti par korupcijas riska iespējamību, pārzina ētikas noteikumus, kā arī korupcijas un interešu konflikta riska novēršanas prasības.				
Situācijas raksturojums	<i>Informācija par pašvaldību iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti ir fragmentāra, jo pašvaldībām nav obligāti jānodrošina iekšējā audita funkcija, kuras uzdevums ir sniegt vērtējumu par iestādes iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti un atbilstību tās mērķiem. Tomēr, ņemot vērā pašvaldības funkcijas, kur liela daļa saistīta ar finanšu resursu sadali, pašvaldību darbā pastāv augsti korupcijas riski. Līdz ar to pašvaldību darbības pārskatāmības nodrošināšanai ir nepieciešams sabiedrībai gūt pārlicību, ka arī pašvaldībās ir ieviesta efektīva iekšējās kontroles sistēma. Tomēr, tā kā šādas sistēmas prasības nav definētas, tad ir problemātiski novērtēt, vai riski ir apzināti un veikti visi nepieciešamie pasākumi to novēršanai.</i>				
3.4.	1) Izstrādāt pašvaldību iekšējās kontroles sistēmas pamatprasības krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta novēršanai atbilstoši funkcionālajai jomai un identificētajiem riskiem; 2) Nodrošināt, ka pašvaldību amatpersonas ir kompetentas (apmācītas) jautājumā par nepieciešamajiem korupcijas kontroles pasākumiem; 3) Aktualizēt iekšējās korupcijas kontroles sistēmas prasības reizi gadā atbilstoši identificētajiem riskiem	31.12.2015.	Visas pašvaldības	-	Pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros
3.5.	Izstrādāt vadlīnijas pašvaldību iekšējās kontroles sistēmas prasībām krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta novēršanai atbilstoši funkcionālajai jomai un identificētajiem riskiem	31.12.2016.	KNAB	VARAM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Informācija par publisko personu kapitālsabiedrību iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti ir fragmentāra, jo publisko personu kapitālsabiedrībām nav obligāti nodrošināma iekšējā audita funkcija, kuras uzdevums būtu sniegt vērtējumu par iestādes iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti un atbilstību tās mērķiem. Normatīvajos aktos nav paredzēts speciāls regulējums attiecībā uz publisko personu kapitālsabiedrību preventīvām iekšējās kontroles procedūrām korupcijas un interešu konfliktu novēršanai, bet saskaņā ar Komerclikuma 183.pantu var izmantot tādu pēckontroles mehānismu kā iekšējās revīzijas veikšana, ja tam ir svarīgs iemesls. Tai skaitā īpašos gadījumos paredzēts, ka dalībnieki sabiedrības iekšējās revīzijas un kontroles veikšanai var ievēlēt vienu vai vairākus sabiedrības kontrolierus. Sabiedrības kontrolieris pārbauda sabiedrības darbību, kā arī gadījumos, kad to pieprasa dalībnieki, kuri pārstāv ne mazāk par vienu desmitdaļu no sabiedrības pamatkapitāla, veic sabiedrības gada pārskata pārbaudi.

Situācijas raksturojums	<p><i>Tomēr, ņemot vērā publisko personu kapitālsabiedrību funkcijas, kur liela daļa saistīta ar saimniecisko darbību, piemēram, tādām izdevumu pozīcijām kā iepirkumi, personāla atlase un uzturēšana, kas neatrodas tiešā īpašnieka – publiskas personas, kontrolē, tad šo kapitālsabiedrību darbā pastāv īpaši korupcijas un savtīgas iedzīvošanās riski. Ne visās kapitālsabiedrībās ir ieviestas kvalitātes vadības procedūras, kas būtu uzskatāmas par kompensējošu mehānismu risku novēršanai. Līdz ar to kapitālsabiedrību darbības pārskatāmības nodrošināšanai ir nepieciešams sabiedrībai gūt pārliecību, ka arī tajās ir ieviesta efektīva iekšējās kontroles sistēma. Tomēr, tā kā šādas sistēmas prasības nav definētas, tad ir problemātiski novērtēt, vai riski ir apzināti un veikti visi nepieciešamie pretpasākumi to novēršanai. Mēdz būt situācijas, kad Komerclikumā paredzētie instrumenti kapitālsabiedrības iekšējās revīzijas veikšanai praksē publiskas personas kapitālsabiedrībās tomēr netiek pietiekami efektīvi izmantoti. Publisko personu kapitāla daļu pārvaldības reformas ietvaros izstrādātajā likumprojektā „Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums”, kas 2014.gada 3.jūlijā ir pieņemts Saeimā 2.lasījumā, ir paredzēts uzlabot publisko personu kapitālsabiedrību darbības rezultātu pēckontroles procedūras, t.sk. nosakot, ka MK nozīmētā valsts pārvaldes iestāde – Koordinācijas institūcija, varētu ierosināt valsts kapitāla daļu turētājam veikt auditus kapitālsabiedrībās, ja ir pamats aizdomām par nelietderīgu, neefektīvu rīcību vai pārkāpumiem un ja konstatēti būtiski riski attiecībā uz noteikto mērķu sasniegšanas iespējamību Vienlaikus jāatzīmē, ka iekšējā revīzija, tāpat kā iekšējais audits ir iekšējās kontroles sistēmas pēckontroles procedūras, nevis visaptveroši iekšējās kontroles sistēmas elementi. Līdz ar to nav neviena dokumenta, kas paredzētu, ka publisko personu kapitālsabiedrību vadībai ir pienākums izveidot iekšējās kontroles sistēmu un auditēt tās efektivitāti, t.sk. nodrošināt pretkorupcijas pasākumu izstrādi, risku vadības, kontroles un pārvaldības pasākumu kopumu, kura uzdevums ir nodrošināt publisko personu kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanu, efektīvu darbību, aktīvu aizsardzību, pārskatu ticamību, darbības atbilstību tiesību aktiem.</i></p> <p><i>Saskaņā ar ESAO, Pasauls bankas un UNODC „Anti-Corruption Ethics and Compliance handbook for Business” juridiskās personas pienākumi, nodrošinot iekšējo kontroli, ietver uzņēmuma procesu izvērtēšanu, identificējot: iespējamus riskus (korupcijas un krāpšanas); risku rašanās apstākļus (uzticēta atbildība, tiešs kontakts, termiņi); cēloņus (uzņēmuma vadības spiediens, darba plāni). Risku noteikšanā būtiski ir izmantojama šāda dokumentācija: iekšējā audita (revīziju) ziņojumi; korupcijas lietas, intervijas, aptaujas, prāta vētras, risku reģistrs vai karte (riska iespējamība, ietekme, iespējamie zaudējumi). Precīzi jāformulē nepieciešamie pasākumi korupcijas risku novēršanai: organizācijas modelis (lomas, pienākumi); uzraudzības amatpersonas (Compliance officer); rīcībpolitikas un uzņēmējdarbības prakses vadlīnijas, nosakot, kā tiek novērsti interešu konflikti, kā jārīkojas kukuļa pieprasīšanas/piedāvāšanas gadījumā; atklātība (struktūras, īpašnieku); ziedojumu un sponsorēšanas atklātība; principi komunikācijai ar nozari (pusdienas, dāvanas, konferenču apmaksāšana); ētikas kodekss (vienošanās ar sadarbības partneriem par rīcībpolitiku un vadlīniju ievērošanu; uzraudzība, kontrole, audits, monitorings (piemēram, ziņojumi, pārdošanas aģentu sertifikācija, auditi); pārbaudes; komunikācija un izglītošana; ētikas un rīcības politiku popularizēšana un ievērošanas veicināšana; pārkāpumu atklāšana un ziņošanas veicināšana; pārkāpumu risināšana – disciplinārsodi. ESAO vadlīnijās „OECD Guidelines on Corporate Governance of the State-Owned Enterprises” sniegtās rekomendācijas ir vēl detalizētākas, piemēram, tiek rekomendēts, ka tā ir laba prakse, ja publisko personu kapitālsabiedrības ziņojumu par iekšējās kontroles efektivitāti, struktūru un procedūrām, pievieno gada pārskatam, kas ir publiski pieejams.</i></p>				
3.6.	Izstrādāt priekšlikumus publisko personu kapitālsabiedrību iekšējās kontroles sistēmas prasībām krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta novēršanai atbilstoši resora funkcionālajai jomai, ja kapitālsabiedrībā nav ieviesta kvalitātes	31.12.2016.	Koordinācijas institūcija valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldē	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

	<p>vadības sistēma, paredzot, ka publiskās personas pārstāvji kapitālsabiedrībās ir atbildīgi par kapitālsabiedrības iekšējās kontroles sistēmas efektivitātes uzraudzību</p>				
Situācijas raksturojums	<p><i>Iepriekšējā pretkorupcijas politikas plānošanas periodā pilnībā netika izpildīts Programmas 54.uzdevums: „Būvniecības kontroles sistēmas pilnveidošana, pārskatot būvniecības kontroles sistēmu un sagatavojot priekšlikumus kontroles sistēmas pilnveidei”, jo netika ieviesti efektīvi atbildīgo amatpersonu interešu konflikta un korupcijas novēršanas mehānismi.</i></p> <p><i>Darījumi ar nekustamo īpašumu parasti ir viena no resursu ietilpīgākajām jomām, tādēļ valsts izveidotā uzraudzības sistēma var radīt ekonomisku spiedienu uz darījuma dalībniekiem, veicinot vēlmi ar koruptīvām metodēm samazināt atbildīgo amatpersonu modrību. Līdz ar to par būvniecību un mājokļu politikas izstrādi atbildīgajām institūcijām ir regulāri jāpārvērtē korupcijas risku iespējamība būvniecības procedūras un mājokļu politiku regulējošos normatīvajos aktos, izstrādājot priekšlikumus nepieciešamajam normatīvajam regulējumam.</i></p>				
3.7.	<p>Izvērtēt korupcijas risku iespējamību būvniecības procedūras un mājokļu politiku regulējošos normatīvajos aktos un izstrādāt priekšlikumus nepieciešamajam normatīvajam regulējumam.</p>	2016. un 2020.	EM		<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>
Situācijas raksturojums	<p><i>KNAB, piemērojot IKNL un izmeklējot noziedzīgus nodarījumus valsts institūciju dienestā, nākas konstatēt sistēmisku pārkāpumu gadījumus, ko būtu bijis nepieciešams identificēt iekšējās kontroles procedūru ietvaros vai auditējot iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti. Šāda situācija varētu būt izskaidrojama ar skaidru noteikumu vai vadlīniju, kā organizēt iekšējās kontroles procedūras, trūkumu vai arī nepilnīgām atbildīgo personu zināšanām, kā identificēt korupcijas un interešu konflikta riskus.</i></p> <p><i>Nepieciešams apzināt un analizēt institūciju praksi iekšējo pretkorupcijas pasākumu organizēšanā, novērtēt tos, tai skaitā izvērst sadarbību starp KNAB un institūciju auditoriem, organizējot pieredzes apmaiņas diskusijas par korupcijas novēršanas prioritātēm un identificētajiem riskiem. Šāda sadarbība celtu iekšējā audita kvalitāti, kā arī mazinātu nepieciešamību veikt KNAB pārbaudes.</i></p>				
3.8.	<p>Veikt korupcijas riskam īpaši pakļauto institūciju iekšējās pretkorupcijas kontroles sistēmas novērtējumu, balstoties uz kuru, sniegt rekomendācijas konstatēto korupcijas risku novēršanai, tai skaitā izstrādāt priekšlikumus Ministru kabineta noteikumu vai</p>	31.12.2015. / 31.12.2017. / 31.12.2019.	KNAB	-	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

	vadlīniju pilnveidošanai				
Situācijas raksturojums	<i>Iepriekšējā politikas plānošanas periodā bija paredzēts uzdevums, ka KNAB ir nepieciešams apzināt un analizēt institūciju praksi iekšējo pretkorupcijas pasākumu organizēšanā, ieviešot regulāru valsts iestāžu un pašvaldību korupcijas prevencijas mehānismu novērtēšanu. Lai arī KNAB ir veicis vispārīgas informācijas apkopošanu par korupcijas prevencijas mehānismiem institūcijās, tomēr KNAB kapacitātes trūkuma dēļ nav uzskatāms, ka ir ieviesta regulāra institūciju veikto korupcijas prevencijas mehānismu novērtēšana. KNAB nav kapacitātes sistēmiskam vai ar noteiktu regularitāti veiktam korupcijas novēršanas pasākumu monitoringam visās publisko personu institūcijās, tai skaitā, lai periodiski izvērtētu attiecīgos tiesību instrumentus un administratīvos līdzekļus, lai iedibinātu un veicinātu efektīvu praksi, kas vērsta uz korupcijas novēršanu, tādēļ ir jāceļ institūciju atbildīgo amatpersonu kapacitāte risku analīzes veikšanā.</i>				
3.9.	Nodrošināt apmācības par korupcijas risku monitoringu institūcijās, nodrošinot zināšanu apguvi par nepieciešamajiem korupcijas novēršanas pasākumiem	31.12.2017.- 31.12.2020.	VAS	KNAB, visas institūcijas	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ⁴⁰
4.	<i>Rīcības virziens: Publiskās mantas un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu izlietojuma likumības nodrošināšana</i>				
Situācijas raksturojums	<i>Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā nav noteikts konkrēts regulējums attiecībā uz grozījumu veikšanas iespējām jau noslēgtajos iepirkumu līgumos, kāds, piemēram, ir paredzēts Publisko iepirkumu likuma 67.¹ pantā, kur ir noteikta kārtība un nosacījumi, kad pasūtītāji ir tiesīgi veikt grozījumus jau noslēgtajos līgumos un kad šie grozījumi nav pieļaujami. Saistībā ar jaunās sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu direktīvas (2014.gada 26.februāra Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/25/ES) pārņemšanu līdzīgs regulējums ir jāattiecinā arī uz sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu. Līdz ar to būtu nepieciešams izvērtēt līgumu grozījumu esamību sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumos, izpildes neatbilstību termiņiem vai citiem līguma nosacījumiem, salīdzinot ar iepirkuma prasībām. Respektīvi, vai līguma grozījumi nemaina stāvokli tiktāl, ka cits pretendents iepirkumā būtu uzvarējis, ja jau sākotnēji būtu noteiktas tādas prasības, kas pieļautas līguma izpildes ietvaros.</i>				
4.1.	Veikt situācijas analīzi par Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā iepirkumu līgumu izpildes uzraudzības	30.04.2016.	FM	IUB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto

⁴⁰ Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa "Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās" ietvaros.

	problēmām un izstrādāt priekšlikumus grozījumiem normatīvajā regulējumā vai institūciju kontroles procedūrās, lai mazinātu prettiesisku darbību un finanšu līdzekļu izšķērdēšanas riskus pēc minēto iepirkumu līgumu noslēgšanas to izpildes stadijā				finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Uz publiskajiem iepirkumiem, kuru paredzamā līgumcena ir zemāka par Publisko iepirkumu likumā noteikto, nav attiecināma likumdevēja noteiktā iespēja aizstāvēt savas tiesības tādā apmērā, kāds ir noteikts Publisko iepirkumu likumā regulētajās iepirkumu procedūrās. „Zemsliekšņa” iepirkumus neuzrauga IUB un piegādātājiem nav tiesību aizsargāt savas tiesības, iesniedzot sūdzību par šādos iepirkumos izvirzītām prasībām, nosacījumiem vai pārkāpumiem iepirkuma procedūras norises laikā. Paaugstinot „zemsliekšņa” iepirkuma cenas sliekšni, būtu jāvērtē, vai tiek ievēroti iepirkuma principi „zemsliekšņa” iepirkumos - piemēram, vismaz 3 pretendenti, atklātums (izsludināšanas noteikumi), vai mainās pasūtījuma izpildītāji.</i>				
4.2.	Analizēt finanšu līdzekļu izšķērdēšanas, kā arī korupcijas riskus „zemsliekšņa” iepirkumos un iegādēs, kuru veikšanā nav jāpiemēro ārējo normatīvo aktu regulējums, un sniegt priekšlikumus risku mazināšanai	31.12.2016.	KNAB, FM	IUB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Viena no KNAB pārbaužu ietvaros identificētajām problēmām ir saistīta ar iespējamo zaudējumu noteikšanu gadījumos, kad atbildīgo amatpersonu rīcība ar mantu un finanšu līdzekļiem nav bijusi atbilstoša normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un šo zaudējumu konstatēšana ir attiecīgās institūcijas tiesības un pienākums (kompetence). Atbildīgās institūcijas nespēj KNAB pietiekamā apjomā sniegt vērtējumu par amatpersonu pretilikumīgas rīcības rezultātā tām nodarīto materiālo kaitējumu un aprēķināt radīto zaudējumu apmēru. Krimināltiesību jomā nav vienotas izpratnes par jēdzienu "būtisks kaitējums", par kura radīšanu persona var būt saucama pie kriminālatbildības. Tas padara problemātisku kaitējuma apmēra noteikšanu un būtiski apgrūtina amatpersonu saukšanu pie kriminālatbildības. Ir nepieciešams precīzi noteikt zaudējumu definīciju, padarot skaidrus to raksturojošos elementus, kā arī izstrādāt zaudējumu lieluma aprēķināšanas metodiku. Arī konstatēto administratīvo pārkāpumu jomā institūcijas, kam acīmredzami ir nodarīti zaudējumi, praksē izvairās aprēķināt valsts amatpersonu nodarīto kaitējumu, piemēram, kas nodarīts, amatpersonai pildot tās pienākumus interešu konflikta situācijā. Līdz ar to arī šajā jomā nepieciešama metodoloģija kaitējuma aprēķināšanā un piedziņā. Tāpat svarīgi pievērst uzmanību, vai šāda veida pārkāpumi netiek izdarīti ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu finansētu publisko iepirkumu gadījumos, ņemot vērā, ka ES fondu līdzekļu apgūvē attiecībā uz iepirkumu un konkurences normu pārkāpumiem joprojām vērojams pieaugums gan apjoma, gan skaita ziņā.</i>				

4.3.	Pilnveidot valsts amatpersonu prettiesiskas darbības vai bezdarbības rezultātā radīto zaudējumu atlīdzināšanas kārtību	31.12.2017.	TM, FM		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<p><i>Viena no KNAB pārbaužu ietvaros identificētajām problēmām ir saistīta ar iespējamo zaudējumu noteikšanu gadījumos, kad atbildīgo amatpersonu rīcība ar mantu un finanšu līdzekļiem nav bijusi atbilstoša normatīvajos aktos noteiktajām prasībām un šo zaudējumu konstatēšana ir attiecīgās institūcijas tiesības un pienākums (kompetence). Atbildīgās institūcijas nespēj KNAB pietiekamā apjomā sniegt vērtējumu par amatpersonu pretlikumīgas rīcības rezultātā tām nodarīto materiālo kaitējumu un aprēķināt radīto zaudējumu apmēru. Ir nepieciešams precīzi noteikt zaudējumu definīciju, padarot skaidrus to raksturojošos elementus, kā arī izstrādāt zaudējumu lieluma aprēķināšanas metodiku.</i></p> <p><i>Arī konstatēto administratīvo pārkāpumu jomā institūcijas, kam acīmredzami ir nodarīti zaudējumi, praksē izvairās aprēķināt valsts amatpersonu nodarīto kaitējumu, piemēram, kas nodarīts, amatpersonai pildot tās pienākumus interešu konflikta situācijā. Līdz ar to arī šajā jomā nepieciešama metodoloģija kaitējuma aprēķināšanā un piedziņā.</i></p>				
4.4.	Izvērtēt iespējas tiešsaistē nodrošināt publisku pieejamību informācijai par valsts un pašvaldību institūciju visiem noslēgtajiem līgumiem par preču un pakalpojumu iegādi un citiem darījumiem, ja tādi veikti, un izstrādāt rekomendācijas šādu pasākumu nodrošināšanai	31.12.2020.	FM	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
4.5.	Izvērtēt iespēju ieviest efektīvākus uzraudzības vai piespiedu mehānismus to amatpersonu darbības kontrolei, kas ir atbildīgas par rīcību ar publiskajiem resursiem, tai skaitā noteikt administratīvo atbildību par valsts amatpersonu nelietderīgu (izšķērdīgu) rīcību ar valsts mantu un finanšu līdzekļiem	31.12.2017.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Sākot piemērot administratīvo atbildību par iepirkuma noteikumu pārkāpumiem, būtiski identificēt riskus iepirkuma komisiju sastāva veidošanā – vai šīs amatpersonas ir pietiekoši kompetentas gan iepirkuma procedūrās, gan iepirkuma priekšmeta izvēlē. Ņemot vērā, ka tēriņi iepirkumu veikšanai Publisko personu institūciju vadītājiem sadarbībā ar nozares atbildīgo institūciju būtu jānodrošina to, ka personas, kas piemēro publisko iepirkumu procedūras ir kompetentas un spēj tiesiski pareizi nodrošināt likumā paredzētās procedūras piemērošanu. Saskaņā ar IUB sniegto statistikas pārskatu 2012. gadā valsts un pašvaldību iestāžu (Publisko iepirkumu likuma subjektu) kopējā noslēgtā līgumsumma, par 12 576 decentralizēti un centralizēti veiktajiem iepirkumiem, veido 1 279,8 miljonus latu. Tas nozīmē, ka ir bijušas vairāk nekā 12 tūkstoši iepirkuma procedūras apstākļos, kad nav izveidota sistēma, lai attiecīgā publiskās pārvaldes iestāde vai par jomas pārraudzību atbildīgā institūcija varētu pārliecināties, vai komplikētās iepirkuma procedūras piemēro speciālisti, kas ir kompetenti, apmācīti, iespējams sertificēti nodrošināt tiesību normām atbilstošu rīcību ar publiskajiem finanšu līdzekļiem. Ņemot vērā, ka ikviens iepirkuma komisijas loceklis ir individuāli atbildīgs par pieņemtā lēmumu tiesiskumu, nav pieļaujama situācija, ka apmācīts ir tikai, piemēram, viens no komisijas locekļiem. Līdz ar to būtu jāveido apmācību un zināšanu pārbaudes sistēma, kas sniegtu pārliecību par iepirkumu komisijas locekļu kompetenci pirms tiek atļauta viņu līdzdalība iepirkuma procedūras nodrošināšanā. Šāda kārtība tiesību normās jau ir nodrošināta, piemēram, attiecībā uz iekšējā audita veicējiem. Tomēr, ņemot vērā, ka nelielās publisko personu institūcijās publiskā iepirkuma veicēji ir šauri ar speciālām zināšanām apveltītu amatpersonu loks, kuru zināšanu pārbaudi nevar veikt citi šādi iestādes speciālisti, kas paši nepārzina iepirkuma jomas regulējumu, tad sistēma zināšanu pārbaudei būtu jāizveido ar IUB atbalstu.</i></p>				
4.6.	Veikt nepieciešamos izglītošanas pasākumus, lai nodrošinātu, ka visas publisko iepirkumu komisiju sastāvā iekļautās amatpersonas, ir kompetentas un labi pārzina iepirkuma jomas normatīvo aktu prasības.	31.12.2015.	Visas valsts un pašvaldību institūcijas	FM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Lielo pašvaldību izveidotās kapitālsabiedrības saņem dotācijas, kuru izlietošanas tiesiskums, lietderība un efektivitāte tiek vāji uzraudzīta un kontrolēta, piemēram, pildot pašvaldību autonomās funkcijas komunālo pakalpojumu (ūdensapgāde un siltumapgāde) organizēšanā, iedzīvotāju izglītības (pirmsskolas izglītības iestādes) un veselības aprūpes pieejamības nodrošināšanā. Joprojām aktualitāti nav zaudējusi NVO finansēšanas joma un sistēmas, kurās iekļaujas šie jautājumi, būtu nepieciešams auditēt. It īpaši tādēļ, ka ziedojumu piešķiršanas kārtība NVO joprojām nav caurskatāma.</i></p> <p><i>2011.gada 20.decembrī MK tika pieņemts zināšanai informatīvais ziņojums „Par valsts vai pašvaldību budžeta finansētu institūciju darbību regulējošo normatīvo aktu pilnveidošanu” (prot. Nr.75 38.§),bet visi tajā nospraustie mērķi nav sasniegti, jo izpildīta ir tikai daļa uzdevumu, bet citi vēl joprojām ir izpildes stadijā. Informatīvajā ziņojumā tika identificētas problēmas saistībā ar biedrību, nodibinājumu, kapitālsabiedrību finansēšanu no valsts un pašvaldību budžeta, kā arī piedāvātājiem priekšlikumiem uzraudzības sistēmas pilnveidošanai. Tajā tika secināts, ka valstī šajā jomā nepastāv vienota līdzekļu piešķiršanas un to uzskaites kārtība un ka iestādes nav nodrošinājušas pietiekamu kontroli pār subsīdiju un dotāciju izlietojuma atbilstību piešķiršanas mērķiem. Ziņojumā tika piedāvāts normatīvajos aktos ne tikai precizēt ārējo kontrolējošo institūciju kompetenci, bet arī uzdot veikt noteiktus kontroles un uzraudzības pasākumus tām institūcijām, kuras piešķirušas finansējumu biedrībām, nodibinājumiem vai kapitālsabiedrībām. Vienlaikus tika ierosināts attiecīgajos normatīvajos aktos paredzēt gan administratīvo atbildību, gan kriminālatbildību par dotēto un ziedoto līdzekļu izlietojumu citiem mērķiem, nevis kādiem tie ir piešķirti, kā arī civiltiesisko atbildību, paredzot pienākumu atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus sakarā ar valsts piešķirtā finansējuma izmantošanu neatbilstoši tā mērķiem.</i></p>				
4.7.	<p>Pilnveidot valsts finansēto institūciju finansēšanas sistēmu – valsts budžeta dotāciju piešķiršanas kārtību organizācijām, biedrībām un nodibinājumiem, normatīvajos aktos precizējot līdzekļu piešķiršanas kārtību, finansējuma saņēmēju atlases kārtību, kā arī kārtību, kādā tiek veikta finansēto pasākumu izpildes (īstenošanas) kontrole un uzraudzība, nosakot finansējuma devēja un saņēmēja tiesības un pienākumus, un finansēšanā iesaistīto institūciju lēmumu pieņemšanas, apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību</p>	31.12.2016.	FM	KNAB	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

Situācijas raksturojums	<p><i>Publisko personu kapitālsabiedrību uzraudzība no kapitāldaļu turētāja puses bieži vien ir formāla, daudzās pašvaldībās to veic viens cilvēks – pašvaldības vadītājs, kas vienlaikus ir kapitāldaļu turētāja pārstāvis visās pašvaldības kapitālsabiedrībās. Ņemot vērā, ka mēdz būt kapitālsabiedrības, kur arī valde ir izveidota tikai viena cilvēka sastāvā, tad rodas šaubas par pilnvērtīgi darbojošos uzraudzības modeli. Līdz ar to pārbaūžu un auditu ietvaros ir konstatēts, ka kapitālsabiedrībās mēdz būt nelietderīga rīcība ar mantu un finanšu līdzekļiem, piemēram, apmaksājot amatpersonu personiskos izdevumus vai pieļaujot pārkāpumus publisko iepirkumu procedūrās. Neatrisināta problēma ir finanšu līdzekļu izmantošana reklāmai un dažādu ar tiešo darbību nesaistītu pasākumu un organizāciju sponsorēšanai vai ziedojumiem, ko veic publiska persona vai tās kapitālsabiedrības. Arī tad kompetentās iestādes ir konstatējušas pārkāpumus dažādās procedūrās, kuru rezultātā kapitālsabiedrībai ir radīti zaudējumi vai neattiecināmās izmaksas ES projektu ietvaros, to piedzīšana no vainīgajām personām nenotiek.</i></p>				
4.8.	<p>Pilnveidot valsts finansēto institūciju finansēšanas sistēmu – valsts budžeta dotāciju piešķiršanas kārtību organizācijām, biedrībām un nodibinājumiem, normatīvajos aktos precizējot līdzekļu piešķiršanas kārtību, finansējuma saņēmēju atlases kārtību, kā arī kārtību, kādā tiek veikta finansēto pasākumu izpildes (īstenošanas) kontrole un uzraudzība, nosakot finansējuma devēja un saņēmēja tiesības un pienākumus, un finansēšanā iesaistīto institūciju lēmumu pieņemšanas, apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību.</p>	31.12.2016.	FM	-	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>
Situācijas raksturojums	<p><i>Šobrīd spēkā esošais Publisko iepirkumu likuma un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkuma likuma regulējums un jaunajās publisko iepirkumu direktīvās (Direktīva 2014/24/ES un Direktīva 2014/25/ES) iekļautais regulējums paredz, ka pretendents vai kandidāts tiek izslēgts no dalības iepirkuma procedūrā tikai tad, ja ir stājies spēkā galīgs notiesājošs tiesas spriedums (prokurora priekšraksts par sodu, tiesas spriedums, kas stājies spēkā un kļuvis neapstrīdams un nepārsūdzams) par attiecīgiem noziedzīgiem nodarījumiem. Eiropas Parlaments ir aicinājis apsvērt iespēju izveidot publisku sarakstu ar ES uzņēmumiem, kas ir atzīti par vainīgiem korupcijā vai kuru darbiniekiem ir izvirzīta apsūdzība ar korupciju saistītu darbību veikšanā dalībvalstīs vai trešajās valstīs. Tiek uzskatīts, ka šādam sarakstam būtu jāizslēdz iespēja uzņēmumam piedalīties jebkādā publiskā iepirkumā visās ES dalībvalstīs. Ņemot vērā, ka galīgā tiesas sprieduma stāšanās spēkā var notikt pat pēc trīs un vairāk gadiem, rodas situācija, ka valsts līdzekļus var turpināt saņemt komercsabiedrība, kuras atbildīgās amatpersonas, lai uzvarētu konkurences cīņā, ir rupji pārkāpušas tiesību normas. Arī tad, ja attiecīgā</i></p>				

	<p><i>juridiskā persona vēl nav atzīta par vainīgu ar spēkā stājušos tiesas spriedumu, bet ir pamatotas aizdomas, ko apstiprina prokurora celta apsūdzība vai prokurora priekšraksta par sodu iesniegšana tiesā, iekļaušanai „melnajā sarakstā” ir ļoti liela preventīva ietekme, lai uzņēmumi neiesaistītos korupcijas darbībās, un tas ir labs stimuls uzņēmumiem uzlabot un īstenot savas iekšējās integritātes procedūras. Šobrīd Latvijā iepirkumu regulējošos normatīvajos aktos ir noteikts, ka tikai notiesājoša sprieduma par pārkāpumu, nevis apsūdzības ar korupciju saistītu darbību veikšanā dalībvalstīs vai trešajās valstīs, gadījumā, personas ir izslēdzamas no iespējas pretendēt uz publiskā iepirkuma līguma iegūšanu.</i></p> <p><i>Rīcība ar publiskajiem finanšu līdzekļiem prasa īpašu rūpību un piesardzību, tādēļ ir nepieciešama maksimāla to aizsardzība no to prettiesiskas izmantošanas. To paredz arī likums. Publiskā iepirkuma likuma mērķis ir nodrošināt piegādātāju brīvu konkurenci, kā arī vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret piegādātājiem; kā arī valsts un pašvaldību līdzekļu efektīvu izmantošanu, maksimāli samazinot pasūtītāja risku. Savukārt budžets ir līdzeklis valsts politikas realizācijai ar finansiālām metodēm. Publiskas personas mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma mērķis ir panākt, lai publiskas personas finanšu līdzekļi un manta tiktu izmantota likumīgi un atbilstoši iedzīvotāju interesēm, novērst to izšķērdēšanu un nelietderīgu izmantošanu, kā arī ierobežot valsts amatpersonu korupciju.</i></p> <p><i>Tomēr situācijā, kad tiesības slēgt publiskā iepirkuma līgumu iegūst uzņēmums, kura atbildīgajām amatpersonām saskaņā ar KPL 5.nodaļu ir personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, statuss, tas ir pret kurām prokurors – procesa virzītājs nešaubās, ka ar esošajiem pierādījumiem spēs pārliecināt tiesu, ka nepastāv saprātīgas šaubas par to, ka tieši šī persona izdarījusi konkrētu noziedzīgu nodarījumu, valstij būtu jāierobežo valsts budžeta līdzekļu piešķiršana juridiskajām un fiziskajām personām, kas saistītas ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Valstij nav obligāta pienākuma ikvienam nodrošināt iespējas iegūt tiesības uz publisko iepirkumu, bet tikai tiem, kas neierobežo brīvu konkurenci prettiesiskā veidā. Respektīvi, valsts var noteikt stingrākus kritērijus atbilstoša pretendenta atlasei, ierobežojot jebkuras personas, par kuras rīcību ir pamatotas šaubas, tiesības saņemt pasūtījuma līgumus.</i></p> <p><i>Izņēmums varētu būt tikai tādas situācijas, kad juridiskā persona piekrīt priekšrakstam par sodu, jo tādējādi tiek veicināti ātrāki tiesiskie procesi un veicināts, ka persona, kas atbildīga par nodarījumu, nevilcina iztiesāšanu.</i></p> <p><i>Līdz ar to ir nepieciešams izvērtējums par tiesību ierobežošanu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās uz noteiktu laiku vai uz noteiktu pasūtījumu veikšanu būtu pamats tālākam lēmumam, kādā Latvijas valsts budžeta līdzekļi ir jāaizsargā tajā periodā, kamēr tiek gaidīts galīgais tiesas nolēmums, kādai ir jābūt procedūrai ierobežojumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās noteikšanai, vai uz tām privātpersonām, kam šīs tiesības ierobežotas, ierobežojumi attiektos uz visām līgumsaistībām ar valsti vai tikai uz tām, attiecībā uz kurām piemēro publisko iepirkumu procedūru u.tml.</i></p>				
4.9.	Izvērtēt iespējas izslēgt no dalības jebkāda publiskā iepirkumā visā ES uzņēmumu, kura darbiniekiem ir izvirzīta apsūdzība ar korupciju saistītu darbību veikšanā dalībvalstīs vai trešās valstīs, kā arī publikot sarakstu ar šo uzņēmumu	31.12.2018.	KNAB, FM	TM, IUB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

	nosaukumiem				
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd pastāv kolīzija starp IKNL un Publisko iepirkumu likuma normām. Saskaņā ar IKNL 14.pantu šobrīd ir paredzēts, ka likumā noteiktos gadījumos valsts vai pašvaldības institūcija var pieņemt ziedojumu un citāda veida mantisko palīdzību valsts vai pašvaldības institūcijas vajadzībām — personāla apmācības vai darba organizācijas un tehniskā nodrošinājuma uzlabošanai. Divus gadus pēc ziedojuma vai mantiskās palīdzības pieņemšanas valsts amatpersonai vai koleģiālajai institūcijai ir aizliegts attiecībā uz ziedotāju pieņemt jebkādas lēmumus, tai skaitā arī par iepirkumu. Vienlaikus Publisko iepirkumu likumā noteiktās procedūras neparedz tādu pretendentu vai kandidātu izslēgšanas nosacījumus, kas izrietētu no augstākminētā aizlieguma IKNL. Šāda situācija rada pārpratumus Publisko iepirkumu procedūras pareizā piemērošanā.</i>				
4.10.	Novērst pretrunu starp IKNL 14.panta prasībām par aizliegumu attiecībā uz ziedotāju pieņemt jebkādas lēmumus un Publiskā iepirkuma likumu.	2016.	FM	IUB, KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
5.	<i>Rīcības virziens: Godprātības stiprināšana un korupcijas risku novēršana tiesu varas un tai piederīgo amatpersonu vidū</i>				
Situācijas raksturojums	<i>Nepieciešams pilnveidot un aktualizēt Latvijas Tiesnešu ētikas kodeksu atbilstoši noteiktajiem ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomes pieņemtajiem Tiesnešu uzvedības Bangaloras principiem un aktuāliem gadījumiem Latvijas tiesu praksē (skat.http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf) Šobrīd spēkā esošajā Tiesnešu ētikas kodeksā iekļautajām normām būtu nepieciešams detalizētāks skaidrojums, atsevišķām normām pat precīzāks regulējums. Piemēram, analogiski Bangaloras Tiesnešu ētikas kodeksa projektā, ko 2001. gadā pieņēmusi Tiesnešu grupa tiesnešu godprātības nostiprināšanas jautājumos un kas pārskatīts augstāko tiesu tiesnešu apaļā galda sanāksmē Miera pilī, Hāgā, 2002. gada 25.–26. novembrī, noteiktajam arī Latvijas tiesību aktā būtu vēlams skaidrot to, kas ir „tiesneša ģimene” (tiesneša laulātais, dēls, meita, znots, vedekla un jebkurš cits tuvs radnieks vai persona, kas ir tiesneša līdzgaitnieks vai darbinieks un kas dzīvo tiesneša mājā); „tiesneša laulātais” (ietver tiesneša partneri, ar ko viņš dzīvo kopā, vai jebkuru citu jebkura dzimuma personu, kurai ir ciešas attiecības ar tiesnesi) vai citus jautājumus. Papildus tam Tiesnešu ētikas komisijas darbā nav iesaistīti citu sabiedrības grupu, kam rūp tiesu varas reputācija, pārstāvji, tādēļ pastāv risks, ka netiek pietiekami ņemts vērā iedzīvotāju kritiskais vērtējums, ko profesionāli savas grupas ietvaros nemaz neuzskata par problēmu. Līdz ar to būtu nepieciešams iesaistīt Tiesnešu ētikas komisijas darbā tādas sabiedrības locekļus, kam ir autoritāte.</i>				
5.1.	Aicināt Tiesnešu ētikas komisiju apsvērt nepieciešamību izstrādāt priekšlikumus grozījumiem Tiesnešu ētikas kodeksā, lai tā, sadarbojoties ar tiesu varas	31.12.2015.	TM	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu

	pārstāvjiem, aktualizētu esošo vai izstrādātu jaunu Tiesnešu ētikas kodeksu, kas atbilstu starptautiskajiem standartiem, tiesiskajam regulējumam un gūtajai pieredzei.				ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Latvijas tiesu sistēmas lomas stiprināšanas nolūkā GRECO novērtēšanas IV kārtas ietvaros rekomendēts noteikt augstāku prioritāti korupcijas novēršanas, ētikas un godprātīguma profesionālajai apmācībai tiesu sistēmā, piešķirt tai atbilstošus līdzekļus un nodrošināt, ka tā tiek iekļauta tiesnešu regulāro apmācību programmā un izveidot specifisku apmācību tiesu priekšsēdētājiem, lai viņi labāk spētu tiesās risināt jautājumus, kas saistīti ar ētiku, interešu konfliktu, godprātību un citiem pretkorupcijas jautājumiem. Šobrīd Latvijā kopumā ir 593 tiesneši, neskaitot tiesu darbiniekus. Savukārt saskaņā ar TM sniegto informāciju neregulāros prasmju seminārus „Tiesneša loma un ētika” gada ietvaros visvairāk tiesneši ir apmeklējuši 2012.gadā – mazāk kā 10% no visiem tiesnešiem, vēlākajos gados – daudzkārt mazāk (precīzi nav iespējams noteikt, jo TM sniegtajā statistikā iekļauti arī citi tiesu darbinieki). Tiesu varā nav nodrošināta ne regulāra apmācība par pretkorupcijas un interešu konflikta jautājumiem, ne arī obligāta prasība jaunajiem tiesnešiem apgūt šādu kursu.</i>				
5.2.	Nodrošināt, ka tiesas priekšsēdētāju, tiesnešu un tiesneša amatu kandidātu regulāro apmācību programmā ikgadu tiek iekļauti jautājumi par korupcijas novēršanu, ētiku un godprātīgumu tiesu varā.	31.12.2015.	TM	TA	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Kā minēts Sabiedrības par atklātību "Delna" pētījumā "Valstiskā godaprāta sistēma": "Tiesu neatkarības jomā ir vērojama problēma, proti, izteikta tiesu varas atkarība no izpildvaras, it īpaši tiesnešu kandidātu atlases un virzības jautājumos, budžeta sastādīšanā." Saistībā ar tiesnešu iecelšanas procesu, likumdevējvara vairāk nekā izpildvara iejaucas tiesu varas neatkarībā. Tiek minēts, ka Saeimas nepieciešamība balsot par jebkuru tiesneša amata maiņu no zemāka uz augstāka līmeņa tiesu, norāda uz pārlietu likumdevēja iesaisti tiesu varas darbā. Par tiesu varas neatkarības vājāko posmu gan praksē, gan normatīvajā regulējumā uzskatāma tiesnešu iecelšana amatā. Līdz ar to jāpaplašina Tieslietu padomes pilnvaras un kapacitāte, lai piešķirtu tai lielāku lomu tiesnešu kandidātu atlasē un tiesu budžeta pieprasījumu izstrādē. Tieslietu padomes darba atbalstam jānodrošina administratīvais personāls. Jāatceļ aizklātais balsojums Saeimā par tiesneša amatu kandidātiem."</i> <i>Papildus vērtējams jautājums par Tiesu administrācijas padotību izpildvarai un iespējām šo institūciju pārveidot par tiesu varas padotības iestādi, uzdodot nodrošināt materiāltehnisko atbalstu tiesu administratīvās vadības procesam, tai skaitā arī iekšējās kontroles prasību izstrādi, iekšēja audita nodrošināšanu, personāla darbības kontroles pasākumus.</i>				
5.3.	Lai kļiedētu bažas par lēmējvaras nepamatotas politiskās ietekmes uz tiesu	31.12.2018.	TM	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam

	<p>varas neatkarību riskiem, analizēt faktisko situāciju un normatīvo ietvaru; sagatavot grozījumus likumā „Par tiesu varu” ar mērķi stiprināt attiecīgu tiesu pašpārvaldes institūciju (piemēram, Tieslietu padome un Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija) izšķirošo ietekmi tiesnešu iecelšanā, atkārtotā iecelšanā un karjeras virzībā un precizēt Saeimas pilnvaras šajā jautājumā, it īpaši, ierobežojot tās attiecībā uz tiesnešu apstiprināšanu.</p>				<p>gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>
Situācijas raksturojums	<p><i>Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 94.² pantu, novērtējot tiesneša profesionālo darbību, Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijai nav pieejama informācija par profesionālo izturēšanos/ ētiku un attiecīgi nav iespējams sniegt vērtējumu tiesneša prasmei pieņemt un ievērot profesionālās ētikas standartus, bet ir jāanalizē jautājumi, kas tieši un nepārprotami ir saistīti ar nolēmumu sagatavošanu, piemēram, tajos ietvertu juridisko argumentāciju, materiālo un procesuālo normu piemērošanu, tiesību palīgavotu izmantošanu; tiesas procesu vadību; darba organizāciju tiesas lietu izskatīšanas nodrošināšanai; darba organizācijas noteikumu un tiesas priekšsēdētāja rīkojumu ievērošanu tiesneša darbā. Tikai viena likumā vērtējamā prasme: „saglabāt emocionālo līdzsvaru stresa situācijā” daļēji sasaucas ar tiesnešu ētikas kodeksā noteiktajām normām. Ņemot vērā, ka tiesneša darbība ir neatkarīga, tas nozīmē, ka pienākumi tiek veikti vienpersoniski, pastāvot zināmai rīcības brīvībai tiesību normu piemērošanā; tiesas spriešanā nedrīkst iejaukties, kas nozīmē, ka nepastāv stingri lēmuma pieņemšanas pareizības kontroles mehānismi, tad faktiski visbūtiskākais tiesneša darbības novērtējuma faktors ir viņa personiskais godaprāts un profesionālās ētikas normu ievērošana. Lai arī ētikas pārkāpumi ir salīdzinoši reta parādība tiesnešu darbā, tomēr ir būtiski, lai konstatētie pārkāpumi tiktu ņemti vērā to tiesneša darbības novērtējumā un atsevišķos gadījumos arī karjeras attīstībā, kuru darbībā šādi pārkāpumi ir konstatēti. Tādēļ likumā izvirzītie kritēriji tiesneša profesionālās darbības novērtēšanai ir papildināmi ar tiesneša ētiskuma novērtējumu un spēju demonstrēt priekšzīmi likuma ievērošanā.</i></p>				
5.4.	<p>Papildināt normatīvajā aktā izvirzīto tiesneša profesionālās darbības novērtēšanas kritērijus ar tiesneša profesionālās izturēšanās un ētiskuma novērtējumu un prasmi ievērot profesionālās ētikas standartus un demonstrēt priekšzīmi likuma ievērošanā.</p>	31.12.2016.	TM	Tieslietu padome	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

Situācijas raksturojums	<i>Ir nepieciešams veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka disciplinārlietas saistībā ar neatbilstošu tiesnešu rīcību tiek izlemtas pirms noilguma termiņa beigām, piemēram, paredzot sankciju piemērošanas perioda pagarināšanu no pārkāpuma atklāšanas brīža, noilguma perioda kā tāda pārskatīšanu, kā arī noilguma perioda apturēšanas paredzēšanu noteiktos apstākļos. 2012.gadā Tieslietu ministrijā ir izveidota darba grupa vienotas disciplinārkolēģijas sistēmas modeļa izstrādei, kurā nolemts, ka 3 mēnešu termiņš disciplinārsoda piemērošanai ir adekvāts gadījumā, ja ar pārkāpuma atklāšanas brīdi, no kura aprēķināms 3 mēnešu termiņš, tiek saprasts lietas ierosināšanas brīdis. Vienlaikus darba grupas locekļi uzskata par saglabājamu 2 gadu noilguma termiņu disciplinārsoda piemērošanai.</i>				
5.5.	Pārskatīt un uzlabot tiesnešu disciplinārbildības sistēmu, izstrādājot nepieciešamos grozījumus normatīvajā regulējumā, kas paredz iespēju robežās vienādot tiesu varas un tiesu sistēmai piederīgo personu disciplinārbildības regulējumu, izveidojot vienotu disciplinārtiesu.	31.12.2015.	TM	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Salīdzinot ar citām valstīm, zema uzticība tiesu varas sistēmai, kas skaidrojams ne tikai ar plašsaziņas līdzekļos atspoguļoto informāciju par aizdomām par tiesnešu darba sliktu kvalitāti, lietu izskatīšanas lēno gaitu un korupcijas gadījumiem, bet arī ar to, ka lielākajai daļai sabiedrības nav personiskas saskarsmes ar tiesām un līdz ar to nav priekšstats par tiesnešu darbu un tā kvalitāti, jo tā sabiedrības daļa, kam bijusi tieša saskare ar tiesu, ir salīdzinoši neliela. Sabiedrības lielākās daļas uzskati par tiesām ir balstīts nevis uz personisko pieredzi, bet citu pieredzes atstāstu vai plašsaziņas līdzekļu ziņām, nevis no konkrētām zināšanām par tiesnešu darbu. Līdz ar to ir nepieciešama pārdomāta tiesas darba publiskas atspoguļošanas stratēģija, piedāvājot risinājumus arī kvalitatīvi veiktā darba atspoguļošanai, kā arī informējot par pasākumiem, kas veikti tiesas darba efektivitātes paaugstināšanai un kļūdu novēršanai. 2013.gada jūnijā un jūlijā Augstākajā tiesā Tiesnešu ētikas komisijas sēdē notikušas diskusijas par tiesnešu un tiesu varas sadarbību ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem. Tās ietvaros pārrunāti problēmjautājumi tiesnešu sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, kā arī diskutēts par iespējamiem rīcības virzieniem, kā pilnveidot un uzlabot abpusējo sadarbību, veicinot tiesu varas caurspīdīgumu un pieejamību sabiedrībai. Komisijas ieskatā būtu lietderīgi izstrādāt vadlīnijas tiesnešiem, lai noteiktu galvenos principus komunikācijā ar plašsaziņas līdzekļiem, jo ir nepieciešams veicināt sekmīgu sadarbību starp tiesnešiem un žurnālistiem vai citiem publicistiem. Lai uzlabotu un pilnveidotu tiesu varas komunikāciju, ir nepieciešama pretimnākoša attieksme gan no tiesnešu, gan masu mediju pārstāvju puses. No komisijas locekļu vidus izskanējis priekšlikums izstrādāt tiesu varas sabiedrisko attiecību koncepciju, lai veidotu vienotu praksi visā sistēmā. Tiesu varai ir pieņemts iekšējs dokuments „Tiesu komunikācijas vadlīnijas”, kas definē tiesu komunikācijas mērķus un uzdevumus, aptver tiesu saziņu ar plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību, veicinot tiesu kā atvērtas publiskas institūcijas veidošanos un atbilstoša tēla nostiprināšanos sabiedrības apziņā, nodrošinot sabiedrībai informāciju par tiesu darbu, sistēmas būtību, tiesu nolēmumiem, kā arī sekmējot sabiedrības uzticību tiesu varai. Tiesnešu ētikas komisija šobrīd strādā pie Tiesu komunikācijas vadlīniju aktualizēšanas.</i>				

5.6.	Izveidot tiesnešu apmācību kursu par komunikāciju ar plašsaziņas līdzekļiem, tiesu varas darba skaidrošanai ar mērķi stiprināt sabiedrības uzticību tiesu varai.	31.12.2020.	TM	TA	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ⁴¹
Situācijas raksturojums	<p><i>Lietu nejaušas sadales principa ievērošana ir būtisks jautājums aizdomu par korupcijas vai interešu konflikta risku novēršanā. Iepriekšējās Programmas darbības periodā 2009.-2013.gadā ir veikti zināmi uzlabojumi lietu sadalē. Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 28.¹ pantu tiesas priekšsēdētājs pirms katra kalendāra gada sākuma apstiprina lietu sadales plānu, kuru kalendāra gada laikā var grozīt, ja iestājušies apstākļi, kas norādīti likuma „Par tiesu varu” 28.¹ pantā (piemēram, tiesneša pārslodze vai nepietiekams noslogojums). Šobrīd tiesās lietu elektroniskā sadale tiek veikta, izmantojot Tiesu informatīvās sistēmas Datorizēto lietu sadali, kas tiesās pirmo reizi tika ieviesta 2007.gada 1.novembrī ar mērķi sadalīt tiesā saņemtās lietas tiesnešiem pēc nejaušības principa, ievērojot katra tiesneša slodzi, specializāciju un citus apstākļus. Tādējādi vienu reizi dienā vai pēc katras lietas reģistrācijas datorprogramma – Tiesu informatīvā sistēma – noskaidro tiesnešus, kuru noslogotība, salīdzinot ar citiem tiesnešiem, ir mazāka, un pēc nejaušības principa iedala viņiem tiesā saņemtās lietas. Savukārt, ja starp lietām, kuras saņemtas tiesā, ir specializētās lietas, vispirms tiek veikta šo lietu sadale (tiesneša specializāciju var noteikt gan veselas tiesību nozares veidā vai specifiskas tiesību nozares veidā, kā arī ņemot vērā lietu izskatīšanas noteiktos termiņus).</i></p> <p><i>2011.gada 31.oktobrī Tiesu informatīvajā sistēmā tika ieviesti jauni lietu sadales principi, paredzot, ka, lai nodrošinātu objektīvu lietu sadali un mazinātu iespējamus korupcijas riskus, gadījumā, ja tiesā ir noteikta specializācija konkrētu lietu izskatīšanai, tad katrā specializācijā jābūt reģistrētiem vismaz diviem tiesnešiem.</i></p> <p><i>Atbilstoši likuma „Par tiesu varu” 89.¹¹ panta sestajai daļai tiesnešu specializācijas pamatprincipus un lietas slodzes rādītāju noteikšanas kārtību apstiprina Tieslietu padome. Neskatoties uz iepriekš sasniegto, nepieciešams pilnveidot lietu sadali, kā arī veikt pastāvīgu sistēmas uzraudzību.</i></p>				
5.7.	Izstrādāt Tiesnešu specializācijas principu un lietas slodzes rādītāju noteikšanas kārtību, tai skaitā par nejaušības principa ievērošanu lietu sadalē, lai tiktu nodrošinātas pietiekošas	31.12.2015.	TM	TA	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

⁴¹ Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.1.specifiskā atbalsta mērķa “Paaugstināt tiesu un tiesībsargājošo institūciju personāla kompetenci komercdarbības vides uzlabošanas sekmēšanai” ietvaros.

	izvēles iespējas, kļūdu datorsistēmā vai programmā novēršana, un pietiekams noteiktas specializācijas tiesnešu skaits.				
Situācijas raksturojums	<p><i>Latvijas Republikas Satversmes pamattekstā no 1922. gada pastāv valsts amatpersonu neaizskaramības institūts, kura ietvaros atsevišķām valsts amatpersonu grupām, piemēram, tiesnešiem un Saeimas deputātiem, šobrīd ir noteikta administratīvā un kriminālprocesuālā imunitāte. Atšķirībā no citām valsts amatpersonām un privātpersonām šīm amatpersonu grupām ir paredzēti atšķirīgi nosacījumi gan saukšanai pie administratīvās atbildības vai kriminālatbildības, gan procesuālo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanā, respektīvi, konkrētām amatpersonu grupām ir piešķirta imunitāte vai noteikta neaizskaramība. Latvijas Republikas Satversmes 29. un 30.pants paredz no vispārējās kārtības atšķirīgu procedūru un saskaņojumu nepieciešamību attiecībā uz Saeimas deputātiem, piemēram, bez Saeimas piekrišanas nevar deputātu administratīvi sodīt vai saukt pie kriminālatbildības, Satversmes 54.pants – Valsts prezidentam. Savukārt likumā „Par tiesu varu” 13.pantā ir paredzēti tiesnešu neaizskaramību garantējošie nosacījumi, piemēram, tiesnesim nevar piemērot administratīvos sodus, viņu nedrīkst aizturēt administratīvā kārtā; par administratīviem pārkāpumiem tiesnesis saucams pie disciplinārās atbildības. Analogiski neaizskaramības nosacījumi noteikti arī Prokuratūras likuma 7.pantā. KPL 120.pantā "Likumos garantētā valsts amatpersonu kriminālprocesuālā imunitāte" ir noteikti konkrētu valsts amatpersonu neaizskaramības noteikumi pret attiecīgajām kriminālprocesuālajām darbībām – kriminālprocesa uzsākšana, aizturēšana, kratīšana, piespiedu atvešana, saukšana pie kriminālatbildības.</i></p> <p><i>GRECO norādījusi, ka administratīvo imunitāšu sistēma vairs nekalpo sākotnēji paredzētajam mērķim - aizsargāt tiesnešus no nevēlamas ietekmes - un, tā kā pašreiz tai ir ļoti mazs sabiedrības atbalsts, tā būtu atceļama. GRECO rekomendē atcelt tiesnešu, prokuroru un Saeimas deputātu administratīvās imunitātes sistēmu. Papildus tam saskaņā ar ANO Pretkorupcijas konvencijas ieviešanas izvērtējumu Latvijai tiek rekomendēts izstrādāt tādu tiesisko regulējumu, kas neattiecinātu kriminālprocesuālo imunitāti uz pirmstiesas izmeklēšanu līdz kriminālvajāšanas uzsākšanai un pirms imunitātes atcelšanas atļautu veikt izmeklēšanas darbības personu valdījumā esošajās telpās un piemērot procesuālos piespiedu ietekmēšanas līdzekļus, kas pasargātu pierādījumus un novērstu iespējamo risku, ka tie varētu pazust vai tos varētu viltot.</i></p> <p><i>Līdz ar to nepieciešams izvērtēt, kāda loma amatpersonu neaizskaramībai ir mūsdienu demokrātiskajās valstīs un vai tiesiskais regulējums atbilst amatpersonu neaizskaramības mērķim un jēgai; vai neaizskaramības institūta noteikumi nav plašāki nekā tas nepieciešams amatpersonu aizsardzībai un tie nenonāk pretrunā ar vienu no būtiskākajiem konstitucionālajiem principiem – vienlīdzīguma principu, jo novirze no vienlīdzīguma principa ir pieņemama tiktāl, ciktāl tās pamatā ir reāla nepieciešamība nodrošināt pienācīgu un netraucētu amata pienākumu veikšanu, piemēram, tiesnesim ar tiesas spriešanu saistīto pienākumu izpildes laikā.</i></p>				
5.8.	Nodrošināt regulāru prokuroru apmācību par korupcijas novēršanas jautājumiem (ieskaitot jautājumus par konfidencialitātes nodrošināšanu un	31.12.2015.	ĢP	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu

	ziņošanu par pārkāpumiem) un ētikas un godprātības jautājumiem				ietvaros
5.9.	Izstrādāt normatīvā akta projektu, lai nodrošinātu, ka pirms imunitātes atcelšanas ir atļauts veikt tādas izmeklēšanas darbības, kas pasargātu pierādījumus saistībā ar Saeimas deputātu, tiesu varas amatpersonu un prokuroru iespējamo prettiesisko rīcību, un kriminālprocesuālā imunitāte tiktu attiecināta tikai uz kriminālvajāšanas stadiju.	31.12.2019.	KNAB	TM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
5.10.	Sniegt priekšlikumus, lai pārskatītu visu tiesu varas amatpersonu, Saeimas deputātu un prokuroru administratīvās imunitātes sistēmu un tās atbilstību sākotnējam mērķim – aizsargāt amatpersonas funkciju izpildi no nevēlamas ietekmes.	31.12.2019.	KNAB	TM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
6.	<i>Rīcības virziens: Korupcijas novēršanas pasākumu ieviešana privātajā sektorā</i>				
Situācijas raksturojums	<i>Vidēji gadā KNAB tiek uzsākti 32 kriminālprocesi, prokuratūras iestādēm kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtītas 20 lietas pret 49 personām. Zināšanu trūkums par pretkorupcijas jautājumiem un atbildības trūkums privātajā sfērā var sekmēt negodprātīgu uzņēmējdarbību. Lai panāktu koruptīvu noziegumu apjoma kritumu, mazinātu sabiedrības un tai skaitā uzņēmēju iecietību pret korupciju (nacionālā un starptautiskā mērogā) un veicinātu privātā sektora atbildību par godīgu konkurenci un ilgtspējīgu uzņēmējdarbību, jāizvērs korupcijas novēršanas pasākumi privātajā sektorā. Latvija ir pilnveidojusi attiecīgās KL un KPL normas attiecībā uz juridisko personu atbildību par KL noteiktajiem noziedzīgajiem nodarījumiem – turpmāk juridiskai personai paredz atbildību par fiziskās personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, ja tas veikts nepietiekamas pārraudzības vai kontroles rezultātā. Tāpēc Latvijas uzņēmējiem būtu jāievieš iekšējās kontroles mehānismi, kā arī jāveic atbilstoši pretkorupcijas pasākumi, lai nodrošinātu attiecīgu kontroli un uzraudzību pār to darbiniekiem</i>				
6.1.	Izstrādāt rokasgrāmatu uzņēmējiem, kurā apskatītas tādas tēmas kā korporatīvā sociālā atbildība un iekšējās kontroles	31.12.2015.	KNAB	EM, KP	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto

	pasākumi komercsabiedrībās, lai nepieļautu kukuļošanu				finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Starptautiskajās rekomendācijās tiek norādīts, ka valstīm būtu nepieciešams nodrošināt izglītošanas pasākumus amatpersonām, (jo īpaši tām, kas strādā Latvijas Republikas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecībās ārvalstīs un ārvalstu tirdzniecības pārstāvniecībās), lai tās varētu atklāt un ziņot par ārvalstu uzņēmumu kukuļošanas gadījumiem un sniegt atbilstošu atbalstu, ja šādi uzņēmumi saskaras ar kukuļa piedāvājumiem. Turklāt Latvijas Republikas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības ārvalstīs ir būtisks informācijas kanāls ārvalstu investoriem, kad tie vērsas pie tām, lai izzinātu Latvijas tirgus vidi, tostarp koruptīvas rīcības praksi.</i>				
6.2.	Nodrošināt apmācības valsts amatpersonām (jo īpaši tām, kas strādā Latvijas Republikas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecībās ārvalstīs un ārvalstu tirdzniecības pārstāvniecībās), lai tās varētu atklāt un ziņot par ārvalstu uzņēmumu kukuļošanas gadījumiem un sniegt atbilstošu atbalstu, ja šādi uzņēmumi saskaras ar kukuļa piedāvājumiem	31.12.2015.	KNAB	ĀM, NVO	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>ESAO Pretkukuļošanas darba grupas 2.fāzes novērtējuma laikā vērtēs Latvijas paveikto nodokļu jomā: vai ir veicināta informētība par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas kriminalizāciju un vai ir veiktas apmācības kukuļošanas identificēšanā, veicot komercsabiedrību nodokļu nomaksas auditus. Tāpēc būtu nepieciešamas organizēt apmācības VID nodokļu inspektoriem korupcijas pazīmju identifikācijā, balstoties uz VID Nodokļu kontroles pārvaldes apstiprināto procedūru par Nodokļu kontroles pārvaldes amatpersonu un darbinieku rīcību, identificējot riskus par kukuļdošanas gadījumiem, akcentējot uzmanību tieši uz ārvalstu amatpersonu kukuļošanas gadījumiem, kas izstrādāta balstoties uz ESAO Rokasgrāmatu nodokļu inspektoriem par kukuļošanas identificēšanu (Bribery Awareness Handbook for Tax Examiners).</i>				
6.3.	Aktualizēt norādījumus VID nodokļu inspektoriem korupcijas pazīmju identifikācijā, attiecinot to uz kukuļošanu ārvalstīs, un regulāri veikt VID nodokļu inspektoru apmācību	31.12.2015., 31.12.2017., 31.12.2019.	FM, VAS	VID	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu

					finansējumu ⁴²
Situācijas raksturojums	<i>Lai veicinātu ekonomikas ātrāku atveseļošanu, piesaistot Latvijai lielās investīcijas, 2011.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi likumā „Par uzņēmumu ienākuma nodokli”, kas paredz atjaunot uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaidi par atbalstāmo investīciju projekta ietvaros veiktajiem sākotnējiem ilgtermiņa ieguldījumiem. Investīciju projektu vērtēšana notiek saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 24.janvāra noteikumiem Nr.78 „Atbalstāmo investīciju projekta apstiprināšanas un īstenošanas kārtība”. Atbalstāmo investīciju projektu vērtēšanā šobrīd netiek vērtēts aspekts, vai juridiskai personai ir iepriekš piemērota atbildība par koruptīviem nodarījumiem. Šis kritērijs būtu iekļaujams atbalstāmo investīciju projektu vērtēšanā, lai nacionālā līmenī paustu konceptuālu atbalstu godīgiem uzņēmējiem un uzņēmējdarbībai.</i>				
6.4.	Izstrādāt priekšlikumus grozījumiem normatīvajā regulējumā par atbalstāmo investīciju projektu apstiprināšanas un īstenošanas kārtību, kā izslēgšanas kritēriju investīciju projektu vērtēšanā nosakot – iepriekš piemērotu atbildību par koruptīviem nodarījumiem	31.12.2015.	FM	EM, VID	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Lai panāktu vienotu izpratni par likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta trešās un ceturtās daļas piemērošanu organizāciju, biedrību un nodibinājumu darbībā, kā arī pēc iespējas mazinātu apzinātu un neapzinātu izvairīšanos no likuma normu ievērošanas valsts amatpersonas statusa noteikšanā, ir konstatēta nepieciešamība izstrādāt skaidrojumu minēto tiesību normu piemērošanai praksē.</i>				
6.5.	Izstrādāt informatīvu materiālu biedrību un nodibinājumu amatpersonām par likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 4.panta 3. un 4.daļas piemērošanu organizāciju, biedrību un nodibinājumu darbībā	31.12.2015.	FM VID	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Apakšmērķis: Mazināt sabiedrības toleranci pret korupciju					

⁴² Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās” ietvaros VID nodokļu inspektorū apmācībām.

7.	<i>Rīcības virziens: Personu un grupu, kas nepārstāv valsts sektoru, iesaistīšana korupcijas novēršanā un sabiedrības neiecietības pret korupciju un tās radītajiem draudiem veicināšana</i>				
Situācijas raksturojums	<i>Vidēji gadā KNAB tiek uzsākti 32 kriminālprocesi, prokuratūras iestādēm kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtītas 20 lietas pret 49 personām. Zināšanu trūkums par pretkorupcijas jautājumiem un atbildības trūkums privātajā sfērā var sekmēt negodprātīgu uzņēmējdarbību. Lai panāktu koruptīvu noziegumu apjoma kritumu, mazinātu sabiedrības un tai skaitā uzņēmēju iecietību pret korupciju (nacionālā un starptautiskā mērogā) un veicinātu privātā sektora atbildību par godīgu konkurenci un ilgtspējīgu uzņēmējdarbību, institūcijām, kuru amatpersonām salīdzinoši biežāk tiek piedāvāti kukuļi, ir jāveic uzņēmēju informēšana par korupcijas (nacionālā un starptautiskā mērogā) negatīvajām sekām, piemēroto atbildību juridiskajām un fiziskajām personām, kā arī par korupcijas novēršanas pasākumiem uzņēmumos.</i>				
7.1.	Tiesībaizsardzības iestādēm sadarbībā ar uzņēmēju intereses pārstāvošajām organizācijām (dažādās nozarēs) organizēt un iesaistīties informatīvu pasākumu organizēšanā, kas vērsti uz Latvijas uzņēmēju informēšanu par korupcijas (nacionālā un starptautiskā mērogā) negatīvajām sekām, veicinot kompleksu iekšēju pretkorupcijas pasākumu ieviešanu uzņēmumos.	31.12.2015. - 31.12.2020.	KNAB, VID, VP, VRS	NVO	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Korporatīvā sociālā atbildība ir ilgtspējīgu uzņēmumu stratēģijas un identitātes pamats. Tā ietver uzņēmumu biznesa praksi, uzņēmuma vērtības un principus, pēc kuriem uzņēmums vadās, kā arī ieguldījumu vietējās sabiedrības attīstībā. Korporatīvas sociālās atbildības jēdziens Latvijas uzņēmējdarbības vidē ir salīdzinoši jauns, taču tā nozīmi jau šobrīd apzinās uzņēmēji, kam ir būtiska savas uzņēmējdarbības ilgtspēja, kā arī ir vēlme un nepieciešamība darboties starptautiskā līmenī un piesaistīt investīcijas. Korporatīvās sociālās atbildības jēdziens Latvijā pārsvarā tiek asociēts ar darba vides, darba drošības uzlabošanu un darbinieku sociālo garantiju nodrošinājumu. Tomēr korporatīvās sociālās atbildības kontekstā par maz ir analizēta un vērtēta korupcijas novēršanas politikas plānošana un ieviešana privātajā sektorā, lai arī tā tieši ataino uzņēmuma vērtības, pēc kurām vadoties, tas attīsta savu uzņēmējdarbības praksi. Līdz ar to secināms, ka korupcijas novēršanas jautājumi aizvien vairāk būtu aktualizējami uzņēmēju izglītošanas programmās un semināros. Mūsdienu biznesa vidē ētika un stingra nostāja pret korupciju nebūtu jāuztver kā izvēle, bet kā nepieciešamība ilgtspējīgiem panākumiem. Ir jānodrošina labvēlīga tiesiskā un konkurences vide, kurā uzņēmēji tiek iedrošināti ziņot par korupciju. Arī nevalstiskajām organizācijām ir jābūt atbildīgākām uzņēmēju informēšanā un izglītošanā, nodrošinot tos ar pamatzināšanām par saistošajiem noteikumiem un juridiskajām saistībām, lai nodrošinātu to atbilstību tostarp ANO Globālā līguma kustības izvirzītajam 10. Principam, kas nosaka, ka „Uzņēmumiem ir jāstrādā pret korupciju visos tās veidos (gan pret kukuļdošanu, gan naudas vai citu labumu izspiešanu)”.</i></p>				
7.2.	Veidot izpratni par korupcijas riskiem un korupcijas negatīvajām sekām uzņēmējdarbībā un veicināt augstāku korporatīvās sociālās atbildības standartu ievērošanu	31.12.2018.	EM	TM KNAB NVO	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<p><i>Godīgas vēlēšanas, kā arī godīga un atbildīga politika starpvēlēšanu laikā ir demokrātiskas valsts pamatnosacījums. Līdz ar ko likumsakarīga ir nepieciešamība nodrošināt caurskatāmību tautas priekštāvju darbībām cīņā par vēlēšanu uzticību priekšvēlēšanu periodos.</i></p>				
7.3.	Informēt sabiedrību par konstatētajiem priekšvēlēšanu aģitācijas kārtības pārkāpumiem politisko organizāciju un to apvienību darbībā, kā arī politisko organizāciju un to apvienību finansēšanas noteikumu pārkāpumiem.	31.12.2015.- 31.12.2020.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Augsta tolerance pret korupciju vērojama arī gados jaunu cilvēku attieksmē. Lai radītu jauniešiem izpratni par korupcijas negatīvajām sekām un kaitējumu sabiedrībai un demokrātijai, kā arī veicinātu jauniešu vidū diskusiju par labu pārvaldību, godprātību un citām sabiedrības vērtībām, pretkorupcijas jautājumus nepieciešams integrēt izglītības programmās.</i></p> <p><i>Šobrīd valsts vispārējās vidējās izglītības standartā korupcijas jautājums ir iekļauts tikai mācību priekšmeta „Politika un tiesības” standartā. Lai nākotnē veicinātu neiecietību pret korupciju un nodrošinātu sistemātisku korupcijas tematikas apgūšanu, pretkorupcijas jautājumu apgūšana ir jāiekļauj pamatizglītības un vispārējās izglītības standartos, ar korupciju saistītos jautājumus ietverot tādu mācību priekšmetu standartos kā sociālās zinības, ekonomika, kulturoloģija un ētika.</i></p>				
7.4.	Veikt grozījumus Ministru kabineta 2013.gada 21.maija noteikumos Nr.281 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu paraugiem", pilnveidojot mācību priekšmetu „Ekonomika”, „Kulturoloģija” un „Ētika” saturu par korupcijas jautājumiem.	31.12.2017.	IZM	VISC	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
7.5.	Veikt grozījumus Ministru kabineta 2014.gada 12.augusta noteikumos Nr.468 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem", mācību priekšmeta „Sociālās zinības” programmas saturā pilnveidojot jautājumus par korupciju, skaidrojot korupcijas būtību, cēloņus un sekas, izpausmi un novēršanu.	31.12.2017.	IZM	VISC, KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
7.6.	Lai nostiprinātu iedzīvotāju pārliecību par iespējām risināt jautājumus veselības aprūpes iestādēs, satiksmes uzraudzības jomā un tiesā, neizmantojot prettiesiskus maksājumus šajās jomās nodarbinātajām	31.12.2015.	VM, IeM, pašvaldības, TA		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un

	personām, un lai cilvēki būtu informēti par saviem pienākumiem un tiesībām, izstrādāt un ieviest komunikācijas stratēģiju, vēršot uzmanību uz nodarbināto godprātīgumu, institūciju labu pārvaldību un dažāda veida piedāvājumu (kukuļu, dāvanu, neatļautu labumu) nodarbinātajiem nepieļaujamību.				pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd Latvijā nav sava vienota ētikas kodeksa ne veselības aprūpes jomā nodarbinātajiem, nedz arī izglītības nozares iestādēs strādājošiem. Tā rezultātā nav regulēta, piemēram, dāvanu apmaiņa vai citi interešu konfliktu gadījumi starp valsts vai pašvaldības iestādē nodarbinātajiem un institūcijas klientiem.</i>				
7.7.	Izstrādāt vadlīnijas vienotu ētikas kodeksu izstrādei veselības aprūpes jomā un izglītības nozarē strādājošajiem	31.12.2016.	VM IZM	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Lai sekmētu pretkorupcijas temata apgūšanu dažāda vecuma skolēnu auditorijās, nepieciešams mācību stundas padarīt praktiskākas un interesantākas, izmantojot mūsdienu tehnoloģijas. Izveidojot dažādas video situācijas, kas vizuāli saistošā veidā attēlotu raksturīgākās ētiskas un korupcijas problēmas ikdienas situācijās, varētu sekmēt skolēnu izpratni par korupcijas problemātiku, izpausmi un sekām, kā arī veicināt atbildību par savu un savas ģimenes locekļu rīcību dažādās dilemmas situācijās. Papildu izstrādājami arī cita veida (plakāti, kartītes, uzlīmes, brošūras) informatīvi materiāli skolēnu izglītošanai.</i>				
7.8.	Nodrošināt pretkorupcijas tēmai veltītu video mācību materiāla izstrādi skolēnu auditorijai	31.12.2019.	KNAB	VISC	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
7.9.	Nodrošināt pretkorupcijas tēmai veltītu informatīvu materiālu izstrādi skolēnu	31.12.2017.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam

	auditorijai				gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Lai nodrošinātu skolēniem iespēju saņemt pilnvērtīgas, uz korupcijas apkarotāju un novērsēju pieredzes balstītas zināšanas par korupcijas tematiku, nepieciešams pilnveidot skolotāju zināšanas par minēto jautājumu, organizējot seminārus, apmācības un konferences.</i>				
7.10.	Pilnveidot skolotāju zināšanas par korupciju kā sociālu parādību, lai iegūtās zināšanas būtu izmantojamas tālākā skolēnu apmācībā	31.12.2017.	KNAB	IZM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Eiropas Parlamenta 2013.gada 23.oktobra rezolūcijā norādīts, ka „neatkarīga pētnieciskā žurnālistika ir nozīmīga krāpšanas, korupcijas un organizētās noziedzības shēmu atklāšanā, ko pierādīja ārzonu informācijas nopludināšanas gadījums 2013. gada aprīlī, atklājot informāciju par 130 000 ārzonu kontiem pēc tam, kad vairākus gadus tika veikta izmeklēšana, ko sadarbībā ar 36 laikrakstiem īstenoja Starptautiskais Pētnieciskās žurnālistikas konsorcijs; Eiropas Parlaments pauž viedokli, ka pētnieciskās žurnālistikas ziņojumi ir vērtīgs informācijas avots, kas jāanalizē Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (OLAF) un dalībvalstu tiesībsardzības un citām kompetentajām iestādēm”. Latvijā ir komerciāli neizdevīgi privāti finansētiem plašsaziņas līdzekļiem uzturēt pētniecisko žurnālistiku, arī valsts atbalsts pētnieciskās žurnālistikas attīstībai ir ļoti vājš, tādēļ būtu izvērtējamas iespējas izstrādāt valsts atbalsta mehānismu.</i>				
7.11.	Izvērtēt iespējas izstrādāt tādu valsts atbalsta mehānismu pētnieciskās žurnālistikas attīstībai Latvijā, kas neapdraudētu tā neatkarību un veicinātu tās pastāvēšanu.	31.12.2018.	KNAB	NEPL	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Spēļu rezultātu pasūtīšana tiek vienprātīgi uzskatīta par vienu no lielākajiem draudiem mūsdienu sportam. Tā grauj sporta pārstāvētās vērtības, piemēram, godīgumu, godīgu spēli un cieņu pret citiem. Spēļu rezultātu pasūtīšana var atsvešināt līdzjutējus un atbalstītājus no organizētā sporta — jomas, kas veido gandrīz 2 % no ES bruto pievienotās vērtības. Turklāt spēļu rezultātu pasūtīšana bieži ir saistīta ar pasaules mēroga organizētās noziedzības tīkliem. Tā ir problēma, kas pašlaik pasaulē ir kļuvusi par valstu iestāžu, sporta kustības un tiesībsardzības aģentūru prioritāti. Spēļu rezultātu pasūtīšana ir korupcijas veids, pret kuru vērsas valstu krimināltiesību akti.</i>				
7.12.	Veikt korupcijas risku analīzi Latvijas	31.12.2019.	KNAB	VP, IZM	Likumā par valsts

	sporta organizāciju darbībā, izvērtēt to politiku un praktiskos pasākumus cīņā ar korupciju un veikt to efektivitātes un izmantojamības novērtējumu.				budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
8.	<i>Rīcības virziens: Trauksmes cēlāju aizsardzības pilnveidošana un sabiedrības informēšana par ziņošanas iespējām konstatēto likumpārkāpumu gadījumos</i>				
Situācijas raksturojums	<p>2014.gada 30.aprīlī Eiropas Padomes Ministru komitejas sēdē tika pieņemta rekomendācija dalībvalstīm par trauksme cēlāju aizsardzību (<i>Recommendation CM/Rec(2014)7 of the Committee of Ministers to member States on the protection of whistleblowers (Adopted by the Committee of Ministers on 30 April 2014, at the 1198th meeting of the Ministers' Deputies)</i>) pieejama https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec(2014)7&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383). Rekomendācija paredz normatīvā, juridiskās aizsardzības un institucionālā ietvara izveidi trauksmes cēlāju aizsardzībai.</p> <p><i>Kopš brīža, kad tika likvidēta Valsts civildienesta pārvalde, Latvijā nav iestādes, kas valsts administrācijas ietvaros izskatītu sūdzības par iespējamu publisko personu iestāžu vadītāju prettiesisku rīcību attiecībā pret valsts pārvaldē strādājošajiem, piemēram, par patvaļīgu atbrīvošanu no amata, nepamatotu disciplināro sankcionēšanu, ziņotāju aizsardzības pasākumu neievērošanu, politisko iejaukšanos vai citiem pārkāpumiem. Ilgstošas tiesvedības draudi, kas saistīti arī ar finansiāliem izdevumiem, bremsē pašiniciatīvu cīņai pret prettiesisku rīcību, nostiprinās bailes ziņot par konstatētiem pārkāpumiem. Ziņošanas jeb trauksmes celšanas mehānisms Latvijā ir vājš, turklāt zināma aizsardzība pastāv tikai attiecībā uz valsts amatpersonām, kas ziņo par interešu konfliktiem. Tomēr pat līdzvērtīgu mehānismu nav attiecībā uz valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem, kas nav valsts amatpersonas. Valsts neveicina iedzīvotāju iesaisti dažādu pārkāpumu atklāšanā, piemēram, informējot par vides aizsardzības, nodokļu nomaksas, būvniecības prasību vai citu noteikumu pārkāpšanu. It īpaši būtiski valstij būtu izstrādāt mehānismus pārkāpumu identificēšanā ikvienā jomā, kur tiek ieguldīti publiskie finanšu līdzekļi, jo kā liecina ārvalstu pētījumi, veicinot ziņošanu, var tikt samazināts izkrāpto vai izšķērdēto līdzekļu apjoms sākot no potenciāli 18% no kopējā valsts budžeta dotāciju apmēra uz 3-5% (Skat. "Sabiedrības par atklātību - Delna" pētījumu "Trauksmes cēlēju tiesiskā aizsardzība Latvijā". Kristīne Dupate, 2012.)</i></p>				
8.1.	<p>1) Izstrādāt likumprojektu par ziņotāju par likumpārkāpumiem aizsardzību;</p> <p>2) Popularizējot ziņošanas mehānismus sabiedrībā, aktivizēt ziņotājus proaktīvai un reaktīvai rīcībai;</p> <p>3) Valsts pārvaldes ietvaros nodrošināt kompetentu un politiski neatkarīgu</p>	<p>1)31.12.2016.</p> <p>2) pastāvīgi</p> <p>3)31.12.2019</p>	<p>1) VK</p> <p>2), 3) KNAB</p>	<p>TM, FM, LM, EM,</p> <p>VM</p>	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

	pārkāpumu, ko izdarījuši iestāžu vadītāji, izskatīšanu				
Situācijas raksturojums	<p><i>Tiesībsargājošo iestāžu informēšana par negodprātīgu amatpersonu rīcību ir katra iedzīvotāja pienākums, turklāt tiesiskā valstī šādi rīcībai būtu jāklūst par sociālo standartu. Ceļā uz tiesisku valsti, kurā korupcija ir apkaunojoša rīcība, sabiedrībā ir jāstiprina neiecietība pret korupciju un jāveicina gatavība atklāt un ziņot par negodprātīgām amatpersonām. Tomēr nevalstiskās organizācijas norāda (skat. biedrības „Sabiedrība par atklātību – Delna” pētījumu „Trauksmes cēlēju tiesiskā aizsardzība Latvijā” (turpmāk – Pētījums); (Kristīne Dupate, 2012), ka Latvijā šobrīd aizvien ir būtiskas nepilnības trauksmes cēlēju tiesiskajai aizsardzībai, rosinot pat īpašā likumā nodrošināt trauksmes cēlēju aizsardzību. Lielākās potenciālo ziņotāju bažas šobrīd aizvien ir par tiešu vai netiešu darba devēja, iestādes vai struktūrvienības vadītāja "izrēķināšanos" (galvenokārt ar administratīvām metodēm) ziņošanas gadījumā. Pētījuma secinājumi: 1.Pašlaik Latvijā nav speciāla tiesiskā regulējuma attiecībā uz trauksmes celšanas gadījumiem. Esošais tiesiskais regulējums, kuru iespējams piemērot arī trauksmes celšanas gadījumos, ir fragmentārs gan materiālā, gan personālā tvēruma ziņā. 2.Sakarā ar to, ka Latvijas tiesiskais regulējums tieši neidentificē trauksmes celšanas gadījumus un trauksmes cēļus, šādā situācijā tiek piemērots vispārējais tiesiskais regulējums, kas, ņemot vērā reālos gadījumus, var rezultēties nopietnās tiesiskās sekās, kā sarežģīta un dārga civiltiesiskā tiesvedība vai kriminālprocesa uzsākšana pret trauksmes cēlēju saistībā ar citu personu tiesību iespējamu aizskaršanu. 3.Tās dažas normas, kas ir netieši vērstas uz trauksmes cēlēju aizsardzību (Darba likuma 9.pants, KL 28.pants), līdz šim tiesu praksē nav tikušas piemērotas trauksmes cēlēju aizsardzības kontekstā. Tiesu prakse un tiesību zinātnieku atziņas liecina, ka trauksmes cēlēju rīcības aizsardzībai plašāk Latvijas tiesību sistēmas kontekstā tiek izmantotas tiesības uz vārda brīvību. 4.Latvijā efektīvi nedarbojas Iesnieguma likumā un Informācijas atklātības likumā noteiktā trauksmes cēlēja identitātes aizsardzība, turklāt nereti tiek apšaubīta minēto tiesību ievērošanu uzraugošo institūciju efektivitāte un objektivitāte. 5.Tiesvedības procesi, kas tiek ierosināti pret trauksmes cēļiem, pamatā ir juridiski komplicēti, kas skaidrojams ar attiecīgas tiesu prakses un skaidra speciālā tiesiskā regulējuma trūkumu. 6.Kvalificēta juridiskā palīdzība Latvijā ir dārga, turklāt trauksmes cēlēju tiesvedības procesi nav tipiski, tādēļ prasa īpašas papildu zināšanas. Lai spētu sev nodrošināt kvalificētu juridisko palīdzību, trauksmes cēļiem pašiem jābūt augsti kvalificētiem juristiem vai cilvēkiem ar augstu ienākumu līmeni. Tāpēc pozitīvu rezultātu savu tiesību aizsardzībai gūst trauksmes cēļi, kuriem ir augsta profesionālā kvalifikācija un/vai pietiekami augsti ienākumi.</i></p> <p><i>Pētījumā izteikti priekšlikumi: A.Ir nepieciešams speciāls tiesiskais regulējums, kas sniedz trauksmes celšanas un trauksmes cēlēja definīciju un kas tiek piemērots kā lex specialis attiecībā pret citu vispārējo tiesisko regulējumu attiecībā uz konkrētām situācijām. B.Tā kā robeža starp trauksmes celšanu un citu personu tiesību pārkāpumu ir grūti paredzama un nosakāma, radot ievērojamu risku trauksmes cēļiem, ir jāparedz īpašs tiesiskais regulējums trauksmes cēlēja aizsardzībai gadījumā, ja sniegtās ziņas izrādījušās kļūdainas. Šeit gan vienlaicīgi būtu jāievēro samērīgums starp sniegto ziņu iespējamo (ja tās nebūtu kļūdainas) nozīmi sabiedrībai un sekām, kādas tās radījušās citām personām, lai nodrošinātu vispārējo tiesību principu un cilvēktiesību ievērošanu. C.Speciālajā tiesiskajā regulējuma trauksmes celšanas gadījumiem būtu nosakāma ne tikai adekvāta trauksmes cēlēja aizsardzība pret negatīvām sekām, bet arī tiesības uz saprātīgu finansiālo atlīdzību, ja sabiedrības gūtais labums ir bijis ievērojams.</i></p>				

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tiesību aktos būtu paredzama iespēja nevalstiskajām organizācijām būt par patstāvīgu prasītāju civilprocesā un iesniedzēju administratīvajā procesā trauksmes celšanas gadījumos sabiedrības interesēs, nepastāvot konkrētai cietušajai personai. 2. Ņemot vērā Latvijas mazo iedzīvotāju skaitu, Darba likumā būtu nosakāma arī personas aizsardzība pret nelabvēlīgām sekām trauksmes celšanas gadījumā arī no trešo personu, t.i., citu darba devēju, puses, lai novērstu reāli eksistējošu situāciju, ka trauksmes cēlējam nākas ne tikai pārtraukt darba tiesiskās attiecības ar darba devēju, pret kuru trauksme ir celta, bet arī vēlāk saskarties ar nopietnām grūtībām atrast darbu pie cita darba devēja. 3. Speciālajam tiesiskajam regulējumam attiecība uz trauksmes cēlējiem būtu paredzamas arī speciālas procesuālās tiesības. Tiesvedībās civilprocesuālajā kārtībā būtu jāparedz apgrieztais pierādīšanas pienākums, it sevišķi attiecībā uz kļūdainu ziņošanu: trauksmes cēlējam būtu vien jāpierāda tas, ka ir bijuši <i>prima facie</i> fakti, kas liecina par iespējamu tiesību normu pārkāpumu. Tomēr arī šeit būtu piemērojams samērīguma princips, paralēli vērtējot iespējamo sabiedrības ieguvumu un citām personām nodarīto zaudējumu (kaitējumu). 4. Likumdevējam būtu jānosaka un izpildvarai būtu efektīvāk jānodrošina Iesnieguma likumā un Informācijas atklātības likumā noteiktā trauksmes cēlēja identitātes aizsardzība. 5. Nepieciešams tiesiskais regulējums, kas pilnveidotu gan iekšējās, gan ārējās ziņošanas mehānismus. It īpaši liela uzmanība būtu jāvelta Valsts policijas Iekšējās izmeklēšanas biroja pakļautības maiņai, lai tiktu nodrošināta tā darbības objektivitāte. 6. Likumdevējam ir jāgroza visi likumi, kuri regulē valsts dienestu, paredzot tajos Darba likuma normu, kas nosaka nelabvēlīgu seku radīšanas aizliegumu, kā tas jau ir pašlaik ir noteikts Valsts civildienesta likumā. 7. Lai sabiedrībā veicinātu izpratni par trauksmes celšanas nepieciešamību un sekmētu atbalstošu attieksmi pret trauksmes cēlējiem, ir nepieciešams apsvērt iespēju paredzēt speciālu tiesisko regulējumu konkrētās dzīves jomās, piemēram, celtniecībā un ceļu būvē, kur nekvalitatīva darbu izpilde, kas tiek noslēpta, var draudēt ar lielu sabiedrisko bīstamību cilvēku veselībai un dzīvībai. Līdzīgi speciālu tiesisko regulējumu gan trauksmes cēlēju aizsardzībai, gan finansiālai atlīdzībai varētu ieviest nodokļu nomaksas jomā, kas tiek atzīta par vienu no korupcijas riskiem un likuma pārkāpumiem visvairāk pakļautajām jomām. 				
8.2.	Svītrots ar MK 03.02.2016. rīkojumu Nr. 110				
8.3.	Noteikt valsts amatpersonām obligātu pienākumu ziņot KNAB visos gadījumos, kad to rīcībā nonākusi informācija, kas pirmšķietami norāda uz koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu	29.02.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
8.4.	Analizēt KL 324.pantu un jaunākās lietas, kurās šī norma par labprātīgu paziņošanu par kukuļdošanu ir tikusi piemērota, lai pārlicinātos, vai šī norma	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu

	potenciāli var tikt ļaunprātīgi izmantota un nepieciešamības gadījumā veikt attiecīgus pasākumus				ietvaros
Apakšmērķis: Nodrošināt soda par likumpārkāpumiem, kas saistīti ar dienesta ļaunprātībām un uzticētās varas nelikumīgu izmantošanu, neizbēgamību					
9. Rīcības virziens: Efektīvu, proporcionālu un atturošu administratīvo vai kriminālo sodu par izdarītajiem pārkāpumiem noteikšana.					
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd valstī nenotiek aktīva darbība privātā sektora korupcijas atklāšanā. Ņemot vērā, ka publiskā sektora korupcijas izmeklēšanā ir nepieciešams izmantot tādas pašas metodes kā privātā sektora likumpārkāpumu atklāšanā, būtu lietderīgi šīs izmeklēšanas funkcijas apvienot, mainot krimināllietu izmeklēšanas piekritību. Šobrīd atbilstoši KPL 387.panta sestajā daļā noteiktajai kompetencei un Korupcijas novēršanas un apkarošana biroja likuma 2.pantam KNAB ir kompetence izmeklēt noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā.</i>				
9.1.	Izstrādāt informatīvo ziņojumu, izvērtējot iespēju paplašināt KNAB kompetenci attiecībā uz tiesībām izmeklēt koruptīvos noziedzīgos nodarījumus privātajā sektorā	01.09.2017.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Saskaņā ar Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas un ANO Pretkorupcijas konvencijas prasībām nacionālajos normatīvajos aktos ir jāparedz, ka kukuļa pieprasīšana, ko ir izdarījusi valsts amatpersona, ir jāatzīst par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu arī tajos gadījumos, kad kukuļa pieņemšana faktiski nav notikusi. Tomēr Latvijas KL 320.panta trešajā daļā valsts amatpersonai ir paredzēta atbildība par kukuļa pieprasīšanu kā par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu tikai tajā gadījumā, ja kukulis ir pieprasīts „par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām”. Tas nozīmē, ka tikai tajos gadījumos, kad ir notikusi kukuļa, tas ir, materiālu vērtību, mantiska vai citāda rakstura labumu, pieņemšana, kukuļa pieprasīšana tiks uzskatīta par kvalificējošu pazīmi kriminālatbildības piemērošanā.</i>				
9.2.	Izstrādāt likumprojektu, paredzot kriminālatbildību kā par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu par kukuļa pieprasīšanu, ko ir izdarījusi valsts amatpersona.	31.12.2015.	TM	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<i>Saskaņā ar socioloģisko aptauju datiem Latvijā 57% iedzīvotāju norāda uz to, ka viņi nezina, kur vērsties gadījumā, ja viņi vēlētos ziņot par korupcijas gadījumu. Līdz ar to ir nepieciešams izglītēt sabiedrību par to, kur ziņot, kā arī nodrošināt viegli pieejamu informāciju par ziņošanas iespējām.</i>				
9.3.	Valsts un pašvaldību institūciju darbinieku un iedzīvotāju izglītošana par nepieciešamību ziņot par likumpārkāpumiem iestādēs. Informēšana par liecinieku aizsardzības programmām un to izmantošanas iespējām, informācijas sniedzēju aizsardzību un anonimitātes nodrošināšanu.	Pastāvīgi	KNAB, VP	GP	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Saskaņā ar Eiropas Parlamenta rīcības plānu organizētās noziedzības, korupcijas un naudas atmazgāšanas apkarošanai 2014. – 2019.gadam ir izteikts aicinājums dalībvalstīm ieviest konkrētus noteikumus par aizliegumu personām pēc galīgā tiesas sprieduma pashudināšanas par noziegumiem saistībā ar korupciju kandidēt uz noteiktiem amatiem, paredzot pietiekami ilgu šīs sankcijas darbības laiku (ideāli būtu vismaz 5 gadi), kas attiecas uz piedalīšanos visu veidu vēlēšanās (Eiropas, valsts, reģionālajā un vietējā līmenī), šajā laikā aizliedzot arī ieņemt amatu valdībā dažādos administrācijas līmeņos. Pašlaik ir iespējama situācija, kad pašvaldībās, pašvaldību institūcijās un uzņēmumos, publiskās personas kapitālsabiedrībās var turpināt darbu amatpersona, kura notiesāta par koruptīvu noziedzīgo nodarījumu. Tādējādi gadījumos, kad piemērots ar brīvības atņemšanu nesaistīts sods, var rasties situācija, kur persona turpina darbu pašpārvaldes institūcijā vai pašpārvaldes uzņēmumā, tādējādi gan graujot uzticību vietējās pārvaldei, gan radot iespēju korumpētām amatpersonām cerēt, ka pat koruptīva noziedzīga nodarījuma atklāšanas un notiesāšanas gadījumā tās savu darbu varēs turpināt.</i>				
9.4.	Izvērtēt iespējas noteikt normatīvajos aktos, ka personas, kas ar galīgu spriedumu notiesātas par līdzdalību organizētā noziedzībā, korupciju (noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā vai dienesta ļaunprātībām privātajā sektorā) vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nevar ieņemt amatus pašvaldību institūcijās, publiskās personas	31.12.2017.	Visas ministrijas		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

	kapitālsabiedrībās.				
Situācijas raksturojums	<i>Pieaugot izmeklēšanas kapacitātei, tiek radīti jauni noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas paņēmieni, tādēļ ir nepieciešams attīstīt jaunas metodes un starpinstitūciju sadarbību, lai visefektīvākā veidā noteiktu korupcijas sensitīvās jomas un risku analīzes rezultātā identificētu aizdomās turamās personas, kuru darbībā varētu būt likumpārkāpumu pazīmes. Eiropas Parlamenta 2013. gada 23.oktobra rezolūcijā minēts, ka noziedzīgo organizāciju iefiltrēšanās spēja un nelikumīgi iegūtie līdzekļi ir ievērojami palielinājušies tā iemesla dēļ, ka tās darbojas daudzās nozarēs, no kurām lielāko daļu kontrolē valsts pārvalde. Līdz ar to koruptīvu nodarījumu atklāšanai ir nepieciešams nodrošināt kriminālizlūkošanu stratēģiskajā, taktiskajā un operatīvajā līmenī, lai efektīvizētu noziedzīgu nodarījumu atklāšanu un veicinātu optimālu tiesību aizsardzības iestāžu sadarbību noziedzīgu nodarījumu valsts dienestā un dienesta ļaunprātību tautsaimniecībā apkarošanas virzienos.</i>				
9.5.	Attīstīt un ieviest nacionālā kriminālizlūkošanas modeļa metodes koruptīvu noziedzīgu nodarījumu atklāšanā (noziedzīgi nodarījumi valsts dienestā un dienesta ļaunprātības tautsaimniecībā), ieviešot stratēģisko analīzi un citas nepieciešamās metodes.	31.12.2017.	KNAB	VP	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Atbilstoši ESAO Pretkukuļošanas darba grupas Latvijas izvērtējuma ietvaros izvirzītajām prasībām, Latvijai ir jānodrošina: 1) statistika par izpildītajām tiesiskajām palīdzībā saistībā ar ārvalstu amatpersonas kukuļošanu; 3) statistika saistībā ar nosūtītajiem tiesiskās palīdzības lūgumiem par ārvalstu amatpersonas kukuļošanu; 4) statistika par izdošanas lūgumiem saistībā ar ārvalstu amatpersonas kukuļošanu; 5) statistika par kriminālprocesiem par ārvalstu amatpersonu kukuļošanu. Latvijai būs jāsniedz informācija par ESAO Pretkukuļošanas konvencijas piemērošanu praksē, t.sk. jānodrošina minētie statistikas dati.</i>				
9.6.	Nodrošināt statistikas datu uzskaiti atbilstoši ESAO Pretkukuļošanas konvencijas darba grupas noteiktajam statistikas saturam	31.12.2015. 31.12.2016. 31.12.2017. 31.12.2018. 31.12.2019. 31.12.2020.	KNAB	TM GP	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<i>Par aktualitāti starptautiskajā telpā korupcijas novēršanas kontekstā kļuvuši korupcijas risku pētījumi, kuru mērķis ir noskaidrot, vai pastāv kāda savstarpēja saistība starp personas dzimumu un tā gatavību iesaistīties koruptīvās darbībās. Latvijā līdz šim nav veikti šāda satura pētījumi vai analīze. Lai arī Latvija varētu pilnvērtīgi piedalīties starptautiskās diskusijās par personas dzimuma ietekmi uz koruptīvas rīcības izpausmēm, nepieciešams veikt padziļinātu analīzi, ņemot vērā to valstu metodoloģisko pieredzi, kas šādus pētījumus jau ir veikušas.</i>				
9.7.	Veikt analīzi par personas dzimuma lomu un tā iespējamo ietekmi uz koruptīvas rīcības izpausmēm	31.12.2020.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd informācija par amatpersonu izdarītajiem administratīvajiem pārkāpumiem ir pieejama vieglāk un lielākā apjomā nekā informācija par izdarītajiem koruptīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. IKNL 31.pants paredz sabiedrības informēšanu par valsts amatpersonas darbībā konstatētajiem šā likuma pārkāpumiem, ievietojot informāciju attiecīgās institūcijas mājaslapā internetā. Publikācijā atbilstoši IKNL ietverta šāda satura informācija: 1) valsts amatpersonas vārds, uzvārds un ieņemamais amats; 2) šā likuma tiesību norma, kas pārkāpta; 3) pārkāpuma būtība un tā izdarīšanas laiks; 4) pieņemtais lēmums (nolēmums); 5) lēmuma (nolēmuma) spēkā stāšanās un izpildes datums. Savukārt informācijai par valsts amatpersonu KL pārkāpumiem publiskajā telpā ir ierobežots apjoms un piekļuve.</i>				
9.8.	Izstrādāt koncepciju par iespējamiem risinājumiem, lai nodrošinātu informācijas publiskošanu par amatpersonām piemērotajiem kriminālsodiem, ņemot vērā Fizisko personu datu aizsardzības likumu.	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Saskaņā ar Eiropas Parlamenta ierosinātajām svarīgākajām darbības jomām ES Nodokļu plaiss novēršanas stratēģijā: „Krāpšanas nodokļu jomā un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas jautājumos” tiek izteikts aicinājums dalībvalstīm piešķirt savām valsts nodokļu pārvaldes un nodokļu revīzijas iestādēm atbilstošu personālu, speciālās zināšanas un budžeta resursus, kā arī resursus to nodokļu iestāžu darbinieku apmācībai, kuri specializējušies pārrobežu sadarbībā saistībā ar krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu apiešanu, un ieviest stingrus pretkorupcijas pasākumus. Tā kā Latvijā vēl arvien tiek lēsts augsts ēnu ekonomikas līmenis un ES ārējās robežas kontrole ir pakļauta augstiem korupcijas riskiem, tad valstij būtu jāstiprina pretkorupcijas kapacitāte robežkontroles jomā.</i>				
9.9.	Lai stiprinātu valsts pretkorupcijas politikas kapacitāti nodokļu un	31.12.2017.	FM, VAS	VID	Likumā par valsts budžetu kārtējam

	robežkontroles jomā, jāizvērtē valsts nodokļu pārvaldes un nodokļu revīzijas iestāžu personāla atbilstība un speciālās zināšanas, un jānodrošina atbilstoši budžeta resursi to nodokļu iestāžu darbinieku apmācībai, kuri specializējušies pārrobežu sadarbībā saistībā ar krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu apiešanu, un jāievieš stingri pretkorupcijas pasākumi.				gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ⁴³
Situācijas raksturojums	<i>Šobrīd KPL nav paredzēta fiziskajām personām ekvivalentu drošības līdzekļu piemērošana arī tajās situācijās, kad tiek piemēroti KL paredzētie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi attiecībā uz juridiskajām personām, tādēļ ir nepieciešams veikt attiecīgus grozījumus normatīvajos aktos.</i>				
9.10.	Sagatavot priekšlikumus Kriminālprocesa likuma grozījumiem par fiziskajām personām ekvivalentu drošības līdzekļu ieviešanu arī tajās situācijās, kad tiek piemēroti KL paredzētie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi attiecībā uz juridiskajām personām	31.12.2015.	TM, KNAB		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
10.	<i>Rīcības virziens: Ārvalstu un starptautisko organizāciju amatpersonu kukuļošanas novēršana un apkarošana</i>				

⁴³ Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa "Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās" ietvaros tiks nodrošinātas apmācības, lai stiprinātu valsts pretkorupcijas politikas kapacitāti nodokļu un robežkontroles jomā.

Situācijas raksturojums	<i>Atbilstoši ESAO Pretkukuļošanas konvencijas 12.pantā noteiktajam, ESAO Pretkukuļošanas darba grupa īsteno sistemātisku pārbaužu programmu, lai sekotu minētās Konvencijas ieviešanai pilnā apjomā un to veicinātu. Latvijas izvērtējums ietver trīs izvērtēšanas fāzes. Pretkukuļošanas darba grupa savu formālo viedokli par Latvijas tiesību aktu un to piemērošanas atbilstību ESAO juridiskajiem instrumentiem sniegs pēc pirmajām divām izvērtēšanas fāzēm. Latvijas likumdošanas atbilstības izvērtējums (pirmā fāze) noslēdzās 2014. gada jūnijā. 2015. gadā ESAO vērtēs konvencijas piemērošanu praksē (otrā fāzē). Trešajā izvērtēšanas fāzē atbilstoši ESAO Pretkukuļošanas darba grupas darba programmas termiņiem vērtēs Pretkukuļošanas konvencijas piemērošanu praksē un ESAO rekomendāciju izpildi</i>				
10.1.	Nodrošināt Latvijas atbilstības ESAO 1997.gada 21.novembra konvencijai „Par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos” novērtēšanu (1., 2. un 3.fāze)	31.12.2015.(2.fāze), 31.12.2017. (3.fāze)	TM	KNAB, ĢP, FM, ĀM	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Sākotnējā memorandā par pievienošanu ESAO kukuļošanas apkarošanas sadaļā ir jānovērtē Latvijas atbilstība kopumā 5 instrumentiem:</i> <i>a. C(2009)159/REV1/FINAL – Padomes rekomendācija turpmākai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskajos biznesa darījumos;</i> <i>b. C(2009)64 –Padomes rekomendācija par nodokļu pasākumiem turpmākai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskajos biznesa darījumos;</i> <i>c. C(2006)163 – Padomes rekomendācija par kukuļošanu un oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem;</i> <i>d. DCD/DAC(96)11/FINAL – Attīstības palīdzības komitejas ieteikums korupcijas apkarošanas priekšlikumiem abpusējas palīdzības sniegšanas ietvaros;</i> <i>e. ESAO Konvencija par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos.</i> <i>ESAO vērtēs Latvijā spēkā esošo tiesību aktu un to piemērošanas prakses atbilstību augstākminētajiem juridiskajiem instrumentiem, kā arī nepieciešamības gadījumā sagatavos viedokli par nepieciešamajiem grozījumiem vai papildinājumiem.</i>				
10.2.	Nodrošināt Latvijas tiesību aktu un prakses atbilstību Latvijas Sākotnējā memorandā iekļautajiem ESAO noteiktajiem juridiskajiem instrumentiem pretkorupcijas jomā.	31.12.2020.	TM	KNAB, FM, ĀM, ĢP	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
11.	<i>Rīcības virziens: Atbildības piemērošana par īpašuma izšķērdēšanu, piesavināšanos vai citu līdzīgu valsts amatpersonas nelikumīgu rīcību ar īpašumu</i>				

Situācijas raksturojums	<p>2013.gada 15.novembra Pārskata kopsavilkumā par ANO Pretkorupcijas konvencijas ieviešanas izvērtējumu Latvijā norādīts uz nepieciešamību izvērtēt ieviest tiesisko regulējumu, kas atbilst ANO Pretkorupcijas konvencijas 17.pantā noteiktajām prasībām. Proti, veicot visus nepieciešamos pasākumus, lai novērstu īpašuma izšķērdēšanu, piesavināšanos, iztērēšanu neatbilstoši mērķim vai citu līdzīgu valsts amatpersonu rīcību ar katrai dalībvalstij jāizvērtē iespēja ieviest tādas likumdošanas normas un veikt cita veida pasākumus, kādi var būt nepieciešami, lai par noziedzīgu nodarījumu atzītu tīši veiktu darbību, ar kuru ļaunprātīgi izmantots dienesta stāvoklis vai dienesta pienākumi, tas ir, valsts amatpersonas darbība vai bezdarbība, pildot tās dienesta pienākumus, pārkāpjot likumus, nolūkā iegūt nepienācīgu labumu sev vai citai fiziskai vai juridiskai personai. Lai arī šobrīd KL ir iekļauts regulējums par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu (KL 318.pants), valsts amatpersonas bezdarbību (KL 319.pants) un dienesta pilnvaru pārsniegšanu (KL 317.pants), tomēr ekspertu grupa savā ziņojumā ir norādījusi uz tiesisku nenoteiktību minētajos KL pantos, ko rada tajos iekļautais termins "būtisks kaitējums". Ekspertu skatījumā šāda nosacījuma esamība nav pamatota. Ziņojumā norādīts uz to, ka šobrīd KL 318. un 319.pantos kriminalizēšanas nosacījums ir būtiska kaitējuma radīšana valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm. Eksperti secinājuši, ka zaudējumu/kaitējuma koncepts tādējādi neveido nozieguma sastāvu. Šis papildu nosacījums var veicināt to, ka kriminālatbildība netiek piemērota vispār, ja nav radīts kaitējums.</p> <p>Tieslietu ministrijā izveidotajā pastāvīgajā Krimināllikuma darba grupā ir izstrādāts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”” (VSS-241), kas paredz nodrošināt nepārprotamu izpratni par būtiska kaitējuma saturu, saucot personas pie kriminālatbildības. Taču grozījumi paredz, ka arī turpmāk tiks lietota kvalificējošā pazīme „ievērojami apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses”, kas pēc satura ir diskrecionāra un subjektīvi interpretējama norma.</p>				
11.1.	<p>Izstrādāt konceptuālo ziņojumu par ANO rekomendāciju izpildi, atspoguļojot tajā to, cik lielā mērā Saeimā pieņemtie grozījumi KL pilnveido kriminālatbildību valsts amatpersonām par iestādes mantas, finanšu līdzekļu vai citu resursu, ko viņas pārvalda, izšķērdēšanu, piesavināšanos vai izlietošanu neatbilstoši mērķim vai citu līdzīgu valsts amatpersonas rīcību ar īpašumu, neatkarīgi no tā, vai atbildības piemērošanas priekšnosacījums ir vai nav „būtisks kaitējums valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm”, tādējādi atspoguļojot atbilstību ANO</p>	31.12.2016.	KNAB	TM, IeM, VK	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

	pretkorupcijas konvencijai.				
Situācijas raksturojums	<p>2013.gada 15.novembra Pārskata kopsavilkumā par ANO Pretkorupcijas konvencijas ieviešanas izvērtējumu Latvijā norādīts uz nepieciešamību izvērtēt ieviest tiesisko regulējumu, kas atbilst ANO Pretkorupcijas konvencijas 17.pantā „Īpašuma izšķērdēšana, piesavināšanās vai cita līdzīga valsts amatpersonas rīcība ar īpašumu” noteiktajām prasībām:</p> <p>Katrai Dalībvalstij jāievieš tādas likumdošanas normas un jāveic citi pasākumi, kas var būt nepieciešami, lai par noziedzīgiem nodarījumiem atzītu valsts amatpersonas tādas tiši veiktas darbības, lai gūtu labumu sev vai citai fiziskai vai juridiskai personai, kā izšķērdēšanu, piesavināšanos vai citāda veida pretlikumīgu rīcību ar jebkuru īpašumu, valsts vai privātiem līdzekļiem vai vērtspapīriem vai jebkāda veida vērtībām, kas uzticētas valsts amatpersonai tās ieņēmamā amata dēļ.</p> <p>Lai arī šobrīd KL ir iekļauts regulējums par dienesta stāvokļa launprātīgu izmantošanu (KL 318.pants), valsts amatpersonas bezdarbību (KL 319.pants) un dienesta pilnvaru pārsniegšanu (KL 317.pants), tomēr ANO ekspertu grupa savā ziņojumā ir norādījusi uz tiesisku nenoteiktību minētajos KL pantos, ko rada tajos iekļautais termins "būtisks kaitējums". Ekspertu skatījumā šāda nosacījuma esamība nav pamatota. Ziņojumā norādīts uz to, ka šobrīd KL 318. un 319. pantos kriminalizēšanas nosacījums ir būtiska kaitējuma radīšana valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm. Eksperti secinājuši, ka zaudējumu/kaitējuma koncepts tādējādi neveido nozieguma sastāvu. Šis papildu nosacījums var veicināt to, ka kriminālatbildība netiek piemērota vispār, ja nav radīts kaitējums. Tieslietu ministrijā izveidotajā pastāvīgajā Krimināllikuma darba grupā ir izstrādāts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”” (VSS-241), kas paredz nodrošināt nepārprotamu izpratni par būtiska kaitējuma saturu, saucot personas pie kriminālatbildības. Taču grozījumi paredz, ka arī turpmāk tiks lietota kvalificējošā pazīme „ievērojami apdraudētas citas ar likumu aizsargātās intereses”, kas pēc satura ir diskrecionāra un subjektīvi interpretējama norma.</p>				
11.2.	Izvērtēt noziedzīgu nodarījumu valsts institūciju dienestā pārkāpumu sastāvu, par ko ir paredzēta atbildība KL, lai izdarītu secinājumus, vai ir iespējams piemērot atbildību par nelikumīgu materiālā stāvokļa uzlabošanu (<i>illicit enrichment</i>), tas ir, valsts amatpersonas īpašumu ievērojamu palielināšanos, ko valsts amatpersona nespēj pamatot ar tās likumīgajiem ienākumiem, un, ja nepieciešams, sniegt priekšlikumus likuma grozījumiem.	31.12.2017.	TM	KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<p>Lai arī Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums paredz, ka dienesta autotransports izmantojams tikai dienesta, darba, amata pienākumu pildīšanai, tomēr, atsaucoties uz likumā noteiktajiem izņēmumiem, daudzās institūcijās ar apšaubāmu pamatojumu tiek pieļauta situācija, ka dienesta transportlīdzekļi tiek regulāri izmantoti amatpersonu privātiem braucieniem. It īpaši tas attiecas uz institūciju vadības līmeņa amatpersonām. Šāda situācija rada priekšstatu, ka atsevišķām vadības personām tiek nodrošinātas privilēģijas, salīdzinot ar iestāžu ierindas darbiniekiem.</p>				

11.3.	Nodrošināt un stiprināt iekšējās kontroles pasākumus valsts un pašvaldību autotransporta izmantošanas noteikumu ievērošanas uzraudzībai; izvērtēt veikto kontroles pasākumu rezultātus, novēršot dienesta autotransporta izmantošanas personīgām vajadzībām iespējas	31.12.2015.	Visas valsts institūcijas un pašvaldības	FM, KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros un pašvaldību budžetā pieejamo līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Saskaņā ar ANO Pretkorupcijas konvencijas 20.pantu „Nelikumīga materiālā stāvokļa uzlabošanās” Katrai Dalībvalstij saskaņā ar tās konstitūciju un tiesību principiem jāizvērtē tādu likumdošanas normu un citāda veida līdzekļu ieviešana, kas var būt nepieciešami, lai par noziedzīgu nodarījumu atzītu tīši veiktu darbību – nelikumīgu materiālā stāvokļa uzlabošanu, tas ir, valsts amatpersonas īpašumu ievērojamo palielināšanos, ko valsts amatpersona nespēj pamatot ar tās likumīgajiem ienākumiem. Latvijā šāds izvērtējums nav veikts.</i>				
11.4.	Izvērtēt iespējamo grozījumu veikšanu KL un cita veida līdzekļu piemērošanu, lai par noziedzīgu nodarījumu atzītu tīši veiktu darbību – nelikumīgu materiālā stāvokļa uzlabošanu, tas ir, valsts amatpersonas īpašumu ievērojamo palielināšanos, ko valsts amatpersona nespēj pamatot ar tās likumīgajiem ienākumiem	31.12.2018.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
12.	<i>Rīcības virziens: Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana un noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas iespēju veicināšana</i>				
Situācijas raksturojums	<i>Ātru un efektīvu kriminālprocesa mērķu sasniegšanu dažkārt kavē tādu tiesisko līdzekļu trūkums, kas ļautu, nekavējoties pārtraukt darījumu veikšanu vai noteikta veida debeta operācijas klienta kontā. Līdz ar to noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas ietvaros iegūtā informācija netiek maksimāli pilnīgi un efektīvi izmantota ar šīm noziedzīgajām darbībām saistītajos kriminālprocesos. Saņemot informāciju par darījumu kredītiestādes kontā, procesa virzītājs var uzlikt arestu līdzekļiem kontā, taču šādā gadījumā ir jāuzsāk kriminālprocess un ar lēmumu par aresta uzlikšanu jāgriežas pie izmeklēšanas tiesneša, kurš to apstiprina saskaņā ar KPL 361.panta trešo daļu. Tikai neatliekamajos gadījumos saskaņā ar KPL 361.panta ceturto daļu arestu mantai var uzlikt ar prokurora piekrišanu. Šī procedūra var būt laikietilpīga un jebkuras kavēšanās gadījumā pastāv iespēja, ka darījums tomēr notiks un pēc tam līdzekļi vairs nebūs izmantojami kriminālprocesa mērķu sasniegšanai. Piemēram, līdzekļi tiek izņemti vai pārskaitīti uz kontiem valstīs, no kurām līdzekļu</i>				

	<p><i>atgūšana ir ļoti apgrūtināta vai pat neiespējama.</i></p> <p><i>Atšķirīga situācija ir vairākās citās valstīs, tajā skaitā Igaunijā, kur, saņemot informāciju par, iespējams, noziedzīgiem finanšu darījumiem, noteiktām valsts institūcijām ir tiesības nekavējoties uz likumā noteiktu termiņu bloķēt konkrēto konta operāciju vai arī bloķēt jebkādas operācijas konkrētajā kontā. Tādā veidā tiek dota iespēja novērtēt, vai darījums tiešam saistīts ar noziegumu un, ja informācija apstiprinās, uzsāktā kriminālprocesa ietvaros uzlikt arestu mantai.</i></p> <p><i>Piemēram, Igaunijā pilnvaras bloķēt kontu operācijas ir paredzētas noziedzīgi iegūtu līdzekļu un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 40.pantā. Šajā likumā noteikts, ka Igaunijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests pamatotu aizdomu gadījumā var uz laiku līdz 30 dienām apturēt konkrētu darījumu vai noteikt aizliegumu jebkādā veidā izmantot konta līdzekļus.</i></p> <p><i>Latvijas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā šādas plašas pilnvaras nav noteiktas. Saskaņā ar šā likuma 51.panta otrās daļas 1.punktu KD var dot rīkojumu apturēt tikai tādu darījumu, kas balstīts uz likuma subjekta, piemēram, kredītiestādes sniegtās informācijas izvērtējumu. KD nav tiesību apturēt darījumus, reaģējot uz izmeklēšanas iestāžu ziņām par aizdomīgu darījumu. Likumā nav paredzēts, ka KD vai citas institūcijas šādus ierobežojumus kredītiestādēm saistībā ar aizdomām par noziegumu varētu noteikt pēc savas iniciatīvas.</i></p> <p><i>KD Latvijā izvērtē kredītiestāžu sniegto informāciju, kas tiek sniegta, balstoties uz formāliem kritērijiem, bet dienestam nav iespēju operatīvi novērot darījumus un pamatotu aizdomu gadījumā reaģēt.</i></p> <p><i>Problemātiska ir arī atsevišķu likuma normu piemērošana, piemēram, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā 32.pantā noteikts, ka kredītiestādes pieņem lēmumu par atturēšanos no darījumu veikšanas, ja ir pamatotas aizdomas, ka tas saistīts ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Taču aizdomīgu darījumu kritēriji nav definēti un pamatotu aizdomu noteikšana kredītiestāžu darbā var būt apgrūtināta.</i></p> <p><i>Līdz ar to ir nepieciešams paplašināt to subjektu loku, kuri ir tiesīgi sniegt informāciju par identificētajiem darījumiem, kuri ir saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu.</i></p> <p><i>Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu KD realizē savas likumā noteiktās tiesības tikai tajos gadījumos, ja informācija ir saņemta no likuma subjektiem (faktiski, ieinteresētajām personām). Ja informāciju sūta likumā neminētais subjekts, tad minētais dienests izvērtē, vai šāda informācija ir tā rīcībā, kuru var sniegt tikai un vienīgi pati kredītiestāde, kas bieži vien ir ieinteresēta neziņot par šādu darījumu vai klientu. Eiropas Parlamenta un Padomes 2005/60 EK Direktīva "Par finanšu sistēmas izmantošanu naudas atmazgāšanai un terorisma finansēšanu novēršanu" un Varšavas konvencija neparedz ierobežojumus attiecībā uz informācijas sniegšanas subjektiem. Tieši pretēji – dalībvalstis ir tiesīgas brīvi rīkoties, lai sistēma darbotos efektīvi.</i></p> <p><i>Lai tiesību aizsardzības iestādēm nodrošinātu efektīvāku kriminālprocesa izmeklēšanu un pieeju būtiskai informācijai, Organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas plāna 2014. – 2016.gadam projektā IeM paredzēts uzdevums sagatavot priekšlikumus par nepieciešamību izveidot vienotu kredītiestāžu kontu reģistru pieprasītās informācijas sniegšanai tiesību aizsardzības iestādēm.</i></p>				
12.1.	Izvērtēt nepieciešamību veikt grozījumus Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas	31.12.2016.	FM, TM, IEM	KD, KNAB	Likumā par valsts budžetu kārtējam

	un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, kas paredz, ka informācija par darījumiem vai kontiem, kurus ir identificējušas KPL noteiktās pirmstiesas izmeklēšanas iestādes, veicot operatīvo darbību vai speciālās izmeklēšanas darbības, ir pietiekošs pamats Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā 51.pantā un citur likumā noteikto tiesību realizēšanai – dot rīkojumu likuma subjektam apturēt darījumu vai noteikta veida debeta operācijas klienta kontā.				gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
12.2.	Izstrādāt priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos, kā tiesību aizsardzības iestādēm nodrošināt, lai paātrinātā veidā pamatotu aizdomu gadījumā iegūtu informāciju un apturētu darījumu veikšanu vai noteikta veida debeta operācijas fizisku un juridisku personu kontā kredītiestādē	31.12.2016.	KNAB, IeM, TM	KD	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
13.	<i>Rīcības virziens: Preventīvo pretkorupcijas organizāciju efektīva darbība un neatkarības nodrošināšana, t.sk. paplašinot un izplatot zināšanas par korupcijas novēršanu</i>				

Situācijas raksturojums	<p><i>Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā ir vairākas novecojušas normas, kas nav aktualizētas pēc grozījumu izdarīšanas saistītos normatīvos aktos, neskaidrs KNAB amatpersonu tiesisko attiecību ar darba devēju regulējums, kā arī vairāki citi problemātiski jautājumi. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 7.pantā KNAB ir noteiktas šādas funkcijas: 1) izstrādāt korupcijas novēršanas un apkarošanas stratēģiju un valsts programmu, kuru apstiprina MK; 2) koordinēt valsts programmā minēto institūciju sadarbību, lai nodrošinātu programmas izpildi, kas neatbilst Attīstības plānošanas sistēmas likumam. Neatrisināts jautājums ir par KNAB sniegtajiem priekšlikumiem konstatēto trūkumu novēršanai un to, vai tie ir saistoši attiecībā uz ikvienu valsts un pašvaldības institūciju, kā arī to kapitālsabiedrībām, tādēļ nepieciešams precizēt KNAB kompetenci un funkcijas.</i></p> <p><i>Saskaņā ar Ministru prezidenta 2014.gada 17.janvāra rīkojumu Nr.12 ir izveidota darba grupa Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma regulējuma pilnveidošanai. Darba grupai ir noteikti uzdevumi - sagatavot likumprojektu par grozījumiem Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, risinot šādus jautājumus: precīzi noteikt KNAB amatpersonu juridisko statusu, Ministru prezidenta veiktās pārraudzības saturu un apjomu, ņemot vērā, ka Valsts pārvaldes iekārtas likuma un Darba likuma piemērošanas robežas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā nav precīzi noteiktas un praksē rada piemērošanas problēmas; reglamentēt biroja priekšnieka disciplināratbildību, nosakot amatpersonu (institūciju), kam ir disciplinārā vara pār KNAB priekšnieku, priekšnieka disciplināratbildības procesuālos jautājumus un iespējamās soda veidus (regulējumam jānodrošina gan KNAB priekšnieka atbildība, gan garantija pret risku, ka disciplinārā atbildība varētu tikt izmantota, lai ļaunprātīgi ietekmētu biroja darbību); pastiprināt pašpārvaldes institūcijas – biroja padomes – lomu; izvērtēt nepieciešamību Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā saglabāt biroja teritoriālās nodaļas kā KNAB struktūrvienības; izvērtēt nepieciešamību pilnveidot iestādes darbībai nepieciešamo valsts budžeta līdzekļu aprēķināšanas, pieprasīšanas un piešķiršanas normatīvo regulējumu; novērst iespēju atšķirīgi interpretēt atsevišķas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma normas, ja šādas atšķirīgi interpretējamās tiesību normas darba procesā konstatēs darba grupa. Darba grupa minētos grozījumus likumā 2014.gada 17.septembrī iesniedza Ministru prezidentam, bet to izskatīšana nav bijusi iekļauta Ministru kabineta dienas kārtībā.</i></p>				
13.1	Izstrādāt priekšlikumus grozījumiem Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā, precizējot KNAB kompetenci korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā	31.12.2015.	Vkanc, TM, KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>KNAB atklāto noziedzīgo nodarījumu analīze liecina, ka iestādes lietvedībā pieaug liela apjoma un sarežģīti strukturētu krimināllietu īpatsvars, to izmeklēšanai ir nepieciešama kompleksa pieeja, stratēģiskā plānošana un cieša sadarbība ar citiem valsts un ārvalstu dienestiem. Arvien biežāk tiek konstatēts, ka personiska labuma gūšanā iesaistītās personas ir izveidojušas ciešas privātās saites, prettiesisko maksājumu nodošanā izmanto starpnieku ķēdes, fiktīvus uzņēmumus, ārzonās reģistrētas komercsabiedrības un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas shēmas. KNAB izmeklētie noziedzīgie nodarījumi bieži saistīti ar prettiesiskām darbībām publisko iepirkumu procedūrās un lieliem finanšu līdzekļiem, noziedzīgie nodarījumi kļūst komplicētāki – atklātās prettiesiskās darbības tiek kvalificētas kā krāpšana, piesavināšanās, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, dienesta viltojums. Lai nodrošinātu efektīvu cīņu pret korupcijas izpausmēm, KNAB kā specializētajai pretkorupcijas iestādei savi cilvēkresursi un materiāltehniskie resursi būtu arvien vairāk jākoncentrē uz tādu noziegumu izmeklēšanu, kas nodara būtisku kaitējumu, tai skaitā ievērojamu mantisku zaudējumu un apdraudējumu valsts ekonomiskajām interesēm. Līdz ar to ir nepieciešams efektīvizēt KNAB resursus un pārskatīt tā kompetenci, nosakot piekritību tādu koruptīvu noziegumu izmeklēšanā, kas kaitē valsts ekonomiskajām interesēm un apdraud ekonomikas stabilitāti. Savukārt citām tiesību aizsardzības iestādēm būtu jāveic to ar dienesta ļaunprātībām saistīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana, ko izdarījušas valsts amatpersonas, kas strādā attiecīgā resora ietvaros, bet VP – citi situatīvās korupcijas gadījumi.</i></p>				
13.2	<p>Izstrādāt priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos, lai attīstītu centrālās pretkorupcijas iestādes specializāciju tādu noziedzīgu nodarījumu valsts dienestā un dienesta ļaunprātību tautsaimniecībā izmeklēšanā, kas kaitē valsts politiskajām un ekonomiskajām interesēm, kā arī apdraud valsts ekonomikas stabilitāti.</p>	31.12.2016.	KNAB	IeM	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>
Situācijas raksturojums	<p><i>Kontrolējošo institūciju personālam netiek nodrošināta obligāta vai vēlama standarta un specifiskās apmācības programmas apgūšana darba pienākumu veikšanai.</i></p>				
13.3	<p>Plānot un nodrošināt kontrolējošo institūciju personāla apmācības, kas nepieciešamas darba pienākumu veikšanai korupcijas novēršanas,</p>	31.12.2015. - 31.12.2020.	VAS, VKanc	IAUI, KNAB, PVD, VDI, VI, VID, VMD, VP, VR u.c.	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu</p>

	apkaršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomā.				ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ⁴⁴
Situācijas raksturojums	<i>Atbilstoši ANO Pretkorupcijas konvencijai (spēkā no 03.02.2006.), katrai dalībvalstij pēc nepieciešamības jānodrošina un jāpilnveido speciālas apmācību programmas saviem darbiniekiem, kas darbojas korupcijas novēršanā un apkarošanā.</i>				
13.4	Nodrošināt speciālās apmācību programmas KNAB darbiniekiem atbilstoši ANO Pretkorupcijas konvencijas 60.panta pirmajā daļā noteiktajam	31.12.2015. - 31.12.2020	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, kā arī piesaistot ES fondu finansējumu ⁴⁵
Apakšmērķis: Ierobežot naudas varu politikā					
14.	<i>Rīcības virziens: Politisko organizāciju finansēšanas atklātuma nodrošināšana un naudas lomas politikā mazināšana</i>				

⁴⁴ Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās” ietvaros.

⁴⁵ Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 3.4.2.specifiskā atbalsta mērķa “Valsts pārvaldes profesionālā pilnveide labāka tiesiskā regulējuma izstrādē mazo un vidējo komersantu atbalsta, korupcijas novēršanas un ēnu ekonomikas mazināšanas jomās” ietvaros

Situācijas raksturojums	<p>2010.gada 10.jūnijā Saeimā tika pieņemti grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā, kas paredz valsts budžeta finansējuma piešķiršanu politiskām organizācijām, reizē nosakot konkrētus priekšnosacījumus finansējuma saņemšanai, kā arī tā izlietošanai. Lai konstatētu, vai valsts finansējuma piešķiršana ir sasniegusi sākotnēji izvirzīto mērķi (lielo ziedotāju ietekmes mazināšana politikā, kādām pozīcijām drīkst izlietot valsts piešķirto finansējumu), nepieciešams izvērtēt politisko partiju un politisko organizāciju finansēšanas sistēmas darbību, konstatējot pastāvošās nepilnības un problēmas, kā arī piedāvājot risinājumus to novēršanai. Būtu nepieciešams izvērtēt iespējas veidot tāda mērķtiecīga valsts finansējuma modeļa attīstību, kas ne vien lineāri būtu sasaistīts ar vēlēšanās iegūto balsu skaitu, arī, piemēram, biedru skaitu organizācijā vai citiem parametriem. Nepieciešams izvērtēt arī valsts budžeta finansējuma izmaksas pārtraukšanas vai apturēšanas politiskajām partijām samērīgumu un saskaņā ar izdarītajiem secinājumiem izstrādāt attiecīgus priekšlikumus grozījumiem Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas kontroles likumā.</p>				
14.1	<p>Izvērtēt politisko partiju un politisko organizāciju finansēšanas sistēmas darbību pēc grozījumiem Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā par valsts budžeta finansējuma piešķiršanu politiskajām organizācijām (partijām), kā arī izstrādāt priekšlikumus, lai nodrošinātu partiju darbību starpvēlēšanu periodos, mazinātu partiju atkarību no lieliem ziedojumiem, kā arī veicinātu nelielu ziedojumu piesaisti</p>	31.12.2016.	KNAB	-	<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>
Situācijas raksturojums	<p>Nemot vērā, ka Politisko partiju finansēšanas kontroles likums nosaka ļoti precīzu likumīgās darbības ietvaru, tad atsevišķos gadījumos rodas situācijas, kad piemērojama sankciju mehānisms ir pārlieku bargs, piemēram, maznozīmīgos administratīvo pārkāpumu gadījumos, tādēļ pilnveidojot politisko partiju finansēšanas likumības uzraudzības ietvaru, būtu nepieciešams izvērtēt iespējas mazināt administratīvo slogu</p>				
14.2.	<p>Nodrošināt politisko organizāciju (partiju) finansiālās darbības atklātumu, efekti vizējot atbildības piemērošanas mehānismus par pieļautajiem pārkāpumiem un paredzot vieglākas sankcijas politisko partiju finansēšanas</p>	31.12.2016.	KNAB		<p>Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros</p>

	kontroles jomā par maznozīmīgiem administratīvajiem pārkāpumiem, tai skaitā izvērtējot iespējas mazināt administratīvo slogu				
Situācijas raksturojums	<i>Lai arī Priekšvēlēšanu aģitācijas likums nosaka, ka slēptā priekšvēlēšanu aģitācija ir aizliegta, priekšvēlēšanu periodā pastāvīgi aktualizējas jautājums par slēptās aģitācijas izpausmēm publiskajā telpā. Priekšvēlēšanu periodā KNAB saņem arī iedzīvotāju iesniegumus, kuros sniegtas norādes uz iespējamu prettiesisku aģitāciju. KNAB skatījumā slēptās aģitācijas gadījumi būtu apkopojami un izvērtējami, nosakot apstākļus (tostarp nepilnības normatīvajā regulējumā), kas, iespējams, pieļauj slēptas aģitācijas praksi un tās atkārtošanos pirms katrām vēlēšanām. Tāpat būtu nepieciešams veikt pasākumus, lai nodrošinātu, ka ārpus partijas struktūras esošo organizāciju, kas ir tieši vai netieši saistītas ar politisko partiju/koalīciju, iesaistīšanās priekšvēlēšanu kampaņā būtu atklāta un neapdraudētu Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteiktos principus.</i>				
14.3.	Balstoties uz KNAB saņemtajiem iesniegumiem un veiktajām pārbaudēm, analizēt slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas izpausmes iepriekšējos priekšvēlēšanu periodos un sniegt priekšlikumus normatīvo aktu grozījumiem slēptas aģitācijas riska novēršanai	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Latvijā plānots pārņemt Lietuvas pieredzi politisko organizāciju (partiju) finansēšanas kontroles jomā, ieviešot jaunu politisko partiju finansiālo dokumentu un atskaišu ievadīšanas kārtību, proti, kad partijas pašas veic darījumu un atskaišu ievadīšanu vienotā elektroniskā sistēmā. Tās būtiskākā priekšrocība – partija pieņemto ziedojumu jau tā reģistrēšanas brīdī varēs konstatēt, vai ziedotāja oficiālie ienākumi (kuru veidi noteikti likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. un 9.pantā) ir pietiekami konkrētā ziedojuma veikšanai (tātad, vai ziedojums pieņemams vai atmaksājams atpakaļ ziedotājam); 2) nebūs nepieciešama partiju finanšu atskaišu iesniegšana klātienē KNAB.</i>				
14.4.	Nodrošināt politisko partiju elektroniskās deklarēšanas sistēmas izveidi un ieviešanu Latvijā	31.12.2017.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<i>Lai preventīvi novērstu iespējamus pārkāpumus, kas saistīti ar politisko organizāciju (partiju) finansēšanu un priekšvēlēšanu aģitāciju, ir nepieciešams izstrādāt metodisko materiālu politiskajām partijām, lai, gatavojoties vēlēšanām, nodrošinātu tām saistošo tiesību aktu pareizu interpretāciju un piemērošanu.</i>				
14.5.	Balstoties uz iepriekšēju analīzi par partiju un citu vēlēšanu dalībnieku interesējošiem problēmjomājumiem priekšvēlēšanu periodā un vēlēšanu dienās, KNAB izstrādāt metodisko materiālu politiskajām partijām, lai, gatavojoties vēlēšanām, nodrošinātu tām saistošo tiesību aktu pareizu interpretāciju un piemērošanu	31.12.2015. - 31.12.2020. pirms katrām vēlēšanām	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p>Ministru kabineta 2011.gada 6.decembra sēdē tika apstiprināta KNAB sagatavotā koncepcija par publiskās pieejamības nodrošināšanu informācijai par lobētājiem, atbalstot speciāla likuma izstrādāšanu (TA-2581, TA-176), kura ietvaros ir jāizstrādā regulējums, paredzot, ka institūcijas uzskaita un reģistrē informāciju par lobēšanas gadījumiem un lobētājiem (norādot privātpersonas vārdu un uzvārdu vai nosaukumu un dokumenta nosaukumu, par kuru sniegti priekšlikumi), kas mutiski vai rakstiski snieguši iestādei vai amatpersonai priekšlikumus par normatīvo aktu un attīstības plānošanas dokumentu projektiem. Lai nepalielinātu valsts izmaksas, uzraudzības mehānisms nebija paredzēts.</p> <p>KNAB izstrādātais likumprojekts „Lobēšanas atklātības likums” paredzēja speciālā likumā definēt lobēšanu, nosakot, tieši kāda komunikācija ar publiskās varas subjektiem (valsts un pašvaldību institūcijām) ir uzskatāma par lobēšanu, kāda informācija par komunikāciju ar lobētājiem institūcijās ir uzkrājama. Tāpat likumprojektā tika definēts to personu loks, kas uzskatāmas par lobētājiem. Tomēr 2014.gada 17.februārī Ministru kabineta komiteja neatbalstīja KNAB izstrādātā likumprojekta „Lobēšanas atklātības likums” turpmāku virzīšanu izskatīšanai Ministru kabinetā, pamatojot ar to, ka izstrādātā likumprojekta normas dublē vairākas citas spēkā esošu likumu normas (piemēram, IKNL, Iesniegumu likums, Informācijas atklātības likums), rada papildu administratīvo slogu, kā arī neparedz likuma normu ievērošanas kontroles mehānismu. Vienlaikus Ministru kabineta komiteja atzina, ka spēkā esošajos normatīvajos aktos nav noteikta lobēšanas definīcija un vienotas prasības lobēšanai, tāpēc izvērtējama iespēja likumprojektā ietvert regulējumu iestrādāt spēkā esošajos normatīvajos aktos. (TA-3829)</p> <p>2012.gadā GRECO novērtēšanas komanda savā ceturtās novērtēšanas kārtas ziņojumā akcentēja pastāvošo problēmu, ka joprojām Saeimas deputātiem nav obligāti jāsniedz informācija par tikšanos un konsultācijām, kas ārpus komisiju sēdēm notikušas ar trešajām pusēm saistībā ar virzītajām likumdošanas iniciatīvām. Caurspīdīguma trūkums šajā jomā veido būtisku robu sistēmā, kas dod pamatu apgalvojumiem par pieaugošu privāto interešu ietekmi likumdošanas procesā. Saskaņā ar 2013.gada 15.oktobrī ESAO Padomes apstiprināto Latvijas iestāšanās sarunu „Ceļa karti” Latvijai ir jāievieš ESAO Padomes rekomendācija C(2010)16 par lobēšanas caurredzamības un integritātes principiem (Recommendation of the Council on Principles for Transparency and Integrity in Lobbying). Iepriekšējā plānošanas periodā nav izdevies izpildīt Programmas 8. un 9.uzdevumu: „Veikt grozījumus normatīvajos aktos, nosakot, kur un cik lielā apmērā publicējama informācija par institūciju un pašvaldību komunikāciju ar lobētājiem” un „Veikt grozījumus normatīvajos aktos, nosakot, ka priekšlikumi par grozījumiem Saeimā izskatāmajos likumprojektos publicējami savlaicīgi, pievienojot pamatojumu un informāciju par notikušajām konsultācijām ar privātpersonām.”</p>				
	14.6.	Izstrādāt priekšlikumus pieaugošās privāto interešu ietekmes likumdošanas procesā mazināšanai un lobēšanas atklātības veicināšanai, kā arī kārtības, kādā valsts amatpersonas (tostarp parlamenta deputāti), komunicē ar lobētājiem un citām iesaistītajām pusēm,	31.12.2016.	KNAB	

	kas mēģina ietekmēt likumdošanas procesu, un šīs informācijas publiskošanai				
Situācijas raksturojums	<i>Lai nodrošinātu politisko organizāciju finansiālās darbības atklātumu, likumību un atbildību parlamentārās demokrātijas sistēmai, saskaņā ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumu partijas iesniedz un KNAB publicē internetā informāciju par partiju saņemtajiem dāvinājumiem (ziedojumiem), norādot tā veidu, summu, saņemšanas datumu, kā arī fizisko personu, kura izdarījusi dāvinājumu (ziedojumu), kā arī nepieņemtajiem un dāvinātājam (ziedotājam) atmaksātajiem (atdotajiem) dāvinājumiem (ziedojumiem). Iespējams, daļa potenciālo ziedotāju izvairās no ziedojumu (arī nelielu) veikšanas personiski, nevēloties nokļūt publiski pieejamajā ziedotāju reģistrā. Lai palielinātu mazo ziedotāju īpatsvaru politiskajām organizācijām, nepieciešams izvērtēt un pārskatīt nosacījumus, kas saistīti ar ziedotāju identitātes publiskošanu, nosakot ziedojuma limitu, kurā iekļaujoties, informācija par ziedotāju netiek publiskota. Citu brīvprātīgās labprātīgās ziedošanas veicināšanas mehānismu izvērtēšana.</i>				
14.7.	Izvērtēt normatīvo regulējumu, kas saistīts ar ziedotāju identitātes publiskošanu un noteikt ziedojuma limitu, kurā iekļaujoties, informācija par ziedotāju netiek publiskota, tādējādi veicinot „mazo” ziedotāju līdzdalību politisko organizāciju finansēšanā	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>No pretkorupcijas politikas viedokļa ir būtiski nepieļaut nelietderīgu rīcību ar mantu un finanšu līdzekļiem arī Saeimā, kas šobrīd ir vienīgā institūcija, kurā Valsts kontrole neveic revīzijas un līdz ar to sabiedrība negūst pārliecību, ka rīcība ar piešķirtajiem resursiem atbilst labas pārvaldības standartiem. Turklāt ir jāņem vērā prakse, ka lielākajā daļā Eiropas valstu valsts augstākā revīzijas institūcija nodrošina revīzijas arī parlamentā. Saskaņā ar socioloģisko aptauju datiem Saeimai ir ļoti zems uzticības līmenis, vērtējot šo institūciju korupcijas aspektā. Politiskajām partijām pārsvarā ir vāja saikne ar dažādām sabiedrības grupām, izņēmums ir etniskais dalījums. No visām valsts institūcijām sabiedrība vismazāk uzticas politiskajām partijām.</i>				
14.8.	Sagatavot un sniegt priekšlikumus Saeimai par nepieciešamību veikt grozījumus normatīvajā regulējumā, paredzot Valsts kontrolei veikt periodiskas revīzijas par Saeimas kancelejas darbību	31.12.2016.	KNAB	-	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

15.	Rīcības virziens: Sabiedrības līdzdalības politikas veidošanas procesā veicināšana				
Situācijas raksturojums	<i>Saeimai ir zema sabiedrības uzticība korupcijas jautājumos. Politiskajām partijām pārsvarā ir vāja saikne ar dažādām sabiedrības grupām, izņēmums ir etniskais dalījums. No visām valsts institūcijām sabiedrība vismazāk uzticas politiskajām partijām. Tas ir viens no zemākajiem rādītājiem ES un saskaņā ar "Eiobarometrs 80" datiem un sastāda tikai 6% no iedzīvotājiem. Atbildot uz jautājumu, vai jūs uzticaties politiskajām partijām noliedzošu atbildi snieguši 90% aptaujāto personu. Tas var būt saistīts ar lielu negatīvās informācijas apjomu par partiju darbu, vienu politisko partiju regulāri ģenerēto kritisko informāciju par citām partijām un tikai nelielas sabiedrības daļas personīgo saskari ar šo organizāciju darbu. Politiskās partijas aktivizējas tikai priekšvēlēšanu periodā un nepilda partiju lomu demokrātiskā procesa nodrošināšanā, neiesaistot lielāku iedzīvotāju skaitu tādu lēmumu pieņemšanā, kas tālāk tiek virzīti apstiprināšanai Saeimā. Sabiedrības līdzdalība parasti tiek nodrošināta, tiešā veidā, nepastarpināti NVO un privātpersonām kontaktējoties ar publisko pārvaldi un lēmējorgāniem, tādēļ aktīvākajām personām nav nepieciešams panākt lēmuma pieņemšanu, izmantojot politisko partiju iekšējo lēmumu pieņemšanas sistēmu.</i>				
15.1.	Veikt pētījumu un sniegt rekomendācijas Saeimai par politisko partiju biedru skaita palielināšanas iespējām, it īpaši partiju jauniešu organizācijās, un politisko partiju iekšējās demokrātijas attīstības veicināšanu	31.12.2016.	KNAB	Saeima	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Situācijas raksturojums	<i>Ņemot vērā, ka jebkuru organizāciju ārējās kontroles mehānismi vienmēr ir vājāki, nekā iekšējās kontroles pasākumi, kuru ietvaros ir lielāka informācijas aprīte, Latvijā būtu nepieciešams papildināt ārējo kontroli, stiprinot politisko organizāciju (partiju) paškontroles pasākumus.</i>				
15.2.	Rekomendāciju sniegšana <i>politisko organizāciju (partiju) iekšējās demokrātijas procedūru pilnveidei, iekšējās kontroles mehānismu attīstībai, ētikas kodeksu izveidei, lēmumu pieņemšanas demokratizācijai kandidātu izvirzīšana politiskās partijas vadības un pārraudzībā esošo publiskās pārvaldes institūciju amatos u.c.</i>	31.12.2018.	KNAB	Saeima	Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

Situācijas raksturojums	<p><i>Ņemot vērā, ka valsts rīcībā esošajiem datiem ir jābūt gan tiesiski, gan tehnoloģiski pieejamiem kopīgai izmantošanai un atkalizmantošanai, kā arī Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam (http://ej.uz/isap) noteikto pamatprincipu e-pārvaldes plānošanā īstenošanu, ir jāparedz atvērto datu principa īstenošanas pasākumi attiecībā uz politisko partiju (organizāciju) finanšu datu bāzi, ko administrē KNAB.</i></p> <p><i>Īstenojot atvērto datu principu, politisko partiju (organizāciju) finanšu datu bāzes publiskajai daļai nepieciešams iestrādāt iespēju eksportēt datus mašīnlasāmā formātā. Rezultātā sabiedrībai būs iespēja analizēt un apstrādāt partiju finanšu datus, uzlabojot partiju finanšu darbības caurredzamību.</i></p>				
15.3.	Nodrošināt iespēju politisko partiju (organizāciju) finanšu datu bāzes publiskās daļas datus lejuplādēt apkopotā un mašīnlasāmā formātā	31.12.2015.	KNAB		Likumā par valsts budžetu kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros

7. Politikas rezultāti, darbības rezultāti un rezultatīvie rādītāji to sasniegšanai

<i>Politikas definētais apakšmērķis:</i>		Nodrošināt tādu valsts pārvaldes cilvēkresursu vadības politiku, kas izslēdz motivāciju koruptīvai rīcībai				
		Atsauces līmenis		2015.gads	2017.gads	2020.gads
		Rādītājs	Gads			
Politikas rezultāts A1: Uzskati par korupciju veicinošiem apstākļiem neattiecas uz amatpersonu atlīdzības problēmām un kontroles trūkumu	Rezultatīvais rādītājs: Publiskās pārvaldes darbības efektivitātes rādītājs (government effectiveness) (mēra publisko pakalpojumu kvalitāti, civildienesta kvalitāti un tā neatkarību no politiskā spiediena, politikas izstrādes un īstenošanas kvalitāti) ⁴⁶	74,64	2012	75		85
	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to respondentu skaits, kuri kā iemeslu kukuļdošanai minējuši amatpersonu zemo atalgojumu, atbildot uz jautājumu, kā jūs domājat, kas ir galvenie korupciju veicinošie apstākļi valsts un pašvaldības iestādēs (% no visiem aptaujātajiem)	8%	2012	9%		5%
Politikas rezultāts A2: Cilvēkresursu vadība publiskajā pārvaldē nodrošina personāla godprātību	Rezultatīvais rādītājs: Realizējot zināšanu pārbaudes testus izglītošanas pasākumos, pieaudzis to valsts amatpersonu skaits, kas labi pārzina pretkorupcijas prasības (prasības labi pārzinošo valsts amatpersonu skaits no visiem, kam pārbaudītas zināšanas)	n/a	2013	25%	40%	55%
	Rezultatīvais rādītājs: To publisko institūciju īpatsvars, kas nodrošina atklātu un uz skaidriem, pārbaudāmiem kritērijiem balstītu procedūru ievērošanu personāla atlasē (īpatsvars no organizētajām atlasē procedūrām)	n/a	-	70%		97%
Darbības rezultāts Pretkorupcijas prasību pārzināšana	Rezultatīvais rādītājs: Apmācīto personu skaits KNAB rīkotajos izglītojošajos pasākumos un ES fondu finansētajos pasākumos ⁴⁷	3138	2013	3500		
	Rezultatīvais rādītājs: Apmācīto personu skaits tālākizglītotāju rīkotajos	50	2013	150	1000	3000

⁴⁶ <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

⁴⁷ ES fondu finansējums attiecināms no 2015.gada otrā pusgada

	izglītošajos pasākumos					
	Rezultatīvais rādītājs: ES fondu finansēto izglītošanas pasākumu ietvaros apmācīto personu skaits	0	2014	0	1650	5293
Politikas definētais apakšmērķis:	Izveidot un uzlabot tādu patstāvīgi darbojošos iekšējās kontroles sistēmu, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES un citu ārvalstu finanšu līdzekļu, izkrāpšanas iespējas valsts, pašvaldību vai privātajā sektorā					
		Atsauces līmenis		2015.gads	2017.gads	2020.gads
		Rādītājs	Gads			
Politikas rezultāts A3: Korupcijas kontroles rādītājs	Rezultatīvais rādītājs: Paaugstinās Korupcijas uztveres indekss (vērtējums 100 punktu sistēmā, kur "100" nozīmē "korupcijas nav" ⁴⁸)	53	2013	55	60	70
	Rezultatīvais rādītājs: Korupcijas kontroles rādītājs (<i>control of corruption</i>) (mēra apjomu, kādā amatpersonām piešķirtā vara tiek izmantota personīgā labuma gūšanai) (vērtējums 100 punktu sistēmā, kur "100" vislabākais) ⁴⁹	62,68	2012	65		70
Politikas rezultāts A4: Izveidota efektīva iekšējās kontroles sistēma valsts un pašvaldību institūcijās	Rezultatīvais rādītājs: Palielinās to respondentu skaits, kas publiskās pārvaldes institūcijas novērtē par ļoti un diezgan godīgām, ja runā par korupciju: policija (VP) un tiesa (T) (5 punktu skalā, kur no -2 minimālais līdz +2 maksimālais līmenis)	0,12 (VP) -0,08 (T)	2012	0,07 (VP) -0,11 (T)	0,2 (VP) -0,11 (T)	1
	Rezultatīvais rādītājs: Palielinās to respondentu skaits, kas publiskās pārvaldes institūcijas novērtē par ļoti un diezgan godīgām, ja runā par korupciju: ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu administrējošās iestādes (5 punktu skalā, kur no -2 minimālais līdz +2 maksimālais līmenis)	0,10	2012	-0,14	0,10	1
	Rezultatīvais rādītājs: Pieaug to respondentu skaits, kas uzskata, ka nedaudz un lielā mērā samazinājušās problēmas, kas saistītas ar zemāka līmeņa korupciju	19,5%	2012	21,3%	27%	35%

⁴⁸ <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>

⁴⁹ <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

Darbības rezultāts Iekšējās kontroles sistēmas kvalitātes uzlabošanās	Rezultatīvais rādītājs: Iekšējās kontroles sistēmas novērtējuma ietvaros ir secināts, ka tā maksimāli ierobežo korupcijas rašanās iespējas valsts un pašvaldību institūcijās (% no izvērtētajām institūcijām)	n/a		10%		30%
	Rezultatīvais rādītājs: Pieaug to pašvaldību skaits, kur ir ieviestas pretkorupcijas pasākumu procedūras (% par cik pieaug atbilstošo institūciju skaits)	n/a		10%		30%
	Rezultatīvais rādītājs: Pieaug to privātā sektora komercsabiedrību skaits, kas ir apmācītas par pretkorupcijas pasākumu procedūru ieviešanu (% par cik pieaug atbilstošo institūciju skaits)	n/a		10%		30%
	Rezultatīvais rādītājs: Pieaug to publisko personu kapitālsabiedrību skaits, kur ir ieviestas pretkorupcijas pasākumu procedūras (% par cik pieaug atbilstošo institūciju skaits)	n/a		10%		30%
Politikas definētais apakšmērķis: Mazināt sabiedrības toleranci pret korupciju						
		Atsauces līmenis		2015.gads	2017.gads	2020.gads
		Rādītājs	Gads			
Politikas rezultāts A5: Samazinās sabiedrības tolerance pret korupciju	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to iedzīvotāju īpatsvars, kas atzinuši, ka ir gatavi dot kukuli valsts amatpersonai, lai atrisinātu savas problēmas valsts vai pašvaldību institūcijās (% no aptaujātajiem)	34,7%	2012	29,5%		25%
	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to personu skaits, kas atzinušas, ka pēdējo 2 gadu laikā, kārtojot kādas lietas/ jautājumus/ problēmas valsts un pašvaldību institūcijās, ir izmantojuši kādus neoficiālus maksājumus vai pazīšanos (% no aptaujātajiem)	29,9%	2012	25 %		20%
Politikas rezultāts A6: Publiskās pārvaldes darbības uzticamības pieaugums	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to respondentu skaits, kas piekrīt apgalvojumam, ka bez kukuļdošanas/ņemšanas neko nevar panākt, jo visa valsts sistēma ir korumpēta	48,4%	2012	46 %		35%

	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to respondentu skaits, kas piekrīt apgalvojumam, ka pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus	58,9%	2012	50%		
Darbības rezultāts Sabiedrības izglītošana un informēšana par atklātajiem korupcijas gadījumiem un veiktajiem pasākumiem	Rezultatīvais rādītājs: Pretkorupcijas sociālās kampaņas (kampaņu skaits)	1	2013	1	1	1
Politikas definētais apakšmērķis:	Nodrošināt soda par likumpārkāpumiem, kas saistīti ar dienesta ļaunprātībām un uzticētās varas nelikumīgu izmantošanu, neizbēgamību					
		Atsauces līmenis		2015.gads	2017.gads	2020.gads
		Rādītājs	Gads			
Politikas rezultāts A7: Pieaug sabiedrības uzticība Latvijas tiesību aizsardzības sistēmai	Rezultatīvais rādītājs: Tiesiskas valsts rādītājs (<i>rule of law</i>) (mēra indivīdu pārliecību par tiesiskuma dominanci un tieksmi pakļauties sabiedrības normām un likumiem, tai skaitā saistībā ar tiesībsargājošo institūciju un tiesu darbību) (vērtējums 100 punktu sistēmā, kur "100" vislabākais) ⁵⁰	72,51	2012	55		84
	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to aptaujāto skaits, kas socioloģiskajās aptaujās uz jautājumu „Neesmu gatavs ziņot par korupcijas gadījumiem vispār” atbild apstiprinoši	42,1%	2012	37,4%		25%
Politikas rezultāts A8: Mazinās nesodāmības sajūta	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to respondentu skaits, kas socioloģiskajās aptaujās piekrīt apgalvojumam, ka korupcija ir attaisnojama gadījumos, kad citādi nevar atrisināt likumīgu jautājumu	33,4%	2012	31,2%		27 %
	Rezultatīvais rādītājs: Pieaug to respondentu skaits, kas socioloģiskajās aptaujās par nozīmīgu barjeru, kas varētu atturēt dot kukuli valsts amatpersonai, uzskata saukšanu pie atbildības	26,1%	2012	23,3%	25%	30%
Darbības rezultāts Pieaug sankciju piemērošanas	Rezultatīvais rādītājs: Pirmās instances tiesā izskatāmo krimināllietu par	n/a	-	20%		50%

⁵⁰ <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

efektivitāte un iedzīvotāju pārliecība par soda neizbēgamību	noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā izskatīšanas laiks nepārsniedz 24 mēnešus (% no visām lietām)					
	Rezultatīvais rādītājs: Ir izveidots efektīvs mehānisms, proporcionālu un atturošu kriminālo sodu par izdarītajiem koruptīvajiem noziedzīgiem nodarījumiem privātajā sektorā noteikšanā (personu skaits, pret kurām lūgts uzsākt kriminālvajāšanu)	1	2013	3		10
Politikas definētais apakšmērķis:	Ierobežot naudas varu politikā					
		Atsauces līmenis		2015.gads	2017.gads	2020.gads
		Rādītājs	Gads			
Politikas rezultāts A9: Palielinās uzticība Saeimas un Ministru kabineta darbībai	Rezultatīvais rādītājs: Palielinās to respondentu skaits, kas Saeimu novērtē par ļoti un diezgan godīgām, ja runā par korupciju (5 punktu skalā, kur no -2 minimālais līdz +2 maksimālais līmenis)	-0,34	2012	-0,26	0,1	0,5
	Rezultatīvais rādītājs: Palielinās to respondentu skaits, kas Ministru kabinetu novērtē par ļoti un diezgan godīgu, ja runā par korupciju (5 punktu skalā, kur no -2 minimālais līdz +2 maksimālais līmenis)	-0,27	2012	-0,17	0,1	0,5
Politikas rezultāts A10: Palielinās politisko partiju likumpaklausība	Rezultatīvais rādītājs: Pieaug to sabiedrības pārstāvju skaits, kas uzskata, ka politisko partiju finanšu darbība ir caurspīdīga un to uzraudzība ir efektīva	15%	2013	16%	18%	20%
	Rezultatīvais rādītājs: Sabiedrības uzticības līmenis politisko partiju darbībai pieaug (respondentu skaits, kas politiskās partijas atzīst par godīgām)	6%	2013	7%	10%	15%
Darbības rezultāts Samazinās pārkāpumi politisko partiju finansēšanā	Rezultatīvais rādītājs: Samazinās to partiju un partiju apvienību skaita īpatsvars, kuru iesniegto gada pārskatu un vēlēšanu ieņēmumu un izdevumu deklarāciju pārbaūžu rezultātā ir konstatēti administratīvie pārkāpumi.	30% ⁵¹ 10%	2012 2013	28% ⁵²		10%

⁵¹ Gads, kad tiek publiskoti vēlēšanu deklarāciju pārbaūžu rezultāti

⁵² Gads, kad tiek publiskoti vēlēšanu deklarāciju pārbaūžu rezultāti

8. Piedāvātā risinājuma sākotnējais ietekmes novērtējums

Pārejot no centralizēta uz decentralizētu korupcijas novēršanas modeli, kad katrs resors savas atbildības jomā nodrošina nepieciešamos kontroles pasākumus korupcijas risku novēršanai un tādu cilvēkresursu vadības modeli, kas samazina korupcijas risku rašanās iespējamību, pretdarbība korupcijai kļūtu mērķtiecīgāka un efektīvākā. Tomēr ir paredzams, ka resoru ietvaros pastāvošie šķēršļi, kas, pirmkārt, saistīti ar gribas un politiskā atbalsta trūkumu, otrkārt, ar zināšanu un prasmju neesamību, nebūs vienkārši pārvarami. Tikai tad, ja valstī būs pietiekama motivācija gan valsts, gan pašvaldību līmenī ierobežot politisko spēku un to darbību finansējošo uzņēmēju savstarpējo atkarību, varēs nodrošināt sabiedrības vairākuma interešu pārsvaru pār šauru ekonomisko grupu interesēm, kas atbilstu demokrātiskas valsts pamatidejai.

Līdz ar to Pamatnostādņēs ietvertā kompleksā risinājuma ieviešana ir iespējama ar nosacījumu, ka demokrātiskas valsts izveidoti orgāni ir savstarpēji papildinoši un viens otra darbību stimulējoši, un tādai darbībai ir atbilstoši resursi un motivācija. Mērķtiecīgas politikas plānošanu ir jānodrošina KNAB kā organizācijai, kas neatkarīgi un, balstoties uz kompetentu un vispusīgu sistēmu un procesu izvērtējumu, sniedz priekšlikumus pretkorupcijas politikai un pārrauga tās īstenošanu, savukārt politikas īstenošanu jānodrošina uz valsts demokrātisku attīstību orientētas lēmējvaras (Saeimas un pašvaldību domju) atbalsts. Savukārt tiesu varai, balstoties uz efektīvu tiesību aizsardzības iestāžu veikto izmeklēšanu, bez kļūmēm un nepienācīgas ietekmes jānodrošina tiesiskuma kontrole un jāsauc personas pie atbildības par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem vai pārkāpumiem. Vienlaikus visām publiskā sektora institūcijām preventīvi jāizvērtē riskus un atbilstoši riskiem ikdienā jāveic pasākumi korupcijas iespēju mazināšanai, tai skaitā piesaistot nepieciešamos resursus. Konsekventi īstenojot Pamatnostādņēs noteikto rīcībpolitiku, kas prioritāri ir vērsta uz iekšējās kontroles procedūru stiprināšanu un cilvēkresursu godprātības attīstību, sagaidāms, ka visiem institucionālajiem pīlāriem ir jākļūst par efektīviem valsts pretkorupcijas sistēmas elementiem.

Jo vairāk identificēto problēmu netiks risinātas, jo lielāki trūkumi būs valsts pretkorupcijas sistēmas spējā novērst individuālu personu dienesta ļaunprātību un personisko un mantisko interešu dominanci pār sabiedrības līdzsvarotu attīstību un kopējā labuma vairošanu.

<i>Ietekmes objekts</i>	<i>Ietekme un ieguvumi no piedāvātā regulējuma</i>	<i>Piedāvātā risinājuma vājās puses</i>	<i>Finansiālā ietekme</i>
1. Rīcības virziens: <i>Personu loka, uz kuru attiecināmi preventīvie pretkorupcijas pasākumi, pārskatīšana</i>	Nodrošināta tāda publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadības politika, kas izslēdz motivāciju koruptīvai rīcībai. Motivēti un kompetenti darbinieki pilda funkcijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām un nodrošina efektīvu, piemēram, nodokļu iekasēšanu vai publisko pakalpojumu	Atklātuma un pārbaudāmības nodrošināšanai nepieciešams izstrādāt vienotas procedūras, kas tiek uztverts kā lieks administratīvais slogs. Trūkst institucionālā dzinējspēka un gribas personāla	Ja nav iespējams efektivizēt izdevumus esošā budžeta ietvaros, tad noteiktās jomās nepieciešams finansējums atlīdzības paaugstināšanai tādos amatos, kur šobrīd ir plaši izplatīta korupcija, piemēram, kā ārstniecības personas, kontroles un tiesībsardzības jomas amatpersonas.
2. Rīcības virziens: <i>Publiskās pārvaldes cilvēkresursu vadība ar mērķi veicināt ētiskumu un mazināt korupcijas un interešu konflikta riskus</i>			

	sniegšanu. Brīvas konkurences apstākļos atlasot darbā publisko personu institūcijās kompetentu personālu, pieaug publisko personu darba kvalitāte.	atlases atklātuma un brīvas konkurences nodrošināšanai visās Pamatnostādņēs aplūkotajās jomās.	Tiek lēsts, ka, nodrošinot efektīvas uzraudzības procedūras nodokļu iekasēšanas jomā, iekasētā nodokļa apjoms var pieaugt pat par 5 – 10% no līdzšinējā iekasēto nodokļu apmēra.
3. Rīcības virziens: <i>Iekšējās kontroles sistēmas pilnveide, uzturēšana un uzraudzība valsts, pašvaldību institūcijās un kapitālsabiedrībās</i>	Izveidot un uzlabot tādu patstāvīgi darbojošos iekšējās kontroles sistēmu, kas maksimāli ierobežo korupcijas rašanās un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES un citu ārvalstu finanšu līdzekļu, izkrāpšanas iespējas valsts, pašvaldību vai privātajā sektorā, tādējādi tiek novērsta valsts budžeta un ES fondu un citu ārvalstu finanšu palīdzības instrumentu līdzekļu izšķērdēšana un ietaupīti publiskie resursi.	Iekšējās kontroles procedūru korupcijas un interešu konflikta novēršanai, kā arī atklātuma un pārbaudāmības nodrošināšanai nepieciešams izstrādāt vienotas procedūras, kas tiek uztverts kā lieks administratīvais slogs.	Atkarībā no ieviesto kontroles mehānismu efektivitātes korupcijas radītie ekonomiskie zaudējumi mērāmi 3-15%, biežāk 5-10% apmērā no publisko funkciju nodrošināšanai paredzētajiem līdzekļiem. Nav iespējams precīzi novērtēt šobrīd korupcijas radīto zaudējumu apmēru Latvijas valstij, bet iespējams prognozēt, ka, ņemot vērā augsto korupcijas izplatības līmeni, zaudējumi kopumā veido vismaz 3% no valsts kopbudžeta, kas fiskāli ir milzīga summa. Jebkuras kontroles procedūras, kas samazina šādu zaudējumu rašanos, rada ievērojami lielāku pozitīvo fiskālo efektu, nekā publiskajai pārvaldei radītais administratīvais slogs.
4. Rīcības virziens: <i>Publiskās mantas un finanšu līdzekļu izlietojuma likumības nodrošināšana</i>		Trūkst institucionālā dzinēj spēka un gribas iekšējās kontroles procedūru korupcijas un interešu konflikta novēršanai nodrošināšanai visās Pamatnostādņēs esošajās jomās. Uzdevumu izpilde attiecībā uz tiesu varu lielā mērā ir ārpus izpildvaras ietekmes.	
5. Rīcības virziens: <i>Godprātības stiprināšana un korupcijas risku novēršana tiesu varas un tai piederīgo amatpersonu vidū.</i>			
6. Rīcības virziens: <i>Korupcijas novēršanas pasākumu ieviešana privātajā sektorā</i>	Pamatnostādņu uzdevumu un pasākumu izpildes rezultātā palielināsies tiesu varas kā valsts tiesiskuma stūrakmeņa efektivitāte, uzticamība tās spējai nodrošināt likuma varas noteicošo lomu. Īstenojot plānoto rīcībpolitiku, valsts institūcijas stiprinās iedzīvotāju pārliecību par to patstāvīgas pārvaldības efektivitāti. Īstenojot plānoto rīcībpolitiku, tiks iedibinātas vismaz		

		minimālās pretkorupcijas pamatprocedūras arī tajās pašvaldībās un privātā sektora organizācijās, kuras līdz šim nekādas aktivitātes nav ieviesušas.		
7.Rīcības virziens: <i>Personu un grupu, kas nepārstāv valsts sektoru, iesaistīšana korupcijas novēršanā un sabiedrības neiecietības pret korupciju un tās radītajiem draudiem veicināšana</i>		Pieaugusi sabiedrības neiecietība pret korupciju un negodprātīgām valsts amatpersonām. Iedzīvotāji pēc savas iniciatīvas neveic koruptīvas darbības	Plašām izglītojošām kampaņām nepieciešami lieli finanšu līdzekļi. Decentralizētu izglītošanas pasākumu nodrošināšanai KNAB resursi izglītošanas un apmācību jomā ir pārāk mazi, bet atbildīgie resori izteikti pasīvi informatīvu pasākumu nodrošināšanai.	Tiek taupīti iedzīvotāju un komercsabiedrību finanšu resursi, kas nav jātērē kukuļošanai, vai novirzīti koruptīvām darbībām.
8.Rīcības virziens: <i>Trauksmes aizsardzības pilnveidošana un sabiedrības informēšana par ziņošanas iespējām konstatēto likumpārkāpumu gadījumos</i>	9.Rīcības virziens: <i>Efektīvu, proporcionālu un atturošu administratīvo vai kriminālo sodu par izdarītajiem pārkāpumiem noteikšana.</i>	Nodrošināta soda par likumpārkāpumiem, kas saistīti ar dienesta ļaunprātībām un uzticētās varas nelikumīgu izmantošanu, gan saņemot informāciju par iespējamajiem pārkāpumiem, gan efektīvizējot soda piemērošanas iespējas un metodes.	Nepieciešama normatīvā regulējuma izstrāde.	Atkarībā no ieviesto kontroles mehānismu efektivitātes korupcijas radītie ekonomiskie zaudējumi mērāmi 3-15%, biežāk 5-10% apmērā no publisko funkciju nodrošināšanai paredzētajiem līdzekļiem. Nav iespējams precīzi novērtēt šobrīd korupcijas radīto zaudējumu apmēru Latvijas valstij, bet pieļaujams, ka, ņemot vērā augsto korupcijas izplatības līmeni, zaudējumi kopumā veido vismaz 3% no valsts kopbudžeta, kas
10.Rīcības virziens: <i>Ārvalstu valsts amatpersonu un starptautisko organizāciju amatpersonu kukuļošanas novēršana</i>				

<p>11. Rīcības virziens: <i>Atbildības piemērošana par īpašuma izšķērdēšanu, piesavināšanos vai citu līdzīgu valsts amatpersonas nelikumīgu rīcību ar īpašumu</i></p>			fiskāli ir milzīga summa.
<p>12. Rīcības virziens: <i>Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana un noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanas iespēju veicināšana</i></p>			
<p>13. Rīcības virziens: <i>Preventīvo pretkorupcijas organizāciju efektīva darbība un neatkarības nodrošināšana,, t.sk. paplašinot un izplatot zināšanas par korupcijas novēršanu</i></p>			
<p>14. Rīcības virziens: <i>Politisko organizāciju finansēšanas atklātuma nodrošināšana un naudas lomas politikā mazināšana</i></p> <p>15. Rīcības virziens: <i>Sabiedrības līdzdalības politikas veidošanas procesā veicināšana</i></p>	<p>Vēlētajiem orgāniem iegūstot finansiālo stabilitāti un sabiedrības autoritāti, tiks ierobežota dažu ekonomisko grupējumu un atsevišķu sponsoru ietekme uz parlamentā pārstāvēto politisko partiju darbību, kas savukārt veicinās orientāciju uz visas sabiedrības interešu sabalansētu īstenošanu.</p>	<p>Uzdevumu izpilde lielā mērā ir ārpus izpildvaras ietekmes. Valsts finansējuma politiskajām partijām palielināšanai ir nepieciešami finanšu līdzekļi. Trūkst institucionālā dzinējspēka un politiskās gribas.</p>	<p>Atkarībā no ieviesto kontroles mehānismu efektivitātes korupcijas radītie ekonomiskie zaudējumi mērāmi 3-15%, biežāk 5-10% apmērā no publisko funkciju nodrošināšanai paredzētajiem līdzekļiem. Nav iespējams precīzi novērtēt šobrīd korupcijas radīto zaudējumu apmēru Latvijas valstij, bet pieļaujams, ka, ņemot vērā augsto korupcijas izplatības līmeni, zaudējumi kopumā veido vismaz 3% no valsts kopbudžeta, kas fiskāli ir milzīga summa.</p>

9. Ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Pamatnostādnēs ietvertie pasākumi korupcijas novēršanai un apkarošanai neparedz uzdevumus, kas radītu tiešu ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem. Pamatnostādņu īstenošana institūcijām jānodrošina piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros.

10. Pamatnostādņu sasaiste ar citiem politikas plānošanas dokumentiem un starptautisko organizāciju dokumentiem

Pamatnostādnes nosaka Latvijas korupcijas novēršanas un apkarošanas politikas mērķus, politikas un darbības rezultātus, rezultatīvos rādītājus pamatnostādnēs izvirzīto politikas rezultātu un darbības rezultātu sasniegšanai, galvenos uzdevumus pamatnostādņu rezultātu sasniegšanai, uzdevumu izpildes laika plānojumu, kā arī pārskata sniegšanas un novērtēšanas kārtību.

Pamatnostādnes 2015. – 2020.gadam ir saistītas ar vairākiem politikas plānošanas dokumentiem, no kuriem būtiskākie ir:

1) **Nacionālās drošības koncepcija** (Saeimā apstiprināta 2011.gada 10.martā), kur viena no prioritātēm nacionālās drošības apdraudējumu novēršanas kontekstā ir ekonomisko interešu apdraudējuma novēršana. Minētā koncepcija paredz nepieciešamību pēc stabilas un prognozējamās ekonomiskās vides, nosakot, ka „*valsts pārvaldē nepieciešams turpināt novērst korupcijas riskus, ieviešot efektīvus iekšējās kontroles pasākumus un nodrošinot nepārprotamus lēmumu pieņemšanas mehānismus, kā arī veidot caurskatāmu un atklātu publisko iepirkumu sistēmu, pilnveidojot administratīvās atbildības mehānismu par pārkāpumiem iepirkumu jomā un nostiprināt soda neizbēgamību. Tiesībsargājošām iestādēm ir nepieciešams turpināt sistemātisku darbību korupcijas apkarošanā, īpašu uzmanību pievēršot augstākā korupcijas līmeņa un "valsts nozagšanas" mazināšanai.*”

2) **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030”** (Saeimā apstiprināta 2010.gada 10.jūnijā) – dokumentā tiek uzsvērtas iespējamās cēloņsakarības starp sabiedrības uzticēšanās līmeņa kritumu valsts pārvaldes institūcijām, politiskajām partijām un korupcijas risku rašanos, tādējādi norādot uz nepieciešamību būtiski celt iedzīvotāju uzticības līmeni valsts pārvaldei, lai turpmāk sekmētu politikas īstenošanu ikvienā jomā.

3) **Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020.gadam** (Saeimā apstiprināts 2012.gada 20.decembrī), kurā izvirzīts mērķis „*izveidot izcilu uzņēmējdarbības vidi, optimāli samazinot administratīvo slogu, ēnu ekonomikas īpatsvaru tautas saimniecībā, kā arī korupciju, nodrošinot prognozējamu nodokļu politiku, uzlabojot tieslietu sistēmas darbību, kā arī paaugstinot valsts pārvaldes darbības efektivitāti*”.

4) **Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcija** (MK 2013.gada 6.februāra rīkojums Nr.48), kurā noteiktais cilvēkresursu attīstības politikas mērķis ir profesionāli, motivēti un godīgi valsts pārvaldē nodarbinātie.

5) Ministru kabineta 2012.gada 20.jūlija informatīvais ziņojums „Par kontrolējošo iestāžu kapacitātes izvērtējumu, lai novērstu korupcijas iespējas un nodrošinātu pilnvērtīgu kontroles funkciju veikšanu”.

6) Organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas plāns 2014.-2016.gadam (apstiprināts ar Ministru kabineta 2014.gada 5.jūnija rīkojumu Nr.276 „Par Organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas plānu 2014.-2016.gadam”).

- 7) Rīcības plāns organizētās noziedzības, korupcijas un naudas atmazgāšanas apkarošanai 2014. – 2019.gadam (pieņemts Eiropas Parlamentā 2013.gada 23.oktobrī).
- 8) Eiropas Parlamenta 2013. gada 23. oktobra rezolūcija par organizēto noziedzību, korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu - ieteicamie pasākumi un iniciatīvas (galīgais ziņojums)⁵³ ([2013/2107\(INI\)](#))
- 9) ESAO 1997.gada 21.novembra Konvencija par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos (likums, ar kuru konvencija tiek pieņemta un apstiprināta, pieņemts Saeimā 2014. gada 6. martā).
- 10) Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020.gada plānošanas perioda darbības programma “Izaugsme un nodarbinātība”.
- 11) Partnerības līgums Eiropas Savienības investīciju fondu 2014.–2020.gada plānošanas periodam.
- 12) Eiropas Savienības stratēģija „Eiropa 2020: stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei” („ES 2020” stratēģija).
- 13) Valsts kancelejas izstrādātās pamatnostādnes “Valsts pārvaldes politikas attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam”.

Pamatnostādņu izstrādē ņemti vērā valsts pārvaldes institūciju un nevalstisko organizāciju sniegtie priekšlikumi, kā arī ievērotas šādos dokumentos iekļautās starptautisko organizāciju prasības un rekomendācijas:

- 1) Eiropas Ministru Padomes rekomendācijas dalībvalstīm par labu pārvaldību Nr.CM/Rec(2007)7⁵⁴;
- 2) Eiropas Padomes Ministru komitejas Rekomendācija dalībvalstīm Rec(2003)4 par kopīgiem nosacījumiem cīņai pret korupciju politisko partiju un priekšvēlēšanu kampaņu finansēšanā (Pieņemta Ministru komitejas 2003.gada 8.aprīļa 835. ministru vietnieku sanāksmē);
- 3) Eiropas Padomes Ministru komitejas 1997.gada 6.novembra rezolūcija, kurā ir ietverti 20 vadošie korupcijas apkarošanas principi;
- 4) GRECO III novērtēšanas kārtas ziņojums Par Latvijas politisko partiju finansēšanas atklātumu;
- 5) GRECO III novērtēšanas kārtas ziņojums par kriminālatbildību par koruptīviem noziedzīgiem nodarījumiem;
- 6) GRECO IV novērtēšanas kārtas ziņojums "Korupcijas novēršana attiecībā uz parlamenta deputātiem, tiesnešiem un prokuroriem";

Pamatnostādņu saturs vienlaikus veidots, balstoties uz Saeimas pieņemtajiem likumiem par Latvijas Republikas pievienošanas starptautiskajiem līgumiem (konvencijām), kas paredz konkrētus valsts pienākumus cīņā pret korupciju. Latvijai saistošās konvencijas ir šādas:

⁵³ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2013/2107%28INI%29;http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0444&language=LV&ring=A7-2013-0307>

⁵⁴ Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155877&Site=CM>

- 1) Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija (Saeimā pieņemta 2003.gada 31.oktobrī);
- 2) Konvencija par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas (Saeimā pieņemta 2004.gada 22.aprīlī);
- 3) Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija (Saeimā pieņemta 2000.gada 7.decembrī);
- 4) Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijas Papildprotokols (Saeimā pieņemts 2006.gada 15.jūnijā);
- 5) Eiropas Padomes Civiltiesību pretkorupcijas konvencija (Saeimā pieņemta 2005.gada 17.februārī);
- 6) Eiropas Padomes līgums par Pretkorupcijas starpvalstu grupas (GRECO) nodibināšanu (Saeimā pieņemts 2000.gada 15.jūnijā);
- 7) Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Konvencija par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos.

Latvijas sākotnējā memorandā par pievienošanos ESAO Kukuļošanas apkarošanas sadaļā izskatīti kopumā vēl 4 instrumenti, kuros ietverti norādījumi un ieteikumi par korupcijas ierobežošanas pasākumiem:

- a. C(2009)159/REV1/FINAL – Padomes rekomendācija turpmākai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskajos biznesa darījumos;
- b. C(2009)64 – Padomes rekomendācija par nodokļu pasākumiem turpmākai ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanai starptautiskajos biznesa darījumos;
- c. C(2006)163 – Padomes rekomendācija par kukuļošanu un oficiāli atbalstītiem eksporta kredītiem;
- d. DCD/DAC(96)11/FINAL – Attīstības palīdzības komitejas ieteikums korupcijas apkarošanas priekšlikumiem abpusējas palīdzības sniegšanas ietvaros.

Korupcijas novēršanas jautājumi, izšķērdēšanas profilakses un iekšējās un ārējās kontroles pilnveides pasākumi ir ietverti arī Latvijas sākotnējā memorandā par pievienošanos ESAO Publiskās pārvaldības sadaļā izskatītajos 5 instrumentos:

- i. C(2012)86 – Padomes rekomendācija par valsts – privātā sektora partnerību pārvaldības principiem;
- ii. C(2010)16 – Padomes rekomendācija par lobēšanas caurredzamības un integritātes principiem;
- iii. C(2008)105 – Padomes rekomendācija par publisko iepirkumu integritātes palielināšanu;
- iv. C(2003)107 – Padomes rekomendācija par ESAO vadlīnijām interešu konfliktu pārvaldībai valsts dienestā;
- v. C(98)70/FINAL – Padomes rekomendācija par ētiskas uzvedības uzlabošanu valsts dienestā, tostarp valsts dienesta ētikas pārvaldības principiem.

11. Pārskatu sniegšanas un novērtēšanas kārtība

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, nodrošinot pamatnostādņu īstenošanu, ir atbildīgs par pamatnostādņu īstenošanu kopumā, koordinē un kontrolē pamatnostādņēs paredzēto uzdevumu un pasākumu izpildi.

Par attiecīgo pamatnostādņēs iekļauto pasākumu un uzdevumu īstenošanu noteiktā atbildīgā institūcija nodrošina uzdevumu un pasākumu izpildi noteiktos termiņos un tām piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros, kā arī iesniedz Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam informāciju par uzdevumu izpildes gaitu un rezultātiem līdz 2018. un 2021.gada 1.jūlijam.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs iesniedz Ministru kabinetam pamatnostādņu īstenošanas starpposma novērtējumu līdz 2018.gada 1.novembrim par periodu no 2015. līdz 2017.gadam un pamatnostādņu īstenošanas ietekmes gala novērtējumu līdz 2021.gada 1.novembrim.

Ministru prezidente

L.Straujuma

Vīza:

Korupcijas novēršanas un
apkarošanas biroja priekšnieks

J.Streļčenoks

2015.07.07.

38 661

A.Strīķeris 67356168

Alvils.Strikeris@knab.gov.lv